

PROGRAM IN AMERICAN LANGUAGE STUDIES (PALS)

دوستان عزیز ایرانی مقیم آمریکا

مادران و پدران که سالیان دراز از ندانستن زبان انگلیسی رنج برده‌اید،

تسلط به زبان انگلیسی کلید موفقیت شما در تحصیل، شغل و روابط اجتماعی است.

دانشگاه رانگروز برای شما در هر سنی کلاس‌های آموزش زبان انگلیسی را با استادان مجرب

در سطوح ابتدایی، متوسطه، عالی

و همچنین در سطح رفع احتیاجات روزمره برای کسانی که حتی یک کلمه انگلیسی نمی‌دانند، ارائه می‌دهد.

با ثبت نام در این کلاس‌ها (۱۸ ساعت در هفته) می‌توانید مدرک I-20 را برای ویزا دریافت نمایید.

برای ثبت نام روزهای دوشنبه تا جمعه از ساعت ۸:۳۰ – ۴:۳۰

به دفتر دکتر مینو ورزگر در دانشگاه رانگروز مراجعه فرمایید.

Dr. Minoo Varzegar, Director

Program in American Language Studies

152 Conklin Hall

175 University Ave., Rutgers University, Newark, New Jersey 07102

Phone: 973-353-5013

ترم سوم

آخرین روز ثبت نام: ۸ ژانویه

شروع کلاس‌ها: ۲۰ ژانویه

ترم پنجم

آخرین روز ثبت نام: ۱۲ می

شروع کلاس‌ها: ۱۲ می

ترم دوم

آخرین روز ثبت نام: ۱۶ اکتبر

شروع کلاس‌ها: ۲۹ اکتبر

ترم چهارم

آخرین روز ثبت نام: ۱۲ مارس

شروع کلاس‌ها: ۲۳ مارس

در کلیه ترم‌ها کلاس‌های توفل TOEFL و شبانه ارائه می‌شود

Discount Air Fares

1 (800) 830 - 9212

Ace Vacations Ltd.

468 N.Camden Drive, Suite 200, Beverly Hills, CA. 90210

From NEW YORK

Tehran.....	\$ 799
Business Class	\$ 2799
Dubai.....	\$ 789
Business Class	\$ 3399
Amsterdam.....	\$ 489
Moscow.....	\$ 599
London.....	\$ 299
Paris.....	\$ 469
Frankfort.....	\$ 399
Istanbul.....	\$ 499
Toronto	\$ 299

From TEHRAN

New York.....	\$ 769
Business Class	\$ 2529
Washington.....	\$ 769
Business Class	\$ 2529
Chicago.....	\$ 799
Los Angeles.....	\$ 809
Denver.....	\$ 949
San Francisco.....	\$ 809
Detroit.....	\$ 789
Toronto.....	\$ 799
Vancouver.....	\$ 989

قبل از خرید بلیط با ما مشورت کنید

نرخ های استثنایی به تهران و دیگر نقاط جهان از آمریکا و کانادا

فروش سرویس C.I.P

نرخ های استثنایی از تهران به آمریکا و کانادا با دفاتر فروش در قلب تهران
تورهای تفریحی، کوروز و نرخهای مخصوص اروپا

Discounted Eco & Business Class Air Fares are available from 124 cities
In North America to: Tehran, Dubai, Istanbul, Amman,.....

Toll Free: (800) 830-9212
USA: (310) 860-4712
Tehran: (021) 88849083
www.DiscoverPersia.com

Conditions apply. Fares are USD per person for return travel unless otherwise stated.
Prices are subject to availability at advertising deadline and are for Select departure date and
subject to change without any notice. Taxes are not included. Fares valid for 01 April-15 May 2008

Very fine Persian Tabriz - size 7x10.2
A unique one of a kind piece.

Regency Rugs

Private Parking
on Premises

20 Grand Avenue, Englewood, NJ 07631 • ph 201.227.8910 fax 201.227.2027

Visit us at Regency-Rugs.com • Designers Welcome

Your Source for the Finest!

Expert Washing and Repairing
We Also Purchase Old Rugs

Jamshid S. Irani

Attorney At Law

دفتر وکالت دکتر جمشید ایرانی

وکیل رسمی دادگاههای نیویورک، فدرال و دیوانعالی آمریکا

عضو فعال کانون وکلای نیویورک

عضو فعال کانون وکلای مهاجرت آمریکا

نامی شناخته شده و مورد اطمینان در جامعه ایرانی

هموطن عزیز هرگز تنها و بدون وکیل به دادگاه نروید

پروندههای فدرال

- اتهامات تروریستی و OFAC
- تبعیض و دعاوی ملیتی علیه ایرانیان

امور جنائی

- اتهامات دزدی از فروشگاهها
- رانندگی تحت تأثیر الکل، زد و خورد
- حمل، مصرف و فروش مواد مخدر

امور بازرگانی

- تنظیم قراردادهای تجارت و شراکت
- تشکیل، ثبت و انحلال شرکتها
- ادعای خسارت از شرکتهای بیمه

امور مهاجرت (سراسر آمریکا)

- PERM, H-1B, EB-5 Visas
- Citizenship و معافیت از امتحان
- تمدید و تعویض هرگونه ویزا
- پناهندگی سیاسی، مذهبی و Appeals
- جلوگیری از اخراج در سطح فدرال

تصادفات

- صدمات ناشی از تصادفات اتومبیل
- حوادث ناشی از کار، زمین خوردگی
- خسارات وارد بر اموال شخصی
- دفاع از شکایات

347 Fifth Avenue, Suite 908
New York, New York 10016

Tel: (212) 683-7700

Fax: (212) 725-1772

IRANIESQ@AOL.COM

219 Paterson Avenue
Little Falls, NJ 07424

24 Sheridan Avenue
Ho-Ho-Kus, NJ 07423

Shahla Kiarashi
Senior Loan Officer

973-200-3223

برای گرفتن هر نوع وام خانه
و تعویض وام خود به وام با بهره بهتر در اسرع وقت با

شاهلا کیارشی
تماس بگیرید

Shahla's financial services include:

- No-Income Verification.
- No-Income No-Asset Verification.
- Purchase/Refinance.
- Investment Properties.
- **No Cost Refinancing.**
- As Little As 5% Down Payment to Qualified Buyers.
- FHA / VA Loans.
- New Construction.
- We Work With Credit Problems.

Call SHAHLA For Prequalification

1-800-908-0005

EXTENSION 7143

Cell: 201-805-1756

Fax: 973-812-4789

Licensed Mortgage Banker States of New Jersey, New York, Connecticut, Maryland, Virginia, Florida & Pennsylvania

Persian Rugs Services Inc.

قالیشویی و مرکز تعمیر فرش

فرش‌های نفیس و ارزشمند خود را جهت شستشو و تعمیر
به دست متخصصین توانای ایرانی بسپارید

PERSIAN RUGS SERVICES SPECIALTIES INCLUDE:

ANTIQUE RUG CLEANING, REPAIR AND RESTORATION , SPOT AND STAIN REMOVAL,
CUSTOM FIT PADDING, RUG RE-WEAVING, MILDEW CONTROL, WATER DAMAGE RESTORATION
COLOR BLEEDING, MOTH DAMAGE, PET DAMAGE RESTORATION, HOLE PATCHING
ADD OR CUT OUT FRINGES, CORNER RESTORATION
REPAIR OF SLITS, RIPS, AND TEARS, RE-WARP BINDING ON SIDES

سرویس‌ها:

کلیه خدمات رفو، تعمیر و مرمت ریشه‌ها، پارگی، ساییدگی و بیدخوردگی، ...
لکه‌برداری، از بین بردن رنگ دواندگی و تنظیم رنگ فرش
شستشو، ضدعفونی و خوشبو کردن کلیه فرش‌ها

با سرویس دریافت و تحویل در محل

PHONE:

516.708.1629

516.708.9697

83 STEAM BOAT ROAD, GREAT NECK, NY. 11024

دکتر احمد موسوی

درمان رگهای مبتلا به واریس • درمان رگهای به اصطلاح عنکبوتی
لیزر درمانی رگهای ورم کرده • قبول اکثر بیمه درمانی

EVLT

EVLT is a safe and effective treatment that uses laser energy to close the vein and make you look and feel better fast! The benefits of this procedure are the relief of heaviness in the legs, in addition to overall health and wellbeing. You will have the confidence to show off your legs, regardless of weather or season.

EVLT is a minimally invasive, clinically proven treatment that is effective and safe.

- Treatment in less than an hour
- Performed as a day procedure, return to activity immediately
- Immediate relief of symptoms
- No general anesthesia or hospitalization
- No scarring
- Cost Effective
- Covered by Most Insurance Carriers

Sclerotherapy

Sclerotherapy involves an injection of a solution (generally sodium chloride) directly into spider and reticular veins. The solution irritates the lining of the vessel, causing it to swell and stick together, and the blood to clot. Over time, the vessel turns into scar tissue that fades from view. Sclerotherapy is a well-proven procedure that we use to treat varicose veins.

Ambulatory Phlebectomy

Ambulatory Phlebectomy is a highly effective treatment for superficial varicose veins. Patients have very little "down time" and virtually no problems after this procedure.

- Performed in the doctor's office
- Minimally invasive procedure with no side effects.

Before & After

THE MAJORITY OF INSURANCE
COMPANIES INCLUDING MEDICARE
APPROVE THESE PROCEDURES!

Dr. Ahmad Mossavi
Nari Medical Association LLC
Sunset Commons
3200 Sunset Avenue, Suite 107 Ocean, NJ 07712

Dear Subscribers of Persian Heritage Magazine
if you wish to continue to receive your complementary copy of

Persian Heritage Monthly Newspaper

please complete the form below and submit your payment to cover postage and handling.

Thank you for your continued support

Persian Heritage

مشترکین عزیز فصلنامه میراث ایران چنانچه علاقمند می‌باشید

نشریه سراسری میراث ایران ماهانه

را همچنان رایگان دریافت نمایید، لطفاً فرم زیر را تکمیل نموده همراه مبلغ مورد نظر،
که برای تأمین هزینه پست و بسته‌بندی است، به آدرس ما ارسال نمایید.

با تشکر از حمایت همیشگی شما

میراث ایران

We are only able to add you for the monthly paper subscription if you are currently a subscriber to the magazine please pay the following fees.

☐ \$6 for one year receiving Monthly Paper

☐ \$12 for two years receiving Monthly Paper

Name _____

Address _____

City _____ State _____ Zip _____

Please clip and return with payment to:

Persian Heritage, Inc.

110 Passaic Ave., Passaic, NJ 07055

Tel: 973 471 4283

Fax: 973 574 8995

www.persian-heritage.com

e-mail: mirassiran@aol.com

۱۰	شاهرخ احکامی	سخنی با خوانندگان
۱۳		نامه به سردبیر
۱۶		خبرها
۱۸		یک نشریه فارسی - انگلیسی با خوانندگانی در چهار گوشه جهان
	دارا دوست کام	
۱۹	شاهرخ احکامی	معرفی کتاب
۲۲	اردشیر لطفعلیان	زراعت خصوصی
۲۳		بر خورد آرا
۲۶		آراکل خواجه توریانس از میان ما رفت
	شاهرخ احکامی	
۲۸		چگونه جلوی تخریب آثار باستانی خارک گرفته شد
	باقر علوی	
۳۱	علی آرمین ترابی	تاریخ استعمار
۳۲	م. یزدان پناه، آ. ایران زاد	اعتراض به کانال ۲
۳۲	هرمز بصاری	مهر ایران (شعر)
۳۲	طلعت بصاری	کاش (شعر)
۳۴	سیدحسن امین	استاد محمد سنگلجی
۳۵		نامه فتحعلی شاه به سفیر ممالک محروسه در اسلامبول
۳۷	عباس حبیبیان	گفتگو با خانم ایرن
۴۰	شاهرخ احکامی	گفتگو با اصلاان غفاری
۴۴	علی شاپوریان	ترجمه رباعی خیام
۴۶	مسعود نقره کار	فقه و فحشا
۵۰	ماه مهر گلستانه	نظری به هنرهای تزیینی ایران
۵۲	گی دو مویاسان	دو دوست
	ترجمه شهریار صالح	
۵۵	هوشنگ بافکر	زمستان قوچان

Persian Heritage

www.persian-heritage.com

Persian Heritage, Inc.

110 Passaic Avenue

Passaic, NJ 07055

E-mail: mirassiran@aol.com

Telephone: (973) 471-4283

Fax: (973) 574-8995

مدیر و سردبیر: شاهرخ احکامی

زیر نظر شورای دبیران مرکب از:

دکتر مهدی ابوسعیدی، شیرین احکامی
رئیس زاده، دکتر طلعت بصاری، محمد هادی
حکمی، دکتر کامشاد رییس زاده، فرهنگ
صادق پور، محمد صدیق، محمد باقر علوی،
دکتر مهوش علوی نائینی، اردشیر لطفعلیان،
ک. ناوی، و دکتر دیوید یگلی.

مدیران داخلی: هاله نیا و عباس حبیبیان

تبلغات: هاله نیا، عباس حبیبیان و تری روسو

طرح آرم میراث ایران: هما پیروز

خط: استاد محمد احصائی

میراث ایران نشریه‌ای است مستقل،
فرهنگی، ادبی تاریخی، غیر سیاسی و
غیر مذهبی
آثار و مقالات مندرج در میراث ایران بیانگر
آراء نویسندگان آن مقالات است و لزوماً بازتاب
نظرات گردانندگان نیست.
میراث ایران از نوشته‌ها و اظهار نظرهای
خوانندگان گرامی استقبال می‌کند ولی به
سبب زیادی نامه‌ها و مقالات رسیده، از اعلام
وصول آنها معذور است.
نظر به اقتضای ضرورت خود را در حک و
اصلاح و تلخیص مقالات آزاد می‌داند.
مقالات و عکس‌های رسیده به فرستندگان
آنها بازگشت داده نخواهد شد.
نقل مطالب مندرج در میراث ایران با ذکر
ماخذ مجاز است.
نامه‌ها به سردبیر باید از طریق پست، فاکس یا
پست الکترونیک به آدرس یا تلفن بالا ارسال شوند.

تکمیه: ۶ دلار آمریکا

اشتراک: آمریکا ۲۴ دلار، دیگر کشورها ۳۰ و ۵۰ دلار

حروفچینی و صفحه‌آرایی: انتشارات طلیعه

سخنی با خوانندگان

یکی از تلاش‌های سیزده‌ساله «میراث ایران»، برطرف کردن ناهنجاری‌هایی بوده که به خاطر اغماض و یا شاید هم تعدد برخی از عزیزان در به کار بردن بسیاری از اصطلاحات فارسی در زبان‌های دیگر به وجود می‌آید و با کمال تعجب گاهی هم این اغماض و سهیل‌انگاری از سوی بسیاری از بنیادهای فرهنگی و علمی دیده می‌شود که امیدواریم روزی بتوانیم با جدیت، همکاری و هم‌یاری تک‌تک شما عزیزان این مشکلات را که صدمه‌ای جدی به هویت ملی و فرهنگی ما وارد می‌کند برطرف سازیم.

تعطیلات تابستانی، بهانه خوبی است که افراد فامیل از گوشه و کنار دور هم جمع شوند و بزرگسالان با دیدار همدیگر تجدید خاطره کرده و کمبودهای عاطفی و غربت را جبران نمایند. خردسالان و کودکان هم، با یکدیگر مأنوس‌تر شده و رابطه انسانی و خویشاوندی خود را تحکیم کنند. مدت ده روزی که نواده‌ها از دو گوشه آمریکا به هم رسیده و با پدر و مادران‌شان به نیوجرسی آمده بودند، لذت دیدار و شاد بودن با شادی و خنده و تفریح آنان، گاهی باشگفتی دعوا و ستیز آنها بر سر تماشای یک برنامه تلویزیونی یا تصاحب یک اسباب بازی همراه می‌شد که آن هم تجربه‌ای بود هیجان انگیز و آموزنده. می‌دیدیم که گاه دو یا سه تایی آنها خواهان بازی انحصاری با یک اسباب بازی بودند و اختلاف بر سر آن چنان بالا می‌گرفت که علاوه بر داد و بی‌داد و حمله‌های لفظی، اگر میانجی‌گری بزرگسالان نبود، زد و خورد فیزیکی نیز دور از تصور نبود. جالب اینکه وقتی دعوی دو تن از آنها با یکدیگر شروع می‌شد، چهار تایی دیگر هم، هر کدام به طرفداری یکی از طرف‌های دعوا، به جمع می‌پیوست و ناگهان هر شش نفر وسط گود آمده و به طرف همدیگر مشت و لگد حواله می‌کردند و با جیغ و داد و نعره می‌خواستند آنچه را که مورد دعوی‌شان بود از چنگ دیگری به درآورده و کنترل بازی را به دست بگیرند و یا صاحب آن اسباب‌بازی شوند.

در یکی از این جنگ و ستیزها، مجادله و دعوا چنان شدید بود که مرا وادار به مداخله کرد. وقتی علت را جویا شدم، معلوم شد که دعوا بر سر دیدن یک برنامه تلویزیونی است که یکی از آنها می‌خواهد ببیند و دیگری خواهان برنامه دیگری است. وقتی به آنها پیشنهاد شد که یکی از طرف‌های دعوا می‌تواند برنامه دلخواهش را در تلویزیون دیگری ببیند، سر و صدا بالاتر رفت و هر کدام می‌خواست که دیگری دست از آن تلویزیون بردارد و هیچکدام حاضر به ترک اتاق و آن تلویزیون بخصوص نبود.

در میان آن قیل و قال که مانده بودم چگونه می‌شود این غائله را خاموش کرد و فکرم به جایی نمی‌رسید، ناگهان کامران کوچولوی دو سال و نیمه وارد اتاق شد و خود را در دامن خواهرش سوفی، که تا به حال یک سر دعوا بود، انداخت و از او درخواست شیر کرد. سوفی خانم که در واقع سردسته گروه مخالف بود، بامهربانی و محبتی خارق‌العاده اتاق را ترک کرد و از من خواست که برای آوردن شیر برای برادر کوچکش، او را کمک کنم. با کنار رفتن سوفی، ناگهان همه سر و صداها خوابید و دو گروهی که با یکدیگر سر برنامه تلویزیونی دعوا داشتند، با آرامی و بدون هیچ جنجالی، به تماشای برنامه‌ی مورد دعوا پرداختند. جالب‌تر از همه اینکه سوفی هم که یکی از طرفین اصلی دعوا و مخالف آن برنامه بود، در موقع بازگشت به اتاق، آرام سر جایش نشست و با خنده و خوشحالی برنامه‌ای را که هیچ علاقه‌ای به آن نداشت تماشا کرد و همگی، گویی که هیچ اتفاقی نیفتاده، ساعت‌ها به بازی و خنده و شادی ادامه دادند.

این جنجال‌های کودکان و بعد صلح و آشتی‌های خالصانه و معصومانه هفت کودک که نه ماهه تا هفت ساله، مرا به یاد دوستی انداخت که در همین ایام برای دیدار به منزل ما آمده بود و وقتی دید که کودکان ما بجای فارسی، همگی انگلیسی صحبت می‌کنند، بسیار ناراحت شد و با دلسوزی و مهربانی به مادرهای کودکان و مادر بزرگ و پدر بزرگ تذکر داد حیف است که این کودکان نازنین را از فرا گرفتن زبان شیرین مادری‌مان فارسی، محروم نماییم و در این امر مهم کوتاهی کنیم.

وی برای اثبات حرف‌هایش، مثال‌های جالب و پندآموزی از بسیاری خانواده‌ها، منجمله از خویشان خود می‌آورد که چگونه در یاد دادن زبان فارسی به کودکان خود سعی و کوشش کرده‌اند و در این امر موفق شده‌اند. این خانم ادامه داد که در نیویورک، پذیرفته شدن کودکان در مدارس ابتدایی بسیار مشکل است ولی اگر کودکی دوزبانه باشد، شانس قبول شدنش بیش از دیگران است. این دوست که با دلسوزی و حرارت زیادی همه ما را دعوت به پذیرفتن نصایحش جهت آموزش زبان فارسی به کودکان می‌کرد، در طول دو سه ساعت دیدارش با ما فارسی‌زبانان، تمام وقت به انگلیسی حرف می‌زد و همه جا برای «زبان فارسی»، «Farsi language» را بجای «Persian language» به کار می‌برد!

من در فرصتی کوشیدم اشتباه ایشان را در استفاده لغت «زبان فارسی» هنگام انگلیسی حرف زدن تذکر دهم و گفتم وقتی ما انگلیسی حرف می‌زنیم باید بگوییم «Persian language» نه «Farsi language».

می خواهند لغت نامأنوس «فارسی» را در این زبان ها وارد کنند. امیدوارم از این نوشته برداشت نادرستی نشود و اگر می گویم لغت «نامأنوس فارسی»، منظوم مصرف آن در زبان های خارجی مانند انگلیسی، فرانسه، آلمانی، روسی، چینی و ... است و گرنه زبان فارسی و واژه «فارسی» وقتی که به فارسی تکلم می کنیم بسیار شیرین و زیباست.

چه خوب است بجای لجاجت های کودکانه و حرکت های خودسرانه برای تعویض زبان جافتاده و قابل فهم فارسی برای ایرانیان از یک سو، و وارد کردن لغت ها و اصطلاحات نامأنوس در موقع تکلم به زبان های خارجی از سوی دیگر، در حفظ چهره مثبت و اصیل ما ایرانیان و زبان شیرین فارسی، به همان گونه پذیرفته شده در سراسر جهان بکوشیم و همان طور که ما نصایح بسیار ارزنده آن دوست عزیز را جهت تعلیم زبان شیرین فارسی به کودکان مان به جان و دل گرفتیم، این دوست و سایر عزیزان نیز در هر کجای دنیا که هستند، برای انتقام از دولت و رژیم کنونی، سعی در قلب و تعویض نام ها و اصطلاحاتی که قرن هاست جا افتاده است ننمایند و انتقام خود را از طرق دیگری بگیرند، نه از طریق تغییر هویت تاریخی مان و سعی کنند لغت «فارسی» (البته در زبان های خارجی نه در زبان اصلی فارسی) را به کار نبرده و اگر انگلیسی صحبت می کنند از Persian در فرانسه Persan و ... استفاده کنند.

با آرزوی صلح و صفا و یکرنگی و هم آهنگی و حفاظت و صیانت زبان و آداب و رسوم ملی و سنتی زیبای مان، تلاش در انتقال به نسل های آینده، و ترویج و اشاعه زبان شیرین فارسی و ادبیات و اشعار فارسی به علاقمندان به فرهنگ غنی باستانی این سرزمین.

س.م.ف

تماشاگران ایرانی با حضوری بسیار پرشور، تیم های ایران را در المپیک یاری می کنند!

با تشکر از سازمان تربیت بدنی به دلیل چنین نوآوری و شکوفایی!!!

دوست عزیز ما از اینکه وسط حرف های دوآتشه اش چنین تصحیح و تذکری را دریافت کرده، بسیار ناراحت شد و با عصبانیت گفت، تا زمانی که رژیم اسلامی سر کار است من به جای Persian، لغت Farsi را به کار خواهم برد! وی ادامه داد که حتی در یکی از درخواست نامه هایی که جهت کاربابی پر می کرده وقتی سؤال شده بود چه زبان هایی بلدید، نوشته بود Farsi و English. خانمی که این پرسش نامه را از وی می گیرد با تعجب پرسیده بود، Farsi چه زبانی است و دوست ما مجبور شده بود توضیح دهد که منظورش همان Persian است!

با تأثر و تأسف از این دوست پرسیدم رژیم حاکم ایران چه ربطی با مصرف نابجای فارسی Farsi به جای Persian دارد؟ وی دوباره با صدای بلند و عصبی تکرار کرد، من روزی که این رژیم عوض شود و پایم به ایران برسد، آن روز را جشن می گیرم و دیگر این لغت غلط «فارسی» Farsi را موقع تکلم به زبان انگلیسی به کار نمی برم. (ناگفته نماند که این خانم حدود چهل است که از ایران برای همیشه مهاجرت کرده است.) دیدم هرچه بخواهم بیشتر با این خانم بحث کنم، صدای ایشان بلندتر و رگ های گردنش برجسته تر و ابراز نفرتش از رژیم بیشتر می شود، با یادآوری ماجرای کامران و سوفی و سایر نوه ها، به بهانه اینکه بچه ها صدایم می زنند، از صحنه خارج شدم و ساعتی بعد که به اتاق پذیرایی برگشتم، با گرمی و دوستی همیشگی چند ساعتی را باهم گذرانیدیم و از همدیگر خداحافظی کردیم.

در همین زمان اعلامیه ای به زبان انگلیسی از طرف یکی از انجمن های معتبر فرهنگی رسید که افتتاح کلاس های زبان فارسی را خبر می داد. در این اعلامیه نیز "Farsi language" بجای "Persian language" استفاده شده بود. در نامه ای الکترونیکی، از این عزیزان خواستم که اعلامیه را عوض کرده و لغت "Persian" را جانشین لغت "Farsi" در اعلامیه نمایند. جواب این تذکر دوستانه، بیشتر باعث تأسفم شد. آنها نوشته بودند که بسیاری از مؤسسات معتبر، منجمله میکروسافت در برنامه زبان های خارجی خود لغت «فارسی / Farsi» را به کار برده اند. مجدداً به این عزیزان نوشتم که میکروسافت و بسیاری از مؤسسات علمی و تکنولوژی خارجی از مدرسین و فارسی زبانان وارسته ای مثل شما کمک می گیرند تا این برنامه ها را بنویسند. وقتی که گروه های ارزنده ای مثل شما با سهل انگاری و یا خدای ناخواسته بی اعتنائی به غلط و اشتباه، واژه ای نادرست را به آنان توصیه می کنند، آنها چاره ای جز پذیرش این توصیه ندارند.

از آنجا که شخصاً در این باره اطلاع و دانش تخصصی لازم را ندارم و اعتقادم بر نادرست بودن مصرف Farsi بجای Persian براساس آموخته هایم از نوشته ها و کتاب هایی است که تا به حال به آنها رجوع کرده ام، موضوع را با چند تن از زبان شناسان در میان گذاشتم. این عزیزان هم، همان نگرانی و تأسف مرا داشتند و معتقد بودند که گناه اصلی را باید متوجه کسانی دانست که پس از انقلاب بدون وارد بودن و آشنایی به زبان انگلیسی، یا هر زبان دیگری که در آن کشورها زیست می کنند، به جای به کار بردن لغت Persian در انگلیسی، Persan در فرانسه و ... با سماجت نابخردانه ای

آرتروز

دیسک کمر و گردن

دردهای مفصلی

سردردهای میگرن

Medical Physicians

Onsite X-Rays & Diagnostics

Chiropractic Physicians

Physical Therapy

Pain Management

زیر نظر:
دکتر علی مازندرانی

MOST INSURANCE PLANS ACCEPTED

**Bring in this page and receive a
FREE PAIN EVALUATION AND ONE TREATMENT**

Valid for 10 patients. New Patients Only. \$150 value. Offer excludes any additional services expanded or detailed medical evaluations, x-rays or diagnostic imaging, other medical treatment, physical therapy evaluation, other therapies, up to \$975 value.

MedWell, L.L.C. Pain Relief & Physical Therapy

33 Central Ave., Midland Park, N.J.

201 848 8000

www.MedWellNJ.com

نامه به سردبیر

نامه‌ای از زندان

شما تنها ایرانی بودید که به بنده جواب مثبت دادید

با سلام فراوان و آرزوی سلامتی و تندرستی برای شما و خانواده محترم و همچنین هم‌کاران و دست‌اندرکاران مجله فرهنگی بارزشتان را از خداوند متعال خواستارم. من خیلی به خود می‌بالم و افتخار دارم یک هم‌وطن عزیز چون شما بنده را مفتخر فرمودید و با سخاوت و مهربانی تعدادی مجله «میراث ایران» و همچنین تعدادی کتاب برایم فرستادید. واقعاً کمال تشکر را دارم. شما تنها ایرانی عزیزی بودید که به بنده جواب مثبت دادید و خیلی خوشحالم کردید با هدیه‌های پرارزشتان. تو نیکی می‌کن و در دجله انداز، که ایزد در بیابانت دهد باز.

اجرتان با پروردگار یکتا، که این افتخار را به یک ایرانی در زندان می‌دهید. در ضمن تعدادی از کتاب‌ها را برای‌تان پس فرستادند چون بیش از پنج کتاب در یکدفعه به ما نمی‌دهند. امید است به دست‌تان رسیده باشد. خودشان انتخاب کردند و بقیه را پس فرستادند. نمی‌دانم چه کتاب‌هایی بوده‌اند. انشاءالله که در آینده شرمندهم می‌فرمایید. بنده این کتاب‌ها و مجلات را با ایرانیان دیگری که با من در زندان هستند مطالعه می‌کنیم و دعا به جان شما که یک انسان واقعی، وطن‌پرست و ایرانی دوست هستید، می‌کنیم.

با احترام فراوان، امضا محفوظ (کالیفرنیا)

آیا نژاد ما واقعاً فاسد شده و به رجاه‌ها پیوسته‌ایم؟

با سلام مقاله شما را دیدم و آنچه نوشته‌اید دقیقاً با حقیقت قرین است. متأسفانه این حقیقت بسیار وحشتناک است. ایرانیان خارج از کشور چنان در فرهنگ و رفاه آمریکایی غوطه خورده‌اند که نمی‌دانند ما توی این مملکت داریم چه می‌کشیم. فشار روانی به کسانی که می‌فهمند و مسائل را توی ذهنشان تجزیه و تحلیل می‌کنند به قدری شدید است که از شکنجه‌های جسمی طاقت‌فرساست. ما داریم اضمحلال سرزمین پدری خودمان را روز به روز تماشا می‌کنیم و اگر صدای‌مان دربیاید حساب‌مان با کرام‌الکاتبین است. آیا نژاد ما واقعاً فاسد شده و به رجاه‌ها پیوسته‌ایم؟

ایرانیان پولدار آن طرف یادشان رفته کجا متولد شده و توی کدام کوچه‌ها بازی می‌کردند. باید نوشت، باید همان طور که شما نوشته‌اید نوشت و همه جا نوشت و همه چیز را نوشت. این مهم، بیشتر به عهده شماهاست که در خارج هستید و امکانات دارید، ما در اسارت‌های گونه‌گون سخت گرفتاریم.

به امید رهایی، امضاء محفوظ (ایران)

روی رایان را ببوس

این روی رایان را ببوس و بگو جانووم بچه خراسان!! حتی اونجا تو آمریکا.

شاد باشی، سیاوش اوستا (پاریس)

در این نوشته خونی جریان دارد...

سر مقاله‌ات شاهکار بود و در این وقت سحر، از غصه نجاتم داد. مثل حب نبات. در این نوشته خونی جریان دارد که به بدن همه ایرانی‌ها سر می‌زند و جان می‌بخشد و جان می‌گیرد.

پیروز باشی، پرویز رجبی (ایران)

همکلاس، همکار و دوست عزیز، از خواندن «سخنی با خوانندگان» در شماره اخیر «میراث ایران» لذت بردم. موفقیت شما را خواهانم.

با عرض ارادت، حسن امیری‌کیا

نمی‌دانند برای هر صفحه روزنامه و مجله چقدر زحمت کشیده می‌شود

با درود و شادباش، به امید اینکه هر روزه پیروزتر از روز قبل باشید. جدی از این کار بارزشتان شما خرسند هستم و شما را به هر که بشناسم معرفی می‌کنم و حتی با کسانی راجع به شما حرف زدم و از شما دفاع کردم. چون دوست ندارم مردم زحمت دیگران را بی‌ارزش کنند و با بعضی سخن‌ها باعث دلسری شوند. در صورتی که خبر ندارند برای هر صفحه از این روزنامه و مجله چقدر زحمت کشیده می‌شود. بنا به همین دلیل، سخنان آنها را در دهان خاموش کردم و آنقدر از شما گفتم که ایشان را از گفته خود پشیمان کردم و از این جهت خوشحالم.

در پناه خدا، شکفه همیشه بهار با مسیح

باید برای نجات ستبرترین شاخه تمدن و فرهنگ ایران به پا خیزیم

مثلی است معروف می‌گویند: «از درد لاعلاجی به گربه می‌گن خانجایی!» حالا حکایت من شده که خانم تحصیل کرده‌ای می‌آید کمر همت می‌بندد و نیم قرن قلم زدن من را جمع کرده تدوین می‌کند و ناشری هم دل به دریا زده کتابی منتشر می‌شود.

کتابشناسی جهانگیر هدایت. صادق هدایت هر کار جدیدی منتشر می‌شد می‌گفت: «دسته‌گل جدیدی به آب داده‌ام.» به هر حال یک جلد از این دسته‌گلی که به آب داده شده خدمت شما تقدیم می‌شود.

شاید کوتاه‌نظرانی این کتاب را حمل بر خودستایی من کنند ولی «من زان خودم، هر آنچه هستم، هستم» برایم مطلقاً فرقی نمی‌کند، به هر حال عده‌ای نشسته‌اند که بد بیندیشند و بد کنند. مگر صادق هدایت از دست رجاه‌ها و پاچه‌ورمالیده‌ها و لکاته‌ها آخرین فریاد خودش را نکشید و به گاز پناه نبرد؟ ما آنقدر جرأت نداریم که خودمان را تو رودخانه بیندازیم یا زیر شیر گاز بخوابیم!

به هر تقدیر این کتاب نیم قرن کارهای مرا با اسم و آدرس و تاریخ و تمام مشخصات نشان می‌دهد که دیگر جای چک و چانه‌ای باقی نمی‌گذارد. منظورم آن نیست که من کارهای بزرگی کرده‌ام، اما این کارها را کرده‌ام. حالا آیندگان باید بر مسند قضاوت نشسته و داوری کنند. البته قاضی شرع نباشد چون حکم آنها را می‌دانم: پرتاب از قله دماوند توی رودخانه هراز! ادبیات فارسی و ایران را در خطر می‌بینم. همه باید برای نجات ستبرترین شاخه تمدن و فرهنگ ایران به پا خیزند. درباره کتابشناسی شرحی نوشته شده که پیوست است. اگر صلاح دانستید در مجلات درج شود.

نمی‌دانم شماره ۵۰ «میراث ایران» چاپ شده یا نه؟ مقاله درباره علویه خانم صادق هدایت در آن آمده است یا هنوز چاپ نشده. لطفاً مراتب را توسط ایمیل به من اطلاع فرمایید. ضمناً داستان الف الف الف از آ. مرادی نیز قبلاً فرستاده شده بود که برنامه زمان چاپ آن را میل دارم بدانم.

از اطاله کلام مرا عفو کنید. شاداب و سالم باشید.

با احترام، جهانگیر هدایت (ایران)

انتقادات بی‌جا

پس از عرض ارادت از اینکه شعر «به یاد ایران» بنده را در شماره بهاری «میراث ایران» درج کردید صمیمانه متشکرم. دست شما و همه همکاران و مقاله نویسان

آن مجله وزین را از دور می‌فشارم.

هر از گاهی انتقادات بی‌جای بعضی افراد را در بخش نامه به سردبیر می‌خوانم. مطمئن هستم که با اراده استوار و هدف مقدسی که دارید این گلایه‌ها در تصمیم شما به نشر و بزرگداشت میراث ادبی و تاریخی ایران عزیز خلی وارد نخواهد کرد.

مرتضی شاهمیر (کنتاکی)

با سلام و درود و مهر و سپاس بسیار از کار پرازش فرهنگی شما. در مجله «میراث ایران» شماره ۵۰، ذکر خیری از خانم پروین دولت‌آبادی کرده بودید و در روزنامه‌های دیگر نیز از ایشان با شعرهایی که در سال‌های جوانی برای کودکان سروده بودند، یاد شده بود. در حالی که چند دیوان اشعار عارفانه مثنوی و غزل‌های بسیار زیبا از ایشان در ایران منتشر شده است. بهرحال... از فقدان آن عزیز بسیار متأسف و غمگین هستم، و یادشان را گرامی می‌دارم.

با احترام بسیار، پری خیرخواه

هدیه‌ای جز سخن ندارم

با درود و سپاس فراوان به حضور همه کارکنان فرهنگد و عاشقان ارجمند ایران زمین. خوشوقتم که ارتباط خود را با سخن آغاز و آشنایی‌ام را با معرفی دوست مشترک‌مان جناب مهندس شهریار صالح که خود را نزد هم‌استانی فرهیخته جناب دکتر احکامی سرفراز می‌بینم.

برای این سرفرازی هدیه‌ای جز سخن ندارم. زیرا بزرگترین و بهترین خزائن جهان که از نیاکان به عنوان «میراث ایران» تا کنون به مردم عزیز ایران رسیده سخن است و باید گفت به نام خداوند عشق و سخن، کزین دو بمانده‌است مام وطن!

من با ۷۸ سال سن، ذخیره‌ای غیر از شعر و موسیقی ندارم. زیرا خطاطی من در اثر جراحی چشم از بین رفته و این نامه را هم با نور کمی که از روزنه یک چشم انوار ظاهری الهی را به دل من می‌رساند می‌نویسم.

از سخن گفتم. ۱. تاریخ موسیقی ملی ایرانزمین را که مربوط به نامداران موسیقی است و از صفحه ۴۲ تا ۴۶ اشعارم در حال چاپ است.

۲. گوشه‌های دستگاه شور (مادر آوازهای ایرانزمین) را با آواز (ابوعطا) از صفحه ۲۹ و ۳۰ کتابم.

۳. گوشه‌های دستگاه ماهور از صفحه ۳۸ و ۳۹ کتابم.

۴. اصطلاحات مردمی درباره عشق و ازدواج که به اشعار مثنوی منظوم نموده‌ام... توضیحات این که استادان موسیقی ملی به آوازهای اصلی واژه «دستگاه» را به کار می‌برند و به آوازهایی که از آنها منشعب شده واژه «آواز». مثل دستگاه شور و ماهور و غیره و آواز ابوعطا و غیره.

در بسیاری از شهرهای ایرانزمین اصطلاحات مختلفی در مورد اثرات اولین نگاه عشاق خصوصاً جوانان عزیز وطن که قصد ازدواج دارند بین مردم گفته می‌شود و بیشتر ازدواج‌ها از همان چند ثانیه اول آغاز می‌گردد. این واژه‌ها در پنج قسمت به شعر مثنوی منظوم و یادگار گویش مردم پاک‌نهاد ایران را به هم‌میهنان ارجمند تقدیم می‌کنم: واژگان عبارتند از: ۱. آن، ۲. بیا، ۳. جاذبه، ۴. کشش، ۵. جرقه. «آن» حضرت حافظ شیرازی در مصرعی از غزل‌هایش فرموده است: «بنده طلعت آن باش که آنی دارد»

در غزل فرموده حافظ آن دل / راز عشاق است و رمز جان دل

باکمی تفسیر این ابهام را / شرحه شرحه می‌کنم پیغام را

«آن» بُود رمز دل خوبان عشق / روشن از دیدار محبوبان عشق

اولین لحظه که افتد دیدگان / بر رخ زیبای یک آرام جان

چون دلت خواهد قد و بالای دوست / سر بینه برتبع عشق و پای دوست.

... دو روز قبل از کالیفرنیا، اشعاری نوشته و با پست تقدیم کردم تا در صورت

قبول هیأت تحریریه، در آن مجله وزین چاپ شود. منظور از تقدیم این نامه این بود که من در آن نامه ذکر کرده بودم، به پیوست ... دلار. اما فراموش کردم که توی پاکت بگذارم. گو اینکه، بهتر شد. زیرا نمی‌دانستم غیرقانونی بود. لذا فرزندم سعید عطار، برای خرید ۴ شماره از آن مجله مبلغ ... دلار چک ارسال نمود و یا خواهد کرد. محض اطلاع عرض شد. یقیناً در صورت قبول اشعار، در ۴ شماره چاپ خواهد شد. و من قسمتی دیگر از مطالب فرهنگی و ملی هم دارم که مکاتبه می‌کنم و بعداً تقدیم خواهم کرد. مطالبی در مورد شماره ۴۹ مجله هم دارم که در نامه مبسوطی عرض می‌کنم.

محمدحسین عطار (کالیفرنیا)

علت قتل نرسی اختلافات مالی بود!

محترماً در مجله «میراث ایران»، شماره ۴۹، بهار سال ۱۳۸۷ که یکی از دوستان برایم ارسال داشته بود، در صفحه ۳۰ «گفتگوی ادیان تا اقلیت ارمنی خراسان»، مقاله‌ای از جناب پروفسور سیدحسن امین مطالعه کردم که گویا نوشته من در مجله «ره‌آورد» تحت عنوان «معلم من شیخ حسن داورزنی» استناد شده بود.

متأسفانه در آن نوشته به طور بسیار مختصر از وضع زندگی ارامنه نوشته شده بود، در حالی که سه سال قبل مفصلاً در مورد ارامنه خراسانی در شهرهای مشهد، نیشابور و سبزوار، در مجله فوق‌العاده کالیفرنیا «گلندل» چاپ شده که تمام آن مستند تا سال ۱۳۵۷ ذکر شده، و در صحت آن کوشش شده که خدای نکرده خلافی نوشته نشود. پس از مطالعه مقاله بهتر دیدم که تمام نوشته ارامنه خراسان را برای مطالعه و ملاحظه شما تقدیم دارم و در صورت تمایل می‌توانید در مجله «میراث ایران» نیز چاپ بفرمایید.

آنچه در نوشته ارامنه خراسان ملاحظه می‌فرمایید، زندگی و فعالیت عده‌ای ارمن از حدود یک قرن قبل در آنجا بوده که تا حدودی مورد شکوفایی فعالیت اقتصادی گشته که مژمر ثمر به حال مردم گردیده، گرچه برخی اتفاقات نامطلوب هم به وقوع پیوسته که باعث ناراحتی ارامنه شده. ولی آنچه بوده واقعی است که در همه اجتماعات مردمی روی می‌دهد. ولی توضیح بعضی نکات لازم است که اشتباه در نام فامیل باعث خلط بحث شده و فامیلی که اصلاً در مسأله دخالتی نداشته بدنام نشود. مورد مسأله آقای نرسس، معروف به نرسی بود که سبزواری‌ها اینگونه‌اش می‌نامیدند و او جزو فامیل حق‌نظریان نبوده و نرسسیان Nersessian بود.

او مجرد نبوده، پس از فوت همسرش، مادر و خواهرش با او زندگی می‌کردند. از ارامنه تبریز بوده که در اصفهان نیز فعالیت تجاری داشته. مردی بوده خیر که حتی در ایام سوگواری محرم هم کمک مالی می‌کرده. آمد و رفت خانم‌های کولی «که در سبزوار قرشمال می‌گفتند» در خانواده ارمنی برای رساندن ساخته‌های چوبی خراطی شده بود و اصولاً تا آنجا که به یاد دارم کولی‌ها روبازتر از خانم‌های سبزواری بودند و حتی شاهد بودم که موقع گرفتن فال، دست طرف را بر سر انگشتان می‌گرفتند. حتی این رفتار کولی‌ها را در اغلب شهرهای ایران دیده‌ام. در حقیقت آنچه باعث قتل نرسی با وضع بسیار زنده شد، اختلاف مالی بوده با چند نفر بدهکار که به این مسأله دردانگیز انجامید.

(به طور مختصر به این مورد در نوشته شرح حال نرسی اشاره رفته) در مورد دوم تقاضای دکتر قاسم غنی برادر میرزا حسین خان غنی صاحب کارخانه الیاف در خیابان پهلوی از خانم هلن، به هیچ وجه از زبان بزرگ‌ترها از خود نشنیده‌ام و در میان نام‌های خانم‌ها هم هلن را نشنیده‌ام ولی نمی‌توانم چنین موردی را تکذیب کنم. پس از قتل نرسی خانواده‌اش از سبزوار رفتند و روابط بین ارامنه با مردم بسیار محتاطانه بود. این شرح مختصری که بایستی تقدیم می‌کردم.

آرا سرکیسیانس (گلندل، کالیفرنیا)

SOUSAN ALEMANSOUR, ESQ
Attorney at Law

دکتر سوسن آل منصور
وکیل

قیمومیت فرزندان - نفقه - تقسیم اموال طلاق
امور جنائی مربوط به نوجوانان

AREAS OF PRACTICE
FAMILY LAW
JUVENILE CRIMINAL LAW

ADMITTED IN:

Federal Courts of the United States of America
United States District Court– Central District
United States Tax Court
All Courts of the State of California

Telephone: (949) 253-4090

Email: esq@ix.netcom.com
www.lawwiz.com

S. A. Myaskovsky
A Professional Corporation
2 Corporate Park, Suite 210
Irvine, CA 92606

دیدار مهندس عبدالحمید اشراق از هنرمند ارزنده ناصر اویسی

عبدالحمید اشراق پس از دیداری از کارهای ناصر اویسی می‌نویسد: سبک نقاشی او شعرگونه است و نشست با او خاطره‌انگیز. در اکثر تابلوهای اویسی عشق و محبت، شاخص تابلو و وظیفه اصلی را ایفا می‌کند. در روی خطوط نازک و ظریف، کلمه عشق خیلی درشت و تنومند در محور تابلو ترسیم شده و ویژگی اعتقاد ترسیم‌کننده را نشان می‌دهد. در تابلوی

«بوسه»، نیمرخ و لبان دو عاشق را با یک خط ظریف به هم متمایز کردن زن و مرد در ترسیم ابروان، با ظرافتی فوق‌العاده، باز محبت و دوستی را به بیننده منتقل می‌کند. در تابلوی دیگر رقص اسب، با جهت دادن صورت اسب به طرف بالا و تیز کردن دو گوش برای شنیدن صدای دایره زنگی دخترکی که می‌نوازد، اسب شاد با بلند کردن دست‌ها و رفتن به طرف صدا، به بیننده می‌گوید که شادی فقط برای انسان‌ها نیست. اویسی نسبت به همکاری احترام زیادی قایل است. تکیه‌گاه ترسیم‌هایش روی اسب، زن و گهگاهی انار و پرنده است.

عبدالحمید اشراق با توصیف بسیار زیبایی از شخصیت و کارهای اویسی، به حق آنچه که شایسته اویسی است بیان کرده است که خلاصه‌ای از نوشته او را در «میراث ایران» درج کردیم.

گردهم‌آیی سالانه دانشگاهیان دانشگاه شیراز در آمریکا

گردهم‌آیی سالانه دانشگاهیان دانشگاه شیراز در آمریکا، در تاریخ ۱۷ تا ۲۰ جولای ۲۰۰۸، در شهر سان‌دیگو، کالیفرنیا با موفقیتی چشمگیر برگزار شد. برنامه مفصل سه روزه این گردهم‌آیی، با بزرگداشت مولانا جلال‌الدین آغاز گشت. در این شب، استاد حسین عمومی، همراه با خانم جسیکا کنی، برنامه‌ای تحت عنوان «بشنو از نی» را با شعرخوانی خانم دکتر فاطمه کشاورز، اجرا کردند.

در میزگرد مربوط به ایرانیان موفق در عرصه اقتصادی و سرمایه‌گذاری در آمریکا، ایرانیان موفق چون دکتر ناصر پیغمبریان، دکتر پرویز طیببانی، آقای ناصر پرتوی، آقای کامران الهیان و دکتر محمد جمشیدی در رابطه با تجربیات موفقیت‌آمیز خود در عرصه‌های سرمایه‌گذاری، بازرگانی و اختراعات سخنرانی کردند. نمایش دو فیلم مستند، که یکی بررسی تاریخ ۵۰ ساله دانشگاه شیراز از بدو تأسیس تا امروز، و دیگری فیلم مستندی تحت عنوان «مه: زندگی و فرهنگ در ایران امروز» بود با استقبال و تحسین شدید حاضران روبرو شد. همچنین پس از ارائه گزارش فعالیت سال گذشته انجمن توسط دکتر محمد بهفروز، رییس انجمن دانشگاهیان دانشگاه شیراز در آمریکا، و دکتر عطاران، دبیر انجمن، نتایج انتخابات هیأت مدیره جدید انجمن دانشگاهیان دانشگاه شیراز در آمریکا اعلام شد. بر اساس آرای جمع‌آوری شده، دکتر فریده تهرانی، استاد دانشگاه ایالتی رانگروز در نیوجرسی آمریکا، به‌عنوان رییس تازه انجمن دانشگاهیان دانشگاه شیراز در آمریکا انتخاب شد.

خبرها

بانک مرکزی: چهارده میلیون نفر در ایران زیر خط فقر هستند

فصلنامه «آمار اقتصادی» که توسط بانک مرکزی منتشر می‌شود، در تازه‌ترین شماره خود، با محاسبات گوناگون نشان داده است که دست کم چهارده میلیون نفر در ایران زیر خط فقر هستند. به گزارش خبرنگار «تابناک»، در گزارش که مستند به آمار رسمی است و در اداره تحقیقات و مطالعات آماری بانک مرکزی تهیه شده، خط فقر با سه روش میانگین هزینه، میانه هزینه‌های درآمدی و مصرف کالری محاسبه شده است. در روش محاسبه میانه درآمد جامعه، خط فقر ۵۰، ۵۵ و ۶۰ درصد میانه درآمد جامعه در نظر گرفته شده؛ به این معنا که فقیر شخصی است که کمتر از نصف افراد معمولی جامعه درآمد دارد. در روش مصرف کالری نیز فقیر، شخصی در نظر گرفته شده که قادر به تأمین ۲۳۰۰ کالری حداقل غذای مورد نیاز یک انسان نیست. نتایج این مطالعات نشان می‌دهد که به رغم تبلیغات انجام‌شده، افراد زیر خط فقر در ایران در دو سال نخست دولت نهم بیشتر شده و از ۱۸ درصد به ۱۹ درصد جامعه رسیده‌اند، یعنی اکنون معادل چهارده میلیون نفر در زیر خط فقر به سر می‌برند. گزارش بانک مرکزی از آن جهت قابل توجه است که با توجه به تورم شدید در یک سال گذشته که دو برابر سال ۸۵ شد و نیز افزایش حدود ۱۰ درصدی درآمد حقوق‌بگیران، افراد زیر خط فقر در جامعه به شدت در یک سال گذشته افزایش یافته‌اند. این در حالی است که بنا به گزارش دیگر بانک مرکزی، در چند سال اخیر به خصوص از زمان ریاست جمهوری محمود احمدی‌نژاد قیمت نفت مدام در حال افزایش بوده است و درآمد حاصل از نفت فقط در سال گذشته به ۸۱ میلیارد دلار رسید.

ایران - امارات و اختلاف بر سر جزایر خلیج فارس

به گزارش «بی‌بی‌سی»، جمهوری اسلامی ایران به اعتراض امارات متحده عربی در خصوص احداث یک دفتر امور دریایی ایران در جزیره ابوموسی واقع در خلیج فارس پاسخ داده و گفته است که هرگونه «سوءتفاهمی» بین ایران و امارات، بر اساس قرارداد ۱۹۷۱ و گفتگو دو جانبه قابل حل است. حسن قشقاوی، سخنگوی وزارت خارجه ایران، گفت: «تبلیغاتی کردن موضوع جزایر رویکردی غیرسازنده و خلاف روح حاکم بر روابط ایران و امارات است.» پیش‌تر، دولت امارات در یادداشت اعتراض‌آمیز خود به ایران از تهران خواسته بود تا این دفتر را تعطیل کند.

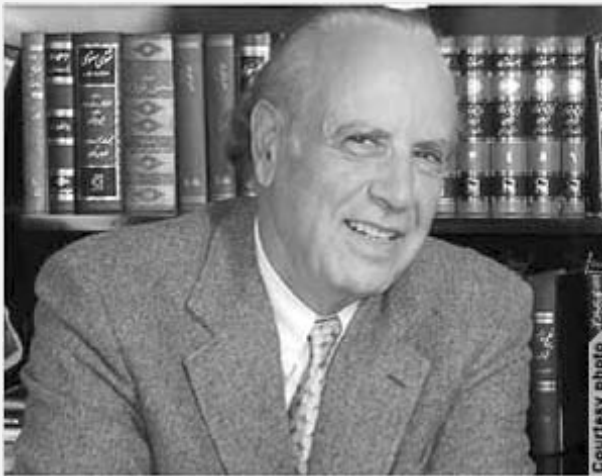
دکتر مسعود خاتمی مدال گرفت

دکتر مسعود خاتمی، متخصص نازایی، بیماری‌های زنان و مامایی، و فعال اجتماعی و سیاسی که سالیان درازی است علاوه بر حرفه پزشکی، به طور گسترده‌ای به کارهای اجتماعی و سیاسی مشغول است، در ضیافتی با حضور رئیس جمهور و بانو، اعضاء کابینه و نمایندگان کنگره آمریکا، مدالی به خاطر خدمات ارزنده‌اش دریافت کرد. این مدال توسط Tom Cole رئیس کمیته نمایندگان جمهوری خواه کنگره به وی اهداگردید.

یک نشریه فارسی - انگلیسی با خوانندگانی در چهار گوشه جهان

دارا دوست کام، گزارشگر ویژه America.gov، وزارت امور خارجه ایالات متحده، ۷ آگوست ۲۰۰۸

«میراث ایران» و تداوم موفقیت‌آمیز انتشار آن، مرهون عشق راستین به فرهنگ نیاکانی، پایداری و پایداری در راه ترویج این فرهنگ و پاسداری از ارزش‌های آن بوده است.

دکتر شاهرخ احکامی - میراث فرهنگ ایران
این پزشک ایرانی تبار نشریه را با هدف دادن صدایی
به فرهنگ ایرانی بنیان گذاشت

«میراث ایران»، پر خواننده‌ترین نشریه دوزبانه جامعه ایرانیان و ایرانی‌تباران خارج از کشور مدتی است که وارد سیزدهمین سال انتشار خود شده است. این نشریه هر سه ماه یکبار با شکلی جذاب و مطالبی خواندنی در حجمی نزدیک به ۱۵۰ صفحه، به دوزبان فارسی و انگلیسی، انتشار می‌یابد. «میراث ایران» که با رسالت بزرگداشت و ترویج فرهنگ ایرانی، شناساندن گنجینه‌های گرانبهای این فرهنگ و رساندن پیام همدلی و آشتی و مدارای آن به جهانیان بنیان یافته، امروز نه تنها در سرتاسر آمریکا توزیع می‌شود، بلکه در بسیاری دیگر از نقاط تمرکز ایرانیان و پارسی‌زبانان در چهار گوشه جهان نیز دارای مشترک و خواننده است.

به راه افتادن «میراث ایران» و تداوم موفقیت‌آمیز انتشار آن، مرهون عشق راستین به فرهنگ نیاکانی، پایداری و پایداری در راه ترویج این فرهنگ و پاسداری از ارزش‌های آن بوده است. این عشق بی‌شک در سینه بسیاری از ایرانیان و ایرانی‌تباران موج می‌زند، اما دوست داشتن چیزی با به پا داشتن و کوشیدن برای تحقق آن متفاوت است. این کاری است که شاهرخ احکامی، پزشک ایرانی‌تبار مقیم نیوجرسی از عهده آن برآمده است.

میراث فرهنگ ایران

شاهرخ احکامی در شهر قوچان در شمال شرقی ایران چشم به جهان گشوده است. او چنانکه خود می‌گوید، از همان سال‌های کودکی به داشتن یک نشریه و رساندن پیامی از طریق آن سخت علاقه‌مند بوده است. احکامی با آن که رشته پزشکی را برای تحصیلات دانشگاهی برمی‌گزیند، هیچگاه سودای انتشار نشریه‌ای را برای رساندن حرف و پیام خود در زمینه فرهنگ که تکیه‌گاه مشترک همه ایرانیان صرف‌نظر از اعتقادات سیاسی آنها است، از سر بیرون نمی‌کند.

ناشر «میراث ایران» در این زمینه می‌گوید: «هریک از ما دارای ریشه‌هایی هستیم که به سرزمینی دور از ایالات متحده بر می‌گردد. فرهنگ و تاریخ نیاکانی ما بخشی از ظرف شخصیتی ما را تشکیل می‌دهد. سابقه مهاجرت ایرانیان به آمریکا در مقایسه با دیگر گروه‌های مهاجر مانند ایتالیایی‌ها، ایرلندی‌ها و چینی‌ها که طی دهه‌ها به گونه‌ای موفقیت‌آمیز جنبه‌هایی از فرهنگ خود را به آمیزه زیبایی از اختلاط فرهنگ‌ها و سنت‌ها در این کشور افزوده‌اند، به مراتب تازه‌تر است.»

شاهرخ احکامی پس از مهاجرت به آمریکا در سال ۱۹۶۹ و کسب تابعیت این کشور، دریافت که آمریکاییان ایرانی‌تبار برای افزودن فرهنگ و سنت‌های خود به مجموعه فرهنگ آمریکایی با دشواری‌هایی دست به گریبان‌اند. او بویژه با دیدن ایرانیانی که میراث فرهنگی خود را به جای سهم کردن جامعه جدید در آن انکار می‌کردند، آندوه‌زده و آزرده‌خاطر می‌شد و همین یکی از موجبات عمده‌ای بود که سرانجام سبب شد تا اندیشه دیرین خود را برای انتشار نشریه‌ای فرهنگی در مارس ۱۹۹۶ به جامه عمل در آورد. او می‌خواست که هم فرزندان خود وی و هم نسل‌های بعدی ایرانی‌تباران میراث فرهنگی خویش را، چه در دوران اوج و شکوهمندی و چه در روزگار سختی‌ها و کشمکش‌ها یاد نبرند.

مهمتر از همه او در جستجوی ابزاری بود تا به یاری آن، آمریکاییانی را که با تأثر از فضای پرتنش سیاسی میان تهران و واشنگتن به دنبال وقوع انقلاب، تصویری منفی از ایران و ایرانی در ذهن خود داشتند از واقعیت‌های مربوط به کشور زادگاه خویش و تاریخ و فرهنگ آن آگاه سازد.

امروز با توجه به استقبال وسیعی که نه تنها از سوی ایرانی‌تباران، بلکه پارسی‌زبانان دیگر کشورها مانند افغانستان، تاجیکستان و اوزبکستان از این نشریه می‌شود، میراث ایران یک ماهنامه و یک برنامه تلویزیونی هفتگی نیز دارد که در مجموع کتابخانه رسانه‌ای نشریه را تشکیل می‌دهند و می‌توان با مراجعه به تارنما www.persian-heritage.com به آنها دسترسی یافت.

فکر برقراری ارتباط با فارسی‌زبانان دیگر، افزوده بر ایرانیان، از همان آغاز یکی از هدف‌های انتشار مجله به شمار می‌رفت، اما عملی شدن فکر به زمان نیاز داشت و این کار امروز در سایه سخت‌کوشی و پایداری ناشر و فرهنگ دوستان دیگر ایرانی که در این مدت دست یاری به سویس دراز کرده‌اند به تحقق پیوسته و میراث ایران همانگونه که هدف غایی از انتشار آن بود، براستی به یک نهاد فرهنگی تبدیل شده است. دو زبانه بودن نشریه این امکان را فراهم ساخته است که هم در میان مهاجران سالخورده‌تر و فاقد تسلط به زبان انگلیسی و هم نزد نسل دوم و سوم ایرانی‌تباران و دیگر پارسی‌زبانان راه پیدا کند. افزوده بر این، مجله و ماهنامه میراث ایران با مقالات متنوع و تحقیقی خود پیرامون جنبه‌های گوناگون فرهنگ ایرانی، تحولات جاری ایران و زندگی جامعه ایرانیان در خارج، برای مراکز پژوهشی چه در آمریکا و چه در دیگر نقاط و نیز برای آمریکاییان علاقه‌مند به آگاهی از فرهنگ‌ها و تمدن‌های دیگر، به صورت منبعی غنی و سودمند درآمده است.

در سوگ تورج نگهبان، شاعر، ترانه سرا و فعال مطبوعاتی

با نهایت تأسف، پس از بسته شدن صفحات «میراث ایران» خبر یافتیم که تورج نگهبان، روز چهارشنبه ۲۰ آگوست، از میان ما رفت. فقدان او ضایعه بزرگی است برای دنیای ادب و هنر ایرانیان داخل و خارج ایران. تورج نگهبان سالیان درازی را در ایران به ترانه‌سرایی، شاعری و نویسندگی گذراند و بیش از ۷۰۰ ترانه با صدای بهترین و محبوب‌ترین آوازخوانان ایران از جمله، دلکش، بنان، ویگن، هاید و... از او بجای مانده است. وی پس از انقلاب و مهاجرت اجباری‌اش به آمریکا در برنامه‌های تلویزیونی و رادیویی فعالیت می‌کرد. چهره آرام، متین، مهربان و صحبت‌های شیرین و صمیمانه‌اش، در این برنامه‌ها، ناخودآگاه به بیننده و شنونده، آرامش و تسکین می‌داد. تورج نگهبان در آخرین سفرش به نیوجرسی به دعوت «انجمن فرهنگی و انساندوستی ایرانیان»، خاطره‌ای فراموش‌شدنی از خویش در دل‌ها به جای گذاشت اما متأسفانه در بازگشت به لوس آنجلس بیماری مزمن و مهلکش عود کرد و بالاخره وی را از پای انداخت. بی‌نیازی، درویشی، صفا، محبت و خوش‌بینی و خوش‌دلی تورج نگهبان، باید برای همه ما نمونه‌ای آموزنده باشد. روانش شاد

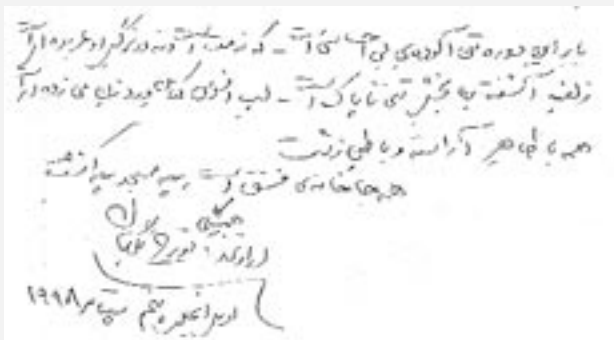
شعری از تورج نگهبان، تحفه ارزنده‌ای است از دوست عزیزمان دکتر غلامحسین جنتی عطایی که سخت به تورج عشق می‌ورزید و تورج نگهبان هم ارادت و علاقه‌ای خاص به وی داشت.

دست نیرنگ

بر همان سینه که سرشار صفاست،
دست ردّ می‌خواهد
چه خرابات خرابی داریم،
این نه آنی ست که «حافظ» می‌گفت
باورم نیست که این باده همانی باشد
که ز دل رنگ وریا می‌شوید،
کینه‌های من و ما می‌شوید
ساقی آن نیست که در باور عرفان زنده است
پیر میخانه در این دور و زمان بی‌خبری است
که خود از عریده‌جویان بنام شهر است
رند امروز دگر با می و ساقی قهر است
یار این دوره تن‌آلوده‌ی بی‌احساسی است
که نه مست است و
نه در نرگس او عریده‌ای است
زلف آشفته بهباخشی تنی ناپاک است
لب افسوس‌کنان ورد زن می‌زده‌ای است
همه با ظاهر آراسته و باطن زشت
همه جا خانه‌ی فسق است،
چه مسجد چه کنشت.

این کلامی است که خوانده است به گوشم، پیرم
پیر می‌فرمود: رنگ‌ها بی‌رنگند
داعیان تب فرهنگ و هنر، همه بی‌فرهنگند
پیر من می‌فرمود: علم جان در کس نیست
بشر از دانش آینده‌ی خود، جاودانی خالیست
دشمن یکدگریم،
دانش ما همه علم ز پی افکندن ماست
قصه‌ی عاطفه بر گوش بشر سنگین است
مهربانی صفتی ننگین است
دست نفرینی ثروت همه جا در همه حال
شرم ناکرده ز خون من و تو رنگین است
و تو ای دوست که فرزند و نمایانگر این دورانی
غلط انگاشته‌ای، نقش ترا می‌دانم
در نگاهت پیدا است، اشک‌هایت گویاست
من ترا با نگاهی می‌خوانم.
راستی پیش خود، انگاشتی ای دوست کی‌ام؟
هر که‌ام با تو و نیرنگ تو بیگانه نی‌ام
و تو هم حق داری، روزگار اینهمه بد می‌خواهد

دست نیرنگ است این، که تو پیش آوردی
من نیفشردم این دست و نخواهم افشرد
سخن قلبت نیست، آنچه را می‌گویی
خویشتن را ز کلام تو نخواهم آزد
من همه احساسم،
بازتابی که در اندیشه‌ی تو جاری نیست
یک نوازش همه دنیای مرا می‌گیرد
عشق را می‌فهمم، درد را می‌دانم
شوق من با نفس سرد کسی می‌میرد
اشک هر چشم مرا یکسره می‌لرزاند
آه هر سینه چو آتش به وجودم جاریست
بارها با غم هر غم‌زده‌ای سوخته‌ام
بارها شمع صفت تا سحر افروخته‌ام
من همه احساسم،
بازتابی که در اندیشه‌ی تو جاری نیست
من به نومیدی گل‌های خزان می‌گیرم
من ز ویرانگری دست خزان دلگیرم
پیش من «فاجعه» حتی به سخن مردود است

شاهرخ احکامی

آدم و حوا و افسانه امام زمان
مجید کفایی

kafai1212@videotron.ca

مجید کفایی، هنرمند، نقاش، شاعر، نویسنده و محقق پرکاری است که سال‌های تبعید را در کانادا می‌گذراند و با تلاشی خستگی‌ناپذیر به کارهای ارزنده خود اشتغال دارد. او با روحیه آرام و برخورد مهربان و بیان شیرینش علاقمندان به هنرش را مجذوب می‌کند. مجید کفایی در آغاز این کتاب می‌نویسد: «این کتاب را تقدیم می‌کنم به اندیشمندان آزاده‌ای که در بوستان معرفت، سرخ گل حقیقت را بوییده‌اند و از زرین جام خرد، شیرین باده‌ی بینش را نوشیده‌اند، نه در دل نیرنگی دارند و نه در سر سودای جنگی، آماده گفت و شنوندند و در کویر خرافات همچون رودند، از بند تعصب رسته‌اند و به عروس محبت دل بسته‌اند...».

در این مجموعه جالب و خواندنی علاوه بر متن فارسی، نمونه‌ای چند از اشعار مؤلف به زبان‌های فرانسه و انگلیسی نیز به چاپ رسیده است.

نمونه‌هایی از اشعار او در این مجموعه می‌خوانیم:

«بسته در»

آنان که به راه وصف تو گام زدند / بس گفته ز تو ز بام تا شام زدند
ره هیچ نبردند به ذات و صفات / بر این در بسته حلقه ناکام زدند
«راز آفرینش»

خطی است شگرف بر یکی لوحه‌ی تار / بنوشته به رمز آن زبردست نگار
خط درهم و پیچیده و بی زیر و زبر / آن را نه سر و نه ته همه نقطه ز نار
«راز»

روزی دو سه و دگر / نه من مانم و / تو / رسم القلم اجل
نه من خوانم و / تو / در بود / نبود و / در نبودن / بودن / بگشودن این راز
نه من دانم و تو...

مجید کفایی، عضو جامعه بین‌المللی شاعران جهان است و به اشعار انگلیسی او در آمریکا تا کنون چندین جایزه ادبی داده شده است. کتابخانه بین‌المللی شعر که مقر آن در آمریکا است در دو سال متوالی یعنی در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۰۷، لقب «سفیر شعر» را به او اعطا نموده است.

مجموعه شعر «البرز و فصل افاقی»

بانو فرشید افشار

انتشارات مدیسه، تهران، فکس: ۴۵۵۵-۶۶۴۹-۰۲۱

دومین مجموعه شعر خانم فرشید افشار، سروده‌هایی است برگرفته از طبیعت و الهام از جاذبه‌های زندگی و انعکاس گذران عمر در خانه‌های دل انگیز دهه‌های پیشین در کوچه محله‌های قدیمی تهران. خانم فرشید افشار فارغ‌التحصیل رشته حقوق و علاقمند به فرهنگ اصیل ایرانی است. مجموعه اول ایشان مجموعه شعر «زاینده روز» می‌باشد.

در شعر «با روزهای حادثه» می‌گوید:

من با شماییان بودم / در یک سرایش پرواز

هان‌ای ستاره‌های غربت آن اوج

من با شماییانم در همایش یک عشق، همراه

در یک سکوت و شوق به آواز / وانگه چه کهکشان شگفتی...

و در «برگ‌های آبی خیال» می‌گوید:

... تمام برگ‌ها به شاخه‌های ترد باغ / به جذب عاشقانه‌ای رسیده‌اند

و من چو برگ‌های آبی خیال / به شاخه‌های سبز یاد تو

و جلوه‌ی نماد تو رسیده‌ام / و با شکوه دیدنت

در ارتفاع برج سبز یاد / به راه اوج یک قرار می‌روم.

پژواک سرودن، مجموعه شعر

فرهاد عابدینی

ناشر: نشر ثالث info@salesspub.com

فرهاد عابدینی در «یادداشت» می‌نویسد: مجموعه حاضر گزینه‌ای است از شش دفتر شعر من که نخستین آن در سال ۱۳۵۲ و آخرین در سال ۱۳۸۲ چاپ شده‌اند.

در «کوچ پرنده‌ها» می‌خوانیم:

نگاه کن / که چگونه پرندگان بهار / از این دیار به آفاق دور می‌کوچند

به گیسویت رگه‌های سپید پیری زد / و موی من همه آهنگ رفتگان دارد.

و ما ستاده به حسرت / کنار شط زمان / به موج‌های گریزان نگاه می‌دوزیم.

عزیز من، همه برگ‌های شادابی / ز شاخه‌های جوانی به زیر می‌افتند

و ما کنار افق / کوله بار غم بر دوش / در انتظار افول ستاره‌ها هستیم

نگاه کن!

که چگونه پرندگان بهار / از این دیار به آفاق دور می‌کوچند.

و در «جشن تنهایی» می‌گوید:

تنهاییم را به جشن می‌نشینم / چهار شمع در چهار گوشه‌ی میزم

روشن می‌کنم.

آیین‌های در برابر خویش می‌نهم / و شمع‌ها را به بی‌نهایت می‌رسانم

آنگاه خاطرات را / در قابی مرصع و در مرکز همه‌ی این‌ها می‌گذارم

و خود می‌نشینم / به قاب و خاطره / به تو / به روزهای خوش

و به اتاق خالی که سکوت گندی دارد

و حتی صدای زنگ تلفن در آن نمی‌پیچد

آه... کاش با من بودی / کاش تلفن....

کتاب‌شناسی جهانگیر هدایت

گردآورنده: آریتا برج‌خانی

نشر امروز

در پیش‌سخن ناشر چنین آمده است: جهانگیر هدایت را از دهه ۱۳۴۰ به بعد به عنوان طنزنویس و نویسنده داستان کوتاه و تعدادی هم ترجمه می‌شناسیم... در دهه ۴۰ و ۵۰ جهانگیر هدایت در مقابل امور مربوط به عمویش، صادق هدایت، بیشتر به صورت نماینده و وارث مشاهده می‌شود. تهیه فیلم و چاپ کتب و دیگر امور مربوط را او به وکالت از جانب پدرش، عمویش و عمه‌هایش تحت نظارت داشت و باید اذعان کرد که به این امور نظم و نسق چشم‌گیری داد.

از جهانگیر هدایت ۹۶ داستان کوتاه، ۲۳۷ مقاله طنز و انتقادی، ۴۱ مقاله علمی اجتماعی، ۱۸ ترجمه از انگلیسی به فارسی، ۱۱۸ مقاله درباره‌ی مربوط به صادق هدایت، دو شعر، دو کتاب مستقل مجموعه داستان، یک کتاب مکالمات عالی انگلیسی، ۸ مقدمه بر آثار یا کتب مربوط به صادق هدایت، ۳ کتاب مستقل درباره‌ی صادق هدایت و ۳ آلبوم نفیس درباره‌ی صادق هدایت، تعدادی از داستان‌های

کوتاه جهانگیر هدایت به زبان ترکی استانبولی و انگلیسی ترجمه شده‌اند. در این مجموعه تمام این آثار و نوشته‌ها به ترتیب تاریخ چاپ و انتشار نقل شده‌اند. از جمله چند داستان وی که در مجله «میراث ایران» به چاپ رسیده‌اند.

ایران و ارمنستان در گذرگاه تاریخ

دکتر ژوزف ملیک هوسپیان

چاپ مرتضوی H.S. Mortazavi Co. 818.730.6641

از انتشارات Zarmandokht 818.790.6558

دکتر ژوزف ملیک هوسپیان، نامی آشنا در مطبوعات برون مرزی، که با نوشتن مقالات گوناگون ادبی، تاریخی و خاطرات دوران دانشجویی، سال‌هاست که خوانندگان تشنه به ادب و تاریخ ایران را به خود مشغول ساخته است. مقدمه و پیشگفتار این کتاب شعری از هاتاف اصفهانی آمده است: چشم دل باز کن که جان بینی / آن که نادیدنی است آن بینی / گر به اقلیم عشق رو آری / همه آفاق گلستان بینی / دل هر ذره را که بشکافی / آفتابی‌ش در میان بینی / و سپس شعری از حافظ شیرازی را می‌خوانیم: حافظ وظیفه تو دعا گفتن است و بس / در بند آن مباحث که نشنید یا شنید / دکتر هوسپیان با نتیجه‌گیری از گفتار نغز این دو بزرگ ادبیات فارسی، می‌گوید: ... شوربختانه با وجود پیشرفت‌های حیرت‌انگیز تکنولوژی در زمینه‌های ارتباط جمعی و کاوش‌های باستان‌شناسی مربوط به تاریخ و جغرافیای کشورها و نیز دسترسی به آرشیوهای گوناگون درباره رویدادها، اشتباهات چشم‌گیر و مکرر در بیشتر کتاب‌ها دیده می‌شود که تا به امروز ادامه دارد... با توجه به موارد فوق با تقدیم این نوشتار به هم‌وطنانی که در تکاپوی دانستن حقایق هستند، در این کتاب از ابراز عقیده و اظهارنظرهای شخصی خودداری شده تا ذهن خوانندگان با تعبیرهای گوناگون مشروب نگردد و آن چه در حقیقت اتفاق افتاده مورد توجه قرار گیرد.

کتاب ایران و ارمنستان در گذرگاه تاریخ، شامل دوازده فصل است... در کشور ما ایران بعد از یک دوران طولانی سکوت خوشبختانه در سی سال اخیر، نویسندگان و پژوهشگران متعددی با مقالات و سخنرانی‌ها و کتب معتبر و مهمی که درباره ارمنه ایران و همچنین تاریخ و فرهنگ ارمنستان، این همسایه قدیمی خود به رشته تحریر درآورده‌اند... ارمنه یکی از نادرترین ملت‌هایی هستند که در دشوارترین شرایط و در هر کشوری که محل اقامت گزیده‌اند، در اولین فرصت «مدارس و کلیساهای» خود را بر پا نموده تاریخ و زبان آبا و اجدادی خود را به نوجوانان آموخته‌اند... روابط ارمنیان و ایرانیان با در نظر گرفتن منشاء نژادی این دو قوم و جنبه‌های مختلف و مشترک فرهنگی، سنتی و اجتماعی از آن جمله آمیزش و مزاجت بین پادشاهان و شاهزادگان و همچنین دین و آیین تا ظهور مسیحیت و با تغییراتی بعد از آن یکی از نمونه‌های نادر در طول تاریخ می‌باشد که از دوران پایه‌گذاری قلمرو «ماد» از قرن هشتم قبل از میلاد به بعد می‌توان مشاهده نمود... روند ارمنی شدن شاهان اشکانی ارمنستان از خود تیرداد آغاز گردید... مردم نه تنها او را پذیرفتند بلکه دیری نپایید که در فرهنگ و ادبیات شفاهی خویش او را به مثابه عزیزترین و بزرگ‌ترین قهرمان ملی خود ستایش کردند... با سلطنت کوتاه مدت پادشاهان اشکانی پارسی در ارمنستان زمینه سلطنت پادشاهان اشکانی ارمنی در ارمنستان فراهم گردید که تا دویست سال بعد از انقراض اشکانیان پارس هنوز ادامه داشت... تا اینکه در سال ۴۲۸ میلادی به دست بهرام گور پانزدهمین پادشاه ساسانیان منقرض گردید...

واژه «قزلباش» به معنای «سرخ کلاه» ابتدا از طرف عثمانی‌ها عنوان شد و بعد از آن این سواران که هسته مرکزی ارتش ایران را در دوران صفویه تشکیل دادند به قزلباش معروف شدند... روسیه تزاری پس از معاهده صلح بخارست با دولت عثمانی و نیز دفع حملات ناپلئون به مسکو، سپاهیان خود را برای ادامه

جنگ با ایران به قفقاز اعزام داشت و طی چند نبرد پس از شکست ارتش ایران، در ۲۴ اکتبر ۱۸۱۳ میلادی (۱۳ شوال ۱۲۲۸) عهدنامه گلستان بین ایران و روسیه منعقد گردید. گلستان یکی از ملیک‌نشین‌های پنجگانه قزاق در ارمنستان بود که در آن قلعه جنگی و کاخ زیبایی بر بالای تپه‌ای بلند قرار داشت... بنابراین عهدنامه، خانات قزاق و گنجه در ارمنستان و باکو، شیروان، شکی و دربند در ناحیه اران و نیز تالش علیا به تصرف روسیه تزاری درآمدند... پس از قرن‌ها ارمنستان در سال ۱۹۱۸ میلادی استقلال یافت و در دوم دسامبر ۱۹۲۰ میلادی توسط بلشوک‌های ارمنستان سقوط کرد و جمهوری سوسیالیستی ارمنستان همراه با جمهوری‌های سوسیالیستی گرجستان و آذربایجان در مارچ ۱۹۲۱ میلادی به اتحاد جماهیر شوروی پیوستند و در ۲۱ سپتامبر ۱۹۹۱ میلادی پس از ۷۱ سال بار دیگر ارمنستان دارای حکومت مستقل و ملی گردید... ایران اولین کشوری بود که سفارت‌خانه ارمنستان در آن تأسیس شد (۱۹۱۸)....

توفیق دوست عزیز آقای دکتر ملیک هوسپیان را خواستاریم.

سوده

آذر شریفی (نوری وزیری)

ناشر Iranbook, Inc. 301.320.5600

خانم آذر شریفی (نوری وزیری) متولد شیراز است و در سال ۱۹۷۵ به آمریکا آمد و در دانشگاه‌های مری مونت و جورج واشنگتن تحصیل کرد و در رشته هنرهای زیبا فارغ‌التحصیل شد. وی تا به حال تعداد زیادی داستان‌های کوتاه و شعر نوشته که بسیاری از آنها در ایران چاپ شده است. در پشت جلد کتاب «سوده» نوشته شده است: «برای سوده که بعضی از احساس‌های او در دنیای واقعی می‌میرند و به ناگاه در یک داستان جان می‌گیرند.

خانم شریفی در نامه‌ای به سردبیر «میراث ایران» می‌نویسد: اخیراً پر فروش‌ترین رمان چاپ شده به وسیله «کتاب ایران، Iranbook» است و بسیار مورد توجه هم‌وطنان عزیز واقع شده است... هر چند که داستان به هیچ وجه بر محور ایران نمی‌چرخد، لیکن شخصیت اصلی آن یک زن ایرانی می‌باشد که با تمام گرفتاری‌ها و مشکلات شخصی خویش، می‌تواند به صورتی از خود یک قهرمان بسازد... چه زیبا و دل‌انگیز است شهر زیبای سیاتل و چه آرام‌بخش و لطیف است روزهای بارانی آن. اما... اما... نه در روز بیستم اکتبر دوهزار و شش... آن روز یک روز گرفته و وهم‌انگیز غیر از روزهای زیبای بارانی قبل بود. در آن روز بعد از سه روز آفتابی پی در پی، در آسمان آبی رنگ شهر سیاتل، ناگهان خورشید با سرعت و شتابان خود را در پناه پاره ابری پنهان نمود و تکه ابرهای تیره‌رنگ که در گوشه و کنار آسمان پراکنده و سرگردان بودند، بی‌درنگ گرد هم آمدند و در کم‌تر از چند ثانیه تمام پهنه آسمان را تسخیر کردند. ابرها در آن روز با چهره‌های نامهربان و عصیان‌زده به صحنه آسمان ریختند و بی‌صبرانه و ناانقطاع بعد از فریادهای خشمگین و غضب‌آلود خود شروع به گریستن کردند... آن چنان می‌گریستند که گویی هر آن حادثه‌ای اسفناک به وقوع خواهد پیوست....

سوده به قدری تحت تأثیر احساسات لطیف و بچگانه املیز (دختر جوانی که فقط به صرف جدایی از معشوق قصد خودکشی داشت و سوده او را از مرگ نجات داد) و آنچه را که او صادقانه برایش بازگو می‌کرد قرار گرفته بود که بکلی فراموش کرد کجاست. او به یاد آورد زمانی را که چون املیز، دختر هفده ساله بسیار تنهایی بود و در آن سن و سال به تنها پُرسی که بیش از دیگران به او توجه داشت بی‌نهایت دل‌باخت. دانیل در واقع اولین تجربه عشقی او بود... ناگهان دردی کشنده پشت سوده را به لرزه درآورد و از شنیدن آنچه که املیز برایش بازگویی کرد وحشتی سراپای وجودش را فرا گرفت... شما تا کنون صدای قلب خود را شنیده‌اید که پیوسته نام مردی را بخواند که سراپای وجودتان لبریز از عشق او است، لیکن دیدار به صورتی ممنوع و غیرممکن باشد؟ آیا تا کنون دل در گرو کسی گذاشته‌اید که او را هر لحظه و هر آن بخواهید اما نتوانید...؟... عشق بین دو جوان یک موهبت الهی است برای

بقای نسل... اگر چنین نباشد بقای نسل ادامه نخواهد داشت....

در جستجوی حقیقت

نوشته‌ی شکوفه تقی

انتشارات فرا روان (روان‌شناسی، فرا روان‌شناسی و عرفان)

info@fararavan.com

دکتر شکوفه تقی، روانشناس، باستان‌شناس و شرق‌شناس و متخصص در مطالعات اسلامی بخصوص صوفی‌گری می‌باشد و در دانشگاه پیل در رشته تاریخ مذاهب دوره بعد از دکترای خود را گذرانده است. دکتر تقی پس از اخذ درجه لیسانس حقوق خود از دانشگاه تهران و مدتی تدریس در دبیرستان‌ها به اسکاتلند رفت و در رشته روان‌شناسی تحصیل کرد و پس از آن به سوئد رفت و به آموزش و تحقیق پرداخت. در سن ۱۶ سالگی اولین کتاب خود را منتشر کرد و پس از آن حدود بیست کتاب برای کودکان نوشت. کتاب «بهترین آواز» Most Beautiful Song در سال ۱۹۸۶ کتاب سال ایران شد و جوایز دیگری هم برای کتاب‌های کودکانش دریافت کرده است. در سال ۲۰۰۰ به عنوان تر دکترایش کتاب The Two Wings of Wisdom را منتشر کرد. تا به حال چندین کتاب دیگر درباره خشونت نسبت به زنان و مجموعه اشعار و داستان از وی به چاپ رسیده است. دکتر شکوفه تقی به زبان‌های فارسی، انگلیسی، عربی، سوئدی تسلط کامل داشته و با زبان‌های اوستایی و ایران باستان نیز آشنایی دارد. در ظرف ۱۲ سال مسافرت‌های متعدد به ایران، دهکده به دهکده، داستان‌ها و قصه‌های محلی را که توسط مردان و زنان دهکده‌ها گفته شده ضبط کرده و آنها را به چاپ خواهد رساند.

در جستجوی حقیقت می‌خوانیم: ... پیدا شدن یک «بخت خوب» برای من بزرگ‌ترین آرزوی مادرم بود. شاید هم بزرگ‌ترین عقده زندگی‌اش. مدت‌ها بود که شب شنبه کفش و چادرش را به عنوان دو نماد بارز فرار از خانه، شاید هم ازدواج، زیر سرش می‌گذاشت و قبل از خواب با ایمان و خلوص می‌خواند: «شب شنبه شبانم ده، به حق مرزبانم ده، به حق صاحب کوثر، منیم بختیم نشانم ده!» البته مادرم ترک نیست، اما چون این ورد را از «خانم ترکه» آموخته بود، به همان شکل هم به خاطر سپرده بود.

در گفتگو با منبره می‌گوید: «شاید بیشتر ازدواج‌ها به دلیل خشم پنهانی است که بین روح زن و مرد وجود دارد. مرد با زنی عروسی می‌کند که شبیه مادرش بوده، از مادرش هم همیشه بی‌زار بوده، اما جرأت ابراز آن را نداشته، وقتی با یک زن غریبه عروسی می‌کند می‌نونه آن انتقامی که از مادرش نگرفته رو از او بگیرد و برعکس. البته اولش هم به اصطلاح با عشق شروع می‌شد. «یعنی تو شبیه مادر بهمنی؟» «خدا نکنه، او یک زن ضعیف و ترسویه همه سرش سوار می‌شن، یادت نیست آقای رفیع خانی جلوی روی خودش توی خونه‌شون با کلفته چیکار کرده بود بعد هم به اصطلاح مجبور شده بود بگیرتش که گندش بالا نیاد؟ از وقتی رفت تو دسته‌ی زن‌های واقعی خورده اعتماد به نفس پیدا کرد.» چه ربطی داشت؟ «پشتیبان داشت.»

در جای دیگر منبره از او می‌پرسد: «تو الان بزرگ‌ترین ترست از چیه؟» «بابام نفهمه که سهراب کشته شده.» «من فکر می‌کنم تو و مامانت همه کار می‌کنید تا از واقعیت مرگ فرار کنید در حالی که مرگ همیشه با ماست. در واقع وجود مرگ که زندگی رو با معنا می‌کنه. نمی‌فهمم ما آدم‌ها چرا با این واقعیت آشتی نمی‌کنیم؟ تنها در این صورت که مرگ معلم ما می‌شه...»

در قسمت «یکی شدن بیرون و درون» در راه فین کاشان به دنبال قبر ملافتح‌الله، در حالی که درون و بیرونم کلاً یکی شده بود، مطمئن نبودم اما می‌دیدم که کم‌تر از همیشه خودم را گول می‌زنم و برای دانستن حقایق آمادگی دارم... در اتوبوس پیرمردی پهلوی اومی نشیند. به پیرمرد می‌گوید: «من دنبال مقبره ملافتح‌الله کاشانی می‌گردم.» پیرمرد جواب می‌دهد: «من دنبال حقیقت می‌گردم...» «آخه حقیقت که در یکجا یا در یک کس یافت نمی‌شود!» «من هم همین رو می‌گم حقیقت مثل یک لحاف چل تکه یا صدهزار تکه است که هر تکه‌اش در کسی یا جایی یافت می‌شود.

هر کس بخشی از آن را دارد و هیچ کس همه‌ی آن را ندارد. برای همین به همه جای دنیا می‌روم و با همه ملاقات می‌کنم و به همه گوش می‌دهم، تا تکه‌های حقیقت را جمع کنم.» در پایان داستان می‌خوانیم: ... هر دو دستش را به طرف لب‌هایم بردم و محکم بوسیدم: «استاد» صدایم را هرگز چنین خوشبخت نشینده بودم. با شیطن خندید و دستم را کشید: «بیا بریم بالای کوه. این جا فقط یک استاد وجود داره» و آسمان را نشان داد. در این موقع از جیبش کتابی درآورد: «دنبال همین می‌گشتی؟» کتاب را که جلد چرمین قهوه‌ای داشت گرفتم و با شگفتی گفتم «تنهاج‌الصادقین؟» کتاب را باز کردم همه صفحاتش کاملاً سفید بود....

فلات ایران، خاستگاه فرهنگ کهن نویسنده و تدوین کننده: نادر پیمایی

npaymai@gmail.com

7713 Belden St. #228, San Diego, CA 92111

Tel: 858.573.0356

مهندس نادر پیمایی، در سی سال گذشته، دور از وطن تا به حال از وی یازده جلد کتاب به چاپ رسیده که مورد استقبال و تجید خوانندگان و علاقمندان نوشته‌های دقیق وی گشته است. در این کتاب کم حجم، اما پر مطلب و دانستنی، پیشگفتار، تاریخ کهن ایران، آمدن ایرها به داخل فلات ایران، جهان بینی زرتشت، زندگی‌نامه اشوزرتشت، نوجوانی و دوران بالندگی، اشوزرتشت، نقل قسمت‌هایی از گاتاها، راز و نیاز با خدا برای کشف اسرار هستی، ستایش و نیایش پروردگار، رهنمودهای اشوزرتشت و بالاخره کتاب نامه آمده است.

مهندس نادر پیمایی در پیشگفتار، منصفانه، به اشتباه خود، نظیر بسیاری دیگر از مورخین و نویسندگان که تاریخ ایران را ۲۵ قرن و ۲۵۰۰ ساله می‌دانند، اعتراف کرده و از تاریخ کهن ایران می‌نویسد: ۶۲۰۰ سال پیش از میلاد، کیومرث موفق شد طایفه ایرها، که در درازای زمان به شاخه‌های گوناگون بخش شده بود، موجودیت بخشیده به آنها تهیه پوشش از پوست حیوانات و رام کردن بعضی حیوانات را بیاموزد. بعد از کیومرث، پسرش و بعد از سیامک پسرش هوشنگ به حکمرانی ایرها رسید.... پس از ذکر مختصری از تاریخ کهن ایران و قید آنکه در زمان حکومت یعقوب صفاری (۸۷۱ میلادی) نسخی از کتاب اوستا و مدارک و اسناد تاریخ کهن ایران به ایران آورده شد و با ترجمه به زبان دری و اطلاع از مطالب و وقایع دوران قبل و هم‌زمان اشوزرتشت تدوین کتاب تاریخی و حماسی به عمل آمد. نوشته‌ای که در زمان یعقوب صفاری تدوین شده بود به نام شاهنامه یعقوبی خوانده شد و بعد ... ابونصور محمد بن احمد (دقیقی) در حدود هزار بیت آن را در سال ۹۴۶ میلادی به اسم خدای نامک به نظم درآورد و پس از او فردوسی با صرف سی سال وقت موفق به خلق بزرگ‌ترین منظومه حماسی به شعر فارسی و زنده کردن تاریخ و فرهنگ و ادب ایران شد (۱۰۰۷ میلادی). بقیه کتاب اختصاص به اشوزرتشت و نقل قسمت‌هایی از گاتاها و نظرات بزرگانی چون فردریک نیچه، ژان پل سارتر، گوته، جیمز دارمستتر، تاگور، برتراند راسل و ویل دورانت درباره زرتشت و آیین زرتشت دارد.

پیمایی از قول ویل دورانت می‌نویسد: «جنبه اخلاقی زرتشت عالی‌تر و شگفت‌انگیزتر از جنبه الهی آن است.» و از قول تاگور می‌گوید: «زرتشت بزرگترین پیامبر پیشکسوت بود که درب آزادی انتخاب را در امور اخلاقی را به روی آدمی گشود.» در رهنمودهای اشوزرتشت می‌خوانیم: «اهنود گات‌ها ۳۰، بند ۶»، هواخواهان نادرستی (بت‌پرستان) چون در شک و تردید بودند فریب خوردند و از آن دو مینو، راه راست را اختیار نکردند، بلکه از پی بدترین منش با اهریمن و خشم که انگیزه بدکاری است روانه شدند تا بدین وسیله زندگی مردم را تباه سازند. و در «بند ۱۸»، هیچکس نباید به گفتار و دستور شخص تبه‌کار و گمراه‌کننده گوش دهد، چون چنین شخصی خانه و ده و شهر و کشور را به ویرانی خواهد کشانید. پس بر ما است که در برابر این گونه افراد با سلاح پاکدامنی و پارسایی ایستادگی کنیم و آنان را از خود دور سازیم.

«زراعت خصوصی» عنوان کتابی است که می‌توان بدرستی آن را یکی از نخستین تألیفات به شیوه علمی در زمینه کشاورزی و ویژگی‌های گیاهان و راه و روش کشت و کار در ایران دانست.

مهندس علی اکبر هروی، مؤلف کتاب، از استادان پیش‌کسوت دانشگاه تهران و یکی از پایه‌گذاران دانشکده کشاورزی بود. این دانشکده که پس از تأسیس دانشگاه تهران در ۱۳۱۳، در شهر کرج استقرار یافت، نقش ارزشمندی در آموزش و تربیت نسل‌های پی‌درپی مهندسان و کارشناسان کشاورزی براساس داده‌های نوین در این رشته ایفا کرد.

در سال‌های نخستین فعالیت دانشگاه تهران اکثریت قریب به اتفاق استادان، کار تدریس را بر اساس جزوه‌هایی بعضاً آشفته برگزار می‌کردند و دانشجویان می‌بایست تقریرات آنها را در کلاس یادداشت کنند. مهندس علی اکبر هروی از اولین استادانی بود که در رشته تدریس خود کتابی علمی، راهگشا و سودمند تألیف کرد و با این گام خدمت برجسته‌ای در تسهیل کار دانشجویان و بالا بردن سطح آگاهی آنها در رشته تخصصی‌شان انجام داد.

در این کتاب که از شش فصل به اضافه یک بحث کلی آغازین ترکیب یافته، مؤلف تقسیم‌بندی روشنی از گیاهان به دست می‌دهد و ویژگی‌های آنها را زیر شش طبقه: غلات، نباتات حبوبی، نباتات ریشه‌دار و غددی، نباتات روغنی، نباتات صنعتی و تجارتی و نباتات علوفی توضیح می‌دهد.

وی در بحث کلی آغاز کتاب «زراعت خصوصی» را به عنوان بحث مربوط به روش «کشت و زرع نباتات» در برابر «زراعت عمومی» قرار می‌دهد که به بحث مرتبط با «خاک و نباتات و عملیات فلاحی از شخم تا درو و انبار کردن» اختصاص

دارد، قرار می‌دهد.

این کتاب به همت دکتر مهدی هروی، فرزند مؤلف، که خود سال‌ها در دانشگاه‌های آمریکا و ایران به کار تدریس در رشته روابط بین‌الملل اشتغال داشته تجدید چاپ شده است. دکتر مهدی هروی خود صاحب تألیفات متعددی است که از آن میان می‌توان به «۲۲ نخست‌وزیر در سی و هفت سال» و «Dynamics of International Relations» اشاره کرد.

شان نزول تجدید چاپ کتاب به روایت دکتر هروی از این قرار است که چند سال پیش یکی از شاگردان پیشین پدرش که بیمار و در بستر مرگ بوده با تماس تلفنی نسخه‌ای از کتاب استاد خود را از

وی می‌خواهد و او که نسخه منحصربه‌فرد خویش را در دسترس نداشت، سرانجام با زحمت بسیار از طریق مراجعه به چندین مرکز فروش کتاب‌های قدیمی به تهیه یک نسخه از آن توفیق می‌یابد و کتاب را در اختیار متقاضی که چند روز بعد چشم از جهان فرو می‌بندد قرار می‌دهد.

اما این پیشآمد دکتر هروی را به تجدید چاپ کار بارزش پدر خود به همان شکل مرغوب چاپ نخست (جلد زرکوب و نیمه چرمی) مصمم می‌کند. در این خلال با برخی از دانشجویان پیشین پدر و شماری از دوستان و معاشران وی نیز تماس می‌گیرد و آنها را از قصد خود آگاه می‌سازد. این افراد که

همه در سنین کهولت بسر می‌برند با رغبت و اشتیاق هر کدام برای نوشتن یادداشتی از خاطرات خود از دوران دانشجویی در کلاس مرحوم مهندس هروی یا دوستی و معاشرت با وی اعلام آمادگی می‌کنند. چنین است که خواننده نوشته‌های مؤثر و گیرایی از احمد سمیعی شنوا، دکتر کریم گودرزی، مهندس عبدالعلی دهستانی، پروفیسور شفیع جواد، مهندس احمد عاشورپور (نخستین هنرمندی که در ایران خواندن ترانه‌های گیلکی را آغاز کرد و چندی پیش درگذشت)، مهندس سیف‌الله تشکری و مهندس امیرحسین امیرپرویز، به اضافه شعر جذابی از عباس شهری در آغاز کتاب می‌یابد و با شخصیت گرم و انسانی مهندس

زراعت خصوصی

تألیف مهندس علی اکبر هروی
از نخستین استادان دانشکده کشاورزی ایران
چاپ نخست: ۱۳۱۷ خورشیدی، چاپ دوم: ۱۳۸۵ خورشیدی
اردشیر لطفعلیان (واشنگتن)

هروی و خدمات آموزشی وی بیشتر آشنا می‌شود. از آنجا که پرداختن به یک یک این یادداشت‌ها به دلیل تنگی مجال امکان‌پذیر نیست، تنها به نکاتی از یادداشت هنرمند فقید، احمد عاشورپور اشاره می‌شود.

عاشورپور پس از شرح کوتاهی از چگونگی ورود خود به دانشکده کشاورزی در ۱۳۱۹، و نیز اشاراتی به عقاید سیاسی ضدسرمایه‌داری خویش می‌نویسد: «من در دانشکده به دلیل شرکت در فعالیت‌های هنری از محبوبیتی بهره داشتم که عده‌ای از استادان، بالاخص استاد هروی برخورد محبت‌آمیزی با من داشتند. در آن زمان استاد هروی تنها مالک بزرگ و ثروتمندی بود که فروتن بود و به زیردست می‌رسید و مورد احترام

مستمندان بود.» عاشورپور سپس از تشنجهی در دانشکده یاد می‌کند که به سبب اعتراض دانشجویان به تصمیم مدیریت دانشکده پدید آمده بود و نیز به پندی از استاد هروی اشاره دارد که با دیدن وی او را با نام کوچکش مورد خطاب قرار داده و گفته بود: «احمد حرف‌های تو درست است، ولی نمی‌توان همه جا و همه وقت حرف حق زد.» اما شادروان عاشورپور با همه علاقه و احترامی که به استادش داشت بنا به آنچه که خود نوشته، هیچگاه از گفتن حرف حق باز نایستاد و تا آخرین دم بر سر اعتقاداتش از جمله ضرورت «محو سرمایه‌داری سیری‌ناپذیر و بی‌رحم» باقی ماند.

تجدید چاپ این کتاب هرچند بیشتر به انگیزه عاطفی صورت گرفته، یک اقدام فرهنگی ستودنی است و نشان می‌دهد که خدمت در راه آموزش و گسترش آگاهی و فرهنگ هیچگاه فراموش نمی‌شود. در کشور ما مردانی می‌زیسته‌اند که با وجود مال و مکنت دنیوی با وارستگی و فروتنی در پی چنین خدماتی بوده‌اند.

این نوشته را با نقل چند بیتي که عباس شهری به شیوایی و سادگی در سال ۱۳۵۸ در رثای دوست خود مهندس علی اکبر هروی سروده است به پایان می‌بریم:

چه توان کرد رفتن است آخر
 در دل خاک خفتن است آخر
 مرگ و رفتن بود برای همه
 مرگ کوبد در سرای همه
 آنچنان‌زی که چون روی در خاک
 همه باشند بهر تو غم‌ناک
 رحمتی بر روان خود باشی
 شرف دودمان خود باشی
 زن و فرزند و مال و قدرت و زور
 همه یار تو آند تا لب گور
 چون نهندت به گور و بر گردند
 تا ابد از تو بی‌خبر گردند
 بهتر از راه حق مجو راهی
 از خدا خواه آنچه می‌خواهی.

برخورد آرا

بارها دیده‌ام که هم مقالات مذهبی و هم سیاسی را در این مجله با آب و تاب به چاپ رسانیده‌اند. مدتی قبل شخصی صفحات متعدد دو شماره این مجله را در تعریف و تمجید کتاب تورات و عقاید مذهبی مربوط به آن اشغال نموده بود. ایشان حتی توصیه فرمودند که بعضی از کلمات تورات بقدری مفید برای حیات انسان است که باید آنها را با طلا در اماکن عمومی بنویسند... **احتیاج به شرح و تفصیل نیست که بگویم نامه اعتراضی من نسبت به آن مقاله کاملاً بدون جواب ماند.**

اخیراً نیز نویسنده‌ای درباره زرتشت و مانی در این مجله مقاله‌ای نوشته است که نشان می‌دهد این شخص اصرار و علاقه وافر دارد تا با استعمال واژه‌های غیرمأنوس زمان اشکانیان مثل: چامه، پدوازگ، چم، و غیره که نود و نه درصد مردم فارسی زبان به آنها آشنایی ندارند، علویت ادبی خود را بر خوانندگان ایرانی زبان این مجله تحمیل نماید.

نویسنده بدون چون و چرا با عجله هرچه تمام‌تر، مانند دادگاه‌های اسلامی، مانی را متهم به دروغ‌گویی می‌کند تا بتواند عقاید خرافاتی و مذهبی خود را جلوه‌گر نماید، غافل از اینکه صحت ادعای هیچ پیامبری تا کنون به ثبوت نرسیده است. ایشان، آمرزیدن گناه و معجزه را منحصر به خداوند می‌داند باز غافل از اینکه معجزه چیزی جز شعبده‌بازی و عوام‌فریبی نیست.

به عقیده من «میراث ایران» که ادعای کیفیت بالای آن را شما مسؤولین مجله و اغلب خوانندگان شما بر عهده می‌گیرند، باید اجازه دهد که عقاید مخالف افکاری را که در مجله به چاپ می‌رسند نیز درج شود تا نویسندگان مذهبی تیره‌پوش و تیره‌فکر جوابگوی نوشتار خود باشند، والا «میراث ایران» را باید مجله‌ای مذهبی خواند که هیچ منطقی را قبول ندارد مگر آیاتی را که در کتب آسمانی چاپ کرده‌اند.

۲. متوجه شدم که قسمتی از مجله شما اختصاص به تجلیل و بزرگداشت هنرمندان و نویسندگان و مشاهیر ایرانی و یا ایرانی‌تبار دارد که بی‌نهایت قابل ستایش و سپاس می‌باشد. اشکال من درباره عنوان و تیتراژ این قسمت از مجله است که می‌گوید: «با یاد آنها که مرگ، پایان حضورشان در میان ما نیست». من این جمله را به کرات خواندم و تعمق کردم و باز خواندم. ولی با در نظر گرفتن دستور زبان فارسی که امروزه در مراکز علم و هنر تدریس می‌شود، هیچ معنایی به این نوشته شما پیدا نکردم. البته مقصود شما در این لفافه واضح است ولی مسلماً انتظار می‌رود که «میراث ایران» به زبان فارسی و رعایت قوانین زبان فارسی ادای کلام نماید تا فارسی‌زبانان آن را براحتی درک کنند. (در دبیرستان معلمی داشتیم که ترک بود و با زبان فارسی آشنایی کامل نداشت. هنگامی که او می‌خواست بگوید که «پسر پنجره را به بند» ایشان می‌گفتند «پسر من پنجره نه». این تیتراژ

از جمله واژه‌ها، زیبا و رسا باشند. از این گذشته، یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های زبان‌آوری و سخنوری — به عبارتی، آنچه موجب تمایز مابین گفتار متعالی و برجسته در قیاس با نمونه‌های میان مایه (Mediocre) است — آهنگینی، خوش‌صدایی، و گوش‌نوازی کلام گفتاری یا نوشتاری است. هرچند «چخ» و «چخیدن» پارسی ناب باشد، در آزمون آهنگینی و گوش‌نوازی سرافراز نخواهد بود.

فاجعه ماندگاری که در درازنای، حداقل، پنج سده گذشته گریبانگیر «نثر» پارسی بوده است هم‌آمیزی واژه‌های عربی با پارسی نیست بلکه ناستواری، کژگی، کاستی، ونادانی در درست‌گویی و درست‌نویسی است. گواه بر این مدعا، نبود حتی «یک نمونه» نثر فاخر، درخشان، خردورزانه، و متعالی در آثار مکتوب پارسی در چند صد سال گذشته است، نثری که در قیاس با هزاران هزار نمونه در زبان‌های غربی قابل ذکر باشد.

تلاش در پیشبرد واژه‌های پارسی به جای خود، اما هرگونه وسواس و تعصب در این زمینه ممکن است به گمراهی بیانجامد، یعنی این توهم را پیش بیاورد که با انتخاب واژه‌های پارسی به جای عربی از فاجعه جلوگیری به عمل آمده است و دیگر جای نگرانی نیست. تلاش پی‌گیر اهل سخن باید در پیشبرد درست‌نویسی و درست‌گویی باشد، زیرا بنیاد تمدن انسانی بر پایه زبان استوار است.

امضا محفوظ (اوهاییو)

«میراث ایران» را

باید یک مجله مذهبی خواند...؟!!

من لازم دانستم که دوباره مصدع اوقات شریف شما عزیزان شده و درباره چند نکته مهم با شما گفتگو کنم. با علم به آنکه می‌دانم جواب‌گویی به این قبیل نوشتارهای انتقادی و منطقی از طرف آن رسانه امکان‌پذیر نمی‌باشد.

۱. بارها شنیده‌ام که «میراث ایران» مجله‌ایست غیرسیاسی، غیرمذهبی، و غیرانتفاعی، ولی متأسفانه در عمل «چون به خلوت می‌روند آن کار دیگر می‌کنند».

پرسش‌هایی درباره «نوسازی فرهنگی: پالایش و نوسازی زبان پارسی»

نویسنده محترم و دانشمند مقاله فوق به درستی در مورد اهمیت کاربرد واژه‌های پارسی، به جای برابرهای عربی، یادآور شده‌اند، و نمونه‌های زیبا و کارسازی را نیز در مقاله خود آورده‌اند. چون این جانب نیز سخت کوشا هستم که تا حد امکان واژه‌های سره پارسی را به کار گیرم، در مورد چند نمونه از واژه‌های پیشنهادی ایشان پرسش‌هایی دارم که امیدوارم ایشان پاسخ بدهند.

— شک نیست که «بامداد» معادل رسا و زیبایی برای «صبح» است، اما فرضاً برای واژه «صبحانه» چه معادلی می‌شود به کار برد که از «بامداد» مایه گرفته باشد؟

— «نیمروز» برابر شایسته‌ای برای «ظهر» است، اما تکلیف «بعد از ظهر» چیست؟ اگر بگویم «بعد از نیمروز» که در واقع نقض غرض خواهد بود چون عربی و پارسی را باهم آمیخته‌ایم. آیا «پس نیمروز» به جای «بعد از ظهر» بجاست؟

— «شامگاه» معادل «مغرب» نمی‌تواند باشد چون مغرب به معنی «باختر» است، آیا غرض نویسنده «غروب» است؟

— اگر «چخ» معادل مناسبی برای «اعتراض» است، برای «معترض» و «معترضه» چه معادل‌های مناسبی در این مایه می‌توان یافت؟ فرضاً «جمله معترضه» (Clause) را چگونه از نو باید نوشت؟

— «درایش» را برابر مناسبی برای «نفوذ» دانسته‌اید، معادل «نافذ» در این مایه چیست؟

با همه اهمیت بی‌تردید و انکارناپذیری که واژه‌ها دارند، آنها را درخلاء و به نحو تجربیدی نمی‌توان در نظر گرفت و معتبر دانست. واژه‌ها پاره‌ای از جزء مایه‌هایی (Ingredients) هستند که در سازواری و هماهنگی با جزء مایه‌های دیگر جمله‌ها را می‌سازند. و جمله‌ها در چارچوب ساختار دستور زبان شکل می‌گیرند و معنا پیدا می‌کنند. اگر ساختار دستور زبان آشفته و ناستوار باشد، جمله حاصله نیز چنان خواهد بود، هرچند هم که جزء مایه‌ها،

مجله شما مرا به یاد معلم ترکم انداخت. هر چند که جوابی را از شما انتظار ندارم ولی اگر مرا روشن کنید ممنون می‌شوم.

ارادتمند، دکتر میرهاشم ضیایی

مسأله نام «خلیج فارس» و اختلاف با اعراب
در شماره ۵۰، تابستان ۱۳۸۷ آن نشریه گرامی مقاله جالبی به قلم جناب آقای شعاع‌الدین شفا زیر عنوان «خلیج فارس یا خلیج عربی، چرا ما ایرانیان نام صحیح این خلیج را به کار نمی‌بریم» چاپ شده که جالب و درخور تأمل و بررسی است.

با انقلاب در ایران و تشکیل جمهوری اسلامی، کشورهای عربی همسایه ایران که در صدی از جمعیت آنان را شیعیان تشکیل می‌دهند (در عربستان سعودی ده درصد) نگران صدور انقلاب و آسیب‌پذیری خود بودند و شورایی به نام شورای همکاری با شرکت شش کشور امارات متحده عربی، قطر، کویت، بحرین، سلطنت نشین عمان که پایتخت آن مسقط و سلطان قابوس در آنجا حکمرانی دارد و عربستان سعودی به عنوان «أخلاقیر» (برادر بزرگتر) تشکیل دادند تا با همکاری یکدیگر از هرگونه بی‌نظمی جلوگیری و ثبات منطقه را حفظ نمایند.

روابط ایران با عمان در دوران رژیم سلطنتی روابط ویژه‌ای بود. زیرا به تقاضای سلطان قابوس که به طور محرمانه توسط دکتر بهمن زند، سفیر وقت در مسقط تقدیم شاه گردید، تقاضا نموده بود ارتش شاهنشاهی در منطقه کوهستانی ظفار که جولانگاه کمونیست‌های وابسته به عدن (جمهوری یمن جنوبی) بود وارد کارزار شوند، زیرا تمامیت ارضی آن کشور مورد تهدید قرار گرفته بود که متعاقباً فرمانی صادر و نیروهای لازم به طور محرمانه به منطقه اعزام و درگیری‌هایی به وجود آمد که متأسفانه تعدادی از نیروهای اعزامی به قتل رسیدند. البته جریان امر از رسانه‌های همگانی پنهان نگاه داشته شد.

با اینگونه اقدامات کمکی و دخالت‌های مصلحت‌آمیز دیگر در منطقه خلیج فارس، به پادشاه ایران لقب ژاندارم منطقه داده شد و سلطان قابوس بقای حاکمیت خود را وام‌دار کمک‌های پادشاه ایران می‌داند. باید یادآوری نمایم که عنوان خلیج عربی در آغاز توسط رژیم بعثی حاکم در سوریه (گروه وابسته به میشل عفلق) ابداع شد نه وسیله رژیم کودتایی جمال عبدالناصر.

اصولاً روابط ایران و سوریه فراز و نشیب‌هایی داشته و حزب بعث دمشق هیچگاه با رژیم‌های سلطنتی طرفدار حزب روابط دوستانه واقعی برقرار ننمود و واژه مجعول «خلیج العربی» را به کار برد که متدرجاً در جهان عرب متداول گردید. اگر هم مقامات رسمی کشورهای حوزه خلیج فارس در ملاقات‌های خود با مقامات ایرانی می‌خواستند احتیاط نمایند تنها به

کلمه «الخلیج» اکتفا می‌نمودند که دو حرف الف و لام اول آن در زبان عربی علامت معرفه و اشاره به همان خلیج فارس و یا از نظر آنها خلیج عربی است و هیچگاه حاضر نبودند بگویند «الخلیج الفارسی».

از تاریخی که روابط ایران با مصر به تیرگی و سپس قطع آن منجر شد، مصر نیز واژه خلیج عربی را جایگزین خلیج فارس نمود. ولی قبل از آن شخصاً در قاهره شاهد بودم که جمال عبدالناصر همواره در شعارهای خود این جمله را به کار می‌برد: «من المحيط الاطلسی الی الخلیج الفارسی» (از اوقیانوس اطلس تا خلیج فارس). در سخنرانی‌های خود چه در قاهره و چه در اسکندریه و چه پرت سعید مهمترین شعار او پس از اظهارات آتشین خود همین جمله بود.

پس از ملی شدن کانال سوئز و عدم حمایت ایران از این اقدام ناصر، تبلیغات خصمانه بین دو کشور آغاز گردید. کشورهای استفاده کننده از کانال سوئز (۱۸ کشور) کنفرانسی برای بررسی امر تشکیل دادند که بعضی کشورها از جمله هند، اندونزی، یوگسلاوی... از حق مصر در ملی کردن کانال حمایت کردند، ولی تعدادی از جمله دولت شاهنشاهی از این حمایت امتناع ورزیدند که نتایج منفی آن در روابط فیما بین سال‌ها به طول انجامید. با روی کار آمدن انور السادات روابط سیاسی بین دو کشور مجدداً برقرار شد و تشنج مزبور برطرف گردید.

یکی از مسائلی که در روابط ایران با کشورهای عربی همواره موجب تشنج و اختلاف بوده و هست به کار بردن همین کلمه مجعول خلیج عربی است که وسایل ارتباط جمعی عرب آن را به کار می‌برند. به خاطر دارم در سال ۱۳۵۳ که عضو کوچکی در سفارت ایران در کشور اردن هاشمی بودم، به علت غیبت سفیر در مقام کاردار انجام وظیفه می‌نمودم، دستورالعمل تندی از وزارت خارجه رسید مبنی بر اینکه به دبیرخانه سازمان توریستی اتحادیه عرب، که دفتر آن در عمان دایر بود، شدیداً اعتراض شود. باید توجه داشت که اتحادیه عرب مانند سازمان ملل شعباتی دارد که دبیرخانه آن در قاهره و ادارات وابسته در پایتخت‌های دیگر فعالیت دارند. مثلاً دفتر بایکوت اسرائیل در دمشق و دفتر توریستی در عمان پایتخت اردن.

جریان امر از این قرار بود که اتحادیه عرب از وزرای جهانگردی کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا دعوت نموده بود که در کنفرانس سالیانه منعقد در بندر اسکندریه حضور یابند. از جمله از دکتر غلامرضا کیانپور، وزیر وقت اطلاعات و جهانگردی ایران نیز دعوت به عمل آمده بود. وزارت اطلاعات با بررسی بروشور و نقشه‌های ضمیمه دعوت‌نامه، متوجه می‌شود که در همه جا کلمه مجعول خلیج عربی مورد استعمال قرار گرفته شده که با توجه به روابط دوستانه دو کشور این امر پذیرفتنی نبود. مراتب طی گزارش محرمانه‌ای به دفتر مخصوص ارسال و امریه‌ای صادر شده بود که

دولت شدیداً اعتراض نماید و چون مقر دایمی دبیرخانه کنفرانس و سازمان جهانگردی عرب در عمان بود به سفارت شاهنشاهی دستور داده بودند که اقدام لازم معمول دارد.

نویسنده با آقای هانی‌الحسن، شخصیت فلسطینی ریاست دبیرخانه جهانگردی عرب دیدار و موضوع را مطرح ساختم. در اینجا یادآور می‌شود که پس از تغییر رژیم، نامبرده با عنوان سفیر فلسطین در تهران مشغول کار شد. او تبسمی نمود و اظهارداشت شخصاً در کلیه نقشه‌های جغرافیایی در مراحل تحصیلی خود کلمه خلیج فارس دیده و خوانده است و نیازی نیست که شما اسناد تاریخی را برایم بازگو نمایید. حتی شخص جمال عبدالناصر، رهبر نیرومند و محبوب جهان عرب از آغاز به دست گرفتن قدرت تا مدتی کلمه خلیج فارس را در سخنرانی‌های خود به کار می‌برد، ولی پس از ملی کردن کانال سوئز و بروز اختلاف با شاه ایران در اثر تشکیل پیمان بغداد، سیاست در این امر تاریخی تأثیر بخشید و کلمه خلیج عربی در واقع به منزله حربه‌ای علیه ایران مورد بهره‌برداری قرار گرفت و اینک هیچ کشور عربی حاضر نیست کلمه خلیج فارس را به کار برد تا مبادا مورد اتهام قرار گیرد. خاصه آن که دبیرخانه اتحادیه عرب این تغییر نام را تصویب نموده است. اکنون حل این امر نیاز به یک فتوای سیاسی دارد و با توجه به روابط ویژه پادشاه ایران و انور السادات، از کمیته سیاسی اتحادیه عرب با ارائه سوابق تاریخی و اسنادی که ایران در اختیار دارد خواسته شود نظر خود را مبنی بر صحت کلمه خلیج فارس اعلام دارد و در واقع با صدور یک فتوای سیاسی از دبیرخانه اتحادیه عرب، این مسأله برای همیشه حل می‌شود و از این لحاظ دیگر تشنجی در روابط ایران با جهان عرب باقی نخواهد ماند.

به نامبرده پاسخ دادم این امر دلیل نمی‌شود که سازمان توریستی اتحادیه عرب در موضوعات مسلم تاریخی جنبه‌های سیاسی را دخالت دهد و ملت بزرگ ایران را ناراضی سازد. او قول داد که در حد توان خود اقدام مناسب به عمل آورد.

مراتب عیناً به وزارت خارجه گزارش شد و طبق اطلاع هیأت نمایندگی ایران در سطح پایین‌تر از وزیر در کنفرانس مزبور شرکت کرد و در آنجا نیز اعتراض لازم به عمل آمد. به خاطر دارم در اوایل ۱۹۹۵ ویلیام بری، وزیر وقت دفاع آمریکا طی مصاحبه‌ای که با برنامه تلویزیونی PBS، Jim Lehrer داشت یک بار کلمه خلیج فارس و بار دیگر واژه مجعول خلیج عربی را به کار برد تا شاید به این ترتیب بتواند هم ایران و هم کشورهای ثروتمند نفتی خلیج فارس را از خود راضی سازد.

اوایل قرن گذشته بود که برخی از محافل به ظاهر تندروی عرب با توجه به احساسات ملی‌گرایان عرب «پان عربیسم» مبارزه با ایران را در منطقه خلیج

فارس پی‌ریزی کردند و موضوع خوزستان «به نام عربستان» و یا خلیج فارس و همچنین جزایر سه گانه ابوموسی و تنب بزرگ و تنب کوچک را مطرح ساختند و نطق‌های آتشین جمال عبدالناصر که از رادیو صوت العرب پخش و ده‌ها میلیون شنونده عرب را به شدت تحت تأثیر قرار می‌داد، به این امر بسیار کمک کرد. خوشبختانه بر پایه اسناد جغرافیایی مشهور و مسلم و مستند درباره نام و نشان خلیج فارس مدارک مقتضی وجود دارد و از یک دوره طولانی که یکسر آن از زمان هخامنشیان و سر دیگرش پایان دوره قاجار است، نقشه‌هایی در دست محققین قرار دارد که واقعیات و حقایق تاریخی را به اثبات می‌رساند و پاسخگوی جعلیات و توهماتی هستند که از نیمه دوم قرن بیستم بروز و ظهور پیدا نموده‌اند.

نام خلیج فارس عنوانی تاریخی و سندی ماندگار از هویت پرشکوه ایران است. خلیج فارس به عنوان یکی از نهادهای تمدن ایرانی نقش قابل توجهی در ارتباطات سیاسی و اقتصادی دارد. آری نام خلیج فارس بخشی از تاریخ است و قابل تغییر نیست که عناوین جعلی جای آن را بگیرند. نام خلیج فارس علاوه بر اینکه یک نشان جغرافیایی و جهانی است و از این حیث نه فقط به اعراب و ایران، بلکه به تمام کشورها و ملت‌های دیروز و امروز و فردا تعلق دارد و برای ما ایرانیان سندی از اسناد هویت

ملی هم نیز می‌باشد.

محمد تقی سبط (سافرانسیسکو)

حرف‌های پوچ شما؟!

آقای که خود را نویسنده‌ای از کانادا معرفی کرده است، با تحریف مقاله «تاریخ قضاوت خواهد کرد»، نه فقط از نوشته من ایراد املایی و دستوری گرفته است، بلکه سخنان صریح و روشن مرا به روش کینه‌توزانه به میل خودش تفسیر کرده است و در پایان حرف‌هایش با آوردن این جمله «از بی‌سیاستی این دولتمردان همین بس که خدمتگزاری را پاکسازی می‌کنند، ولی چون به او احتیاج دارند باز هم به ارجاع خدمتی مقتدرش می‌کنند.»

اول اینکه شما به سردبیر مجله «میراث ایران» هم اسم واقعی خود را نداده‌اید. در مورد بی‌سر و ته بودن و غلط‌های املایی و دستوری مطلب من، خوانندگان هستند که باید درست را از نادرست تشخیص دهند. در مورد حمایت مالی دولت آمریکا از برخی از نویسندگان و نشریات و رسانه‌هایی که بر ضد جمهوری اسلامی ایران فعالیت دارند، موضوع سری و پنهانی نیست و همانطور که نوشتم، هستند نشریاتی که در عین حال که با جمهوری اسلامی درگیر هستند، چشم به دست دولت خارجی ندارند. در کانادا که شما رحل اقامت

انداخته‌اید نیز، نشریات و نویسندگانی هستند که در عین حالی که با جمهوری اسلامی درگیر هستند، شرافت خود را به خارجی نفروخته‌اند.

بقیه حرف‌های پوچ شما که تحریف کامل از نوشته من است، قابل جواب نیست. اما در مورد برچسب همکاری با جمهوری اسلامی، به شما بگویم که تازه از راه رسیده‌اید. هنوز زود است برای شما که به من برچسب بزنید. این شگرد ناجوانمردانه‌ای است که سالیانی دراز بعضی از گروه‌های سیاسی به کار برده‌اند. در مورد شخص شما به جوانمردی سکوت می‌کنم، ولی زندگی من در آمریکا برای افرادی که مرا می‌شناسند، به ویژه نویسندگان و ارباب مطبوعات روشن است. حال اینکه دلارهای مرحمتی و شغل‌های پیشنهادی در کشورهای بیگانه بیشتر مقرون به صرفه است که شما شاید بشناسید افرادی را که بر این خوان نشسته باشند.

به خوانندگان «میراث ایران» عرض بکنم که متأسفانه کشور ما با گرفتاری‌های بی‌شماری روبرو است و مردم مصیبت‌هایی را تحمل می‌کنند، ولی باید جلوی دسیسه‌های کشورهای خارجی را گرفت و ایران هرگز نباید به عراق و افغانستان تبدیل شود.

فیروز حجازی (جرج تاون، مریلند)

دکتر رویا فتح‌اللهی

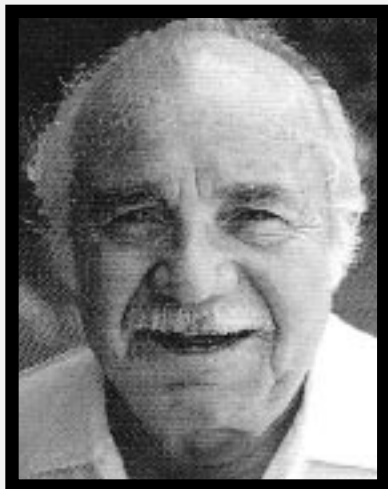
متخصص داخلی از دانشگاه نیویورک (NYU)

تلفن مطب:

(212) 686-4657

333 E 34th St., Suite 1F
New York, NY 10017

آراکل خواجه توریانس از میان مارفت

شماره زمستانی به چاپ برسانیم.

آراکل خواجه توریانس به «میراث ایران» عشق می‌ورزید و خود را در توسعه و گسترش آن به حق سهم می‌دانست و هرگاه چند روزی دریافتش به تأخیر می‌افتاد با نگرانی جویای آن می‌شد و از اینکه به زودی آن را دریافت می‌کند، آسوده‌خاطر می‌شد.

آراکل خواجه توریانس همانطور که عاشق ایران و شعر و ادب این سرزمین بود، همواره با عشق و علاقه خاصی از فرزندان برومند و نوادگان زیبایش، از برادران و پدر و مادر و خانواده‌اش با غرور و افتخار زیادی یاد می‌کرد و هنگام یادآوری نام آنان، اشک در گوشه چشمانش جای می‌گرفت. آراکل هانظوری که خود را یک ایرانی با تمام خصوصیات مثبت‌اش می‌دانست از اینک ریشه ارمنی دارد به خود می‌بالید.

جامعه ایرانیان در غربت، امثال آراکل خواجه توریانس زیادی ندارند و چه خوب بود که تا این عزیزان در قید حیات هستند به آنان ارج بگذاریم و توجه کنیم تا اینکه در فقدان‌شان داد و فغان برآوریم.

درگذشت مهندس آراکل خواجه توریانس را به خانواده عزیزش، به فرزندان و نوادگان گرامی‌اش، به دوستان وفادارش که او را صمیمانه دوست داشتند و برایش نه به خاطر مکتب مالی، بلکه به خاطر ثروت بی‌کران اخلاقی و انسانی و گذشت و بی‌نیازی‌اش احترام فراوانی قائل بودند، به تمام علاقمندان شعر و ادب ایران و «میراث ایران» صمیمانه تسلیت می‌گویم.

روحش شاد و خاطره‌اش جاویدان

شاهرخ احکامی

میهنی او جسارت می‌کرد، مورد اعتراض شدیدالحن او قرار می‌گرفت. هیچ‌کس در مقابل آراکل اجازه هیچ‌گونه خرده‌ای به مقدسات میهنی او را نداشت. اولین کتابی که تقدیم عاشقان ادب ایران کرد، «پیش‌تازان شعر و ادب ایران (از حنظله بادغیسی تا فردوسی)» بود که دریافت آن کتاب خواندنی و جالب و بررسی‌اش در «میراث ایران»، آغاز آشنایی ما و دلدادگی و ارادت من و همسر من به شخصیت بی‌همتا، و روحیه و بینش بی‌نظیرش شد. پس از آن اقلای سالی دو بار به هر بهانه‌ای جهت دیدارش به لاس‌وگاس می‌شتافتم و روزانه ساعات مدیدی را با وی به سر می‌بردم و از محضر و دانش و تجاربش لذت برده و از بی‌نیازی و علو طبع و سخاوت بی‌شائبه‌اش در عرضه محبت‌های درونی خود درس‌ها می‌گرفتم.

مدت بسیار طولانی را برای تدوین کتاب «مرگ دانش در ایران» صرف کرد و بارها، آن را نوشت و دوباره پاره کرد تا بالاخره آنچه را که می‌پسندید به خزانه پراز سرمایه شعر و ادب فارسی عرضه کرد.

با تعصب زیادی در گذاشتن تاریخ شاهنشاهی اصرار داشت و به هیچ‌وجه حاضر به ذکر تاریخ متداول کنونی نبود و از آن با خشم و عصبانیت یاد می‌کرد. او واقعاً مدعی بود که دوران صفویه، بعدها قاجاریه و در حال حاضر، رژیم کنونی باعث مرگ دانش در ایران هستند و برای استدلال نظر خود با درایت و معلومات خارق‌العاده‌ای وارد بحث و جدل می‌شد.

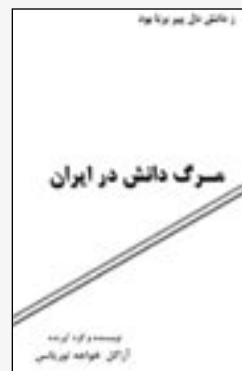
آن چه و آن که را دوست نداشت، واضح و صریح و بی‌پروا به زبان می‌آورد. هرگاه از او احوالی می‌پرسیدی با ذکر جمله «هنوز زنده‌ام» شنونده را به فکر می‌انداخت. با این که فشارخون بسیار بالا و سلامتی بسیار شکننده‌ای داشت، یک زدن یک سیگار را به دنیایی ترجیح می‌داد و آن لحظات و دود سیگار را به نشاط می‌آورد... با عشق و پشتکار زیادی در حال تدوین کتابی بود درباره فردوسی از زبان خود فردوسی. از او خواسته بودم که تا زمان چاپ کتاب، قسمت‌هایی از آن را به خوانندگان «میراث ایران» هدیه کند. او به این خواسته من تن داد و قرار بود آخرین مقاله‌اش ابتدا در شماره نوروزی و بعد شماره تابستانی مجله به چاپ برسد که به خاطر سلامتی‌اش هر بار به تأخیر افتاد. و اما آن مطلب، برای این شماره صفحه‌بندی شده بود که در آخرین لحظات قبل از چاپ مجله به ناچار، سوگنامه من در فقدان او جایگزین کلمات نغمه و زیبای او گردید. باشد که آن مطلب را به یاد آراکل خواجه توریانس در

آراکل خواجه توریانس پس از مدت‌ها بیماری طولانی و مهلک، همانطور که عادت و خاصیت آراکل بود، با همه مقاومت و سرسختی در برابر عفريت مرگ، این بار نتوانست کاری از پیش ببرد و جامعه ایرانی در غربت یکی از دل‌باختگان و عاشقان واقعی شعر و ادب ایران را از دست داد. مهندس آراکل خواجه توریانس، متولد سبزوار و از معدود خاندان ارامنه سبزوار بود که بعدها با کوچ به تهران و بالاخره آمریکا، از خطه مورد عشق و علاقه خود به اجبار دل کند و نهایتاً در لاس‌وگاس مستقر شد.

مهندس آراکل خواجه توریانس یکی از موفق‌ترین مهندسين فارغ‌التحصیل دانشکده فنی تهران بود و با پشتکار و ابتکار و شرکت در سازندگی پایه‌های ایران نوین، به موفقیت‌های شگفت‌انگیز مالی رسیده بود و زندگی بسیار مرفه برای خود و فرزندان دل‌بندش فراهم آورده بود. اما همانطوری که مال و منال برای انسان‌ها همیشگی نیست، روزی رسید که آراکل به فردی پاک‌باخته و تنها، با کیسه‌ای خالی در این دنیای مادی، تبدیل گردید چنان که ناامیدی و ناکامی حرف‌های و مالی، او را تشویق به خودکشی کرد. ولی از آنجا که مردان بزرگ و انسان‌های والا به آسانی در مقابل شکست‌ها شانه خالی نمی‌کنند، دست قضا او را به شعر و ادب فارسی کشاند و ناگهان، آراکل نزدیک به مرگ و خودکشی، به فردی دل‌باخته و عاشق شعر و درک مفاهیم آن مبدل گشت. او در این راه مجنون‌وار به دنبال گمشده خود، به رازها و نیازهای اشعار سحرانگیز بزرگان شعر و ادب ایران پناه برد و در بدو اقامتش در لاس‌وگاس، شهر گناه و روشنایی آمریکا، اولین انجمن ادبی ایرانیان را دایر ساخت و هر ماه بدون تعطیل، از بزرگان معاصر شعر درون و برون مرز برای شعرخوانی دعوت می‌کرد و برخلاف ادعای بسیاری از ما، هیچ‌گاه خود را رئیس و بانی آن ندانست و هر بار اداره آن را به علاقمندی و عضوی تحویل می‌داد و همه تلاشش در جلب و جذب جوانان به آن انجمن بود. او از مبالغه و تملق پرهیز می‌نمود و با صراحت و شهامت عقیده خود را بیان می‌کرد.

آراکل به ایران تا حد تعصب عشق می‌ورزید و در مباحثات خود اگر کسی به معتقدات و مقدسات

بدرود ای انسان والا، بدرود ای نویسنده توانا

مهندس آراکل خواجه توریناس فردی بود تحصیل کرده و محقق. شخصی بود با صفات برجسته انسانی و عاشق شعر و ادب و تاریخ و تمدن ایران که ارادت خاصی به حکیم فردوسی و علاقه ژرفی به شاهنامه داشت. چند سال قبل (به قول خود زنده یاد سال ۲۵۵۸ شاهنشاهی) اقدام به انتشار کتاب «پیشتران شعر و ادب ایران (از حنظله بادغیسی تا فردوسی)» نمود. به تأیید صاحب نظران در انجام یک چنین امر مهمی بسیار موفق بوده و به حق می توان آن روانشاد را یکی از شاهنامه شناسان ممتاز نامید.

در سال ۲۵۶۶ شاهنشاهی کتاب دیگری تحت عنوان «مرگ دانش در ایران» را منتشر کرد. این کتاب تحقیق عالمانه ای است درباره تأثیر عوامل سیاسی، اجتماعی و نظامی و مذهبی در شعر و ادب پارسی و تغییر و تحول آن از حمله تازیان تا عصر حاضر که این کتاب هم دارای ارزش خاصی است. کتاب دیگری که در دست تهیه داشت، البته هنوز عنوانی را انتخاب نکرده بود، مربوط به تاریخ و تمدن و فرهنگ ایران از دوران باستان تا عصر حاضر بود.

با توجه به مطالعات زیادی که آن روانشاد در این باره به استناد مدارک تاریخی معتبر به عمل آورده بود، می توانست یکی از آثار بسیار ارزنده درباره تاریخ و ادبیات ایران باشد. متأسفانه با خاموش شدن چراغ عمر آن عزیز، نوشته ها ناتمام ماند و در تاریکی فرو رفت.

آراکل مردی بود خود ساخته، با پشتکار و کوشا، به همین جهت صاحب یکی از شرکت های بزرگ ساختمانی ایران بود و سال ها در عمران و آبادانی کشور واقعاً زحمت کشیده بود. آراکل مردی بود صادق، درستکار و مددکار. اگر می دانست که کسی به کمک او احتیاج دارد، چه او را می شناخت و چه نمی شناخت، به حکم انسانیت اگر کاری از دستش برمی آمد کوتاهی نمی کرد. همیشه رابطه اش با کارمندان و همکاران و دوستانش توأم با رفاقت و صمیمیت و صداقت بود. گو اینکه هیچ شغل دولتی و یا فعالیت سیاسی نداشت با وقوع انقلاب دارو نداشت را در ایران گذاشت و با اولین پرواز از ایران خارج شد. چندین بار که با او صحبت داشتم او گفتم تو که با حکومت جمهوری اسلامی گرفتاری نداری چرا نمی روی اموال را پس بگیری؟ به من جواب داد اتفاقاً من با جمهوری اسلامی گرفتاری بزرگ دارم، وقتی مال و اموال برای من ارزش دارد که کشورم آزاد بشود. من برای پس گرفتن مال و اموال نه تنها حاضر به مراجعه و مذاکره با این غاصبین غیر ایرانی نیستم، بلکه تحمل دیدن رویشان را هم ندارم.

او واقعاً عاشق ایران بود. روانش شاد و نامش جاوید باد

نادر پیمایی (سن دیگو، کالیفرنیا)

سرور گرامی شاهرخ

کم تر کسی را دیده ام که دارای چنین روحیه انسانی و برتر چون آن دوست گرامی باشد. احساسات بی شائبه و خالصانه شما در مورد آراکل در شرایط مشابه سابقه نداشته است. بدین جهت بیشتر از همه حتی فرزندان او، این ضایعه را به آن دوست واقعی و انسان والا تسلیت می گویم. امید است یادآوری های خوش از آن دوست، تشفی و تسلی شما باشد.

ژوزف ملیک هوسپیان

Tel: (516) 482-0004

Fax: (516) 487-8729

GREAT NECK CHEMISTS

داروخانه گریت نک

سفارشات گریت نک رایگان ارسال می شود!

FREE DELIVERY
in the Great Neck Area

665 Middle Neck Rd., Great Neck, NY 11023

www.greatneckchemists.com

انجمن ام اس ایران آشنایی با انجمن MS IRANIAN MS SOCIETY

شاید نام بیماری ام اس را شنیده باشید. ام اس که مخفف نام «مالتیپل اسکلروزیس» یک بیماری مزمن دستگاه عصبی است که بخش های مغز و نخاع را گرفتار می کند. بیماران مبتلا به ام اس ممکن است بعضی از توانایی های خود را به سبب این بیماری از دست بدهند. ام اس افراد جوان، فعال و باهوش جامعه را گرفتار می کند. انجمن دست تمامی افراد یاریگر را به گرمی می فشارد و پذیرای کمک های فکری، معنوی و مادی شما عزیزان است. با تشکر، انجمن ام اس ایران

شماره حساب: ۲۷۷۰ بانک صادرات شعبه میرزای شیرازی کد ۸۳۳

۳۰۰۰ ۴۴۹۳۸۹۰۰۳ بانک صادرات شعبه وصال شیرازی کد ۳۰۰۰

صندوق پستی: ۱۵۸-۱۴۳۳۵

آدرس: تهران خیابان انقلاب، خیابان وصال شیرازی، نرسیده به خیابان طالقانی پلاک ۵۸

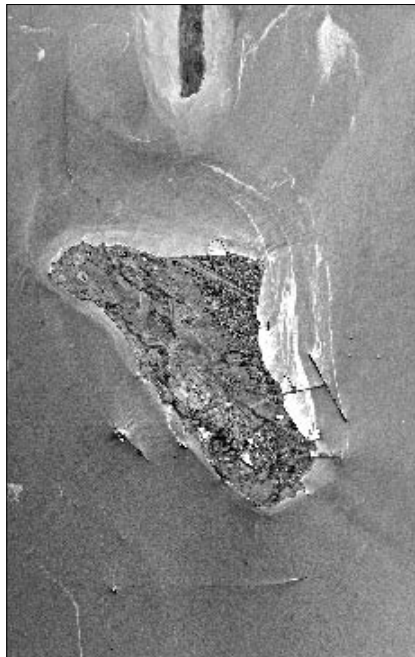
تلفن: ۶۶۹۵۱۱۸۸

یا

تلفن: ۶۶۹۵۱۱۸۷

چگونه جلوی تخریب آثار باستانی خارک گرفته شد

باقر علوی (او کلاهما)

سپس آقای (Scholtens) و ژان ژوشم فرانسوی (Jean Joshem) (I. W. Berlin) را نام برد، دانستند که نمی‌توان آینده را ساخت مگر با شناخت گذشته. از این رو خواستار شناختن سابقه‌ی جزیره‌ای گردیدند که از آن پس یکی از بزرگ‌ترین و پراهمیت‌ترین مراکز جهانی صدور نفت خام می‌شد. آنها افزون بر آن، می‌باید از استحکام زمین و موقعیت ویژه‌ی بندری آن اطمینان حاصل کنند. مهندسان و آرشیتکت‌ها از رهگذر مستحکم بودن زمین، آن را بی‌ایراد دانستند و هنگامی که انتخاب خارک قطعی به نظر رسید و تأیید گردید که آن جزیره برای تأسیس و ایجاد یک بندر بارگیری و صدور نفت خام برگزیده شده است و یک هیأت باستان‌شناسی به ریاست پروفیسور رومن گریشمن فراخوانده شدند تا به مطالعات تاریخی و باستان‌شناسی مربوط به آثار باستانی موجود در جزیره بپردازند. از یاری بخت هم پروفیسور گریشمن که دوران میان‌سالی خود را می‌گذراند و از تندرستی بهره‌ی وافیه داشت، در آن زمان در شوش (خوزستان) به کاوش آثار باستانی مربوط به دوره‌های ایلام و هخامنشی اشتغال داشت و از طرفی خوشبختانه آقای «ام. آر کولباک» رئیس ناحیه خارک که خود از مشتاقان تاریخ و

نخست فشرده‌ای از تاریخ جدید قراردادهای نفتی کنسرسیوم نفت را که مرکب بود از شرکت‌های آمریکایی، هلندی، انگلیسی و فرانسوی که هر یک از آن شرکت‌ها دارای سهام معینی بودند، یادآور می‌شویم.

زمانی کوتاه پس از ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ (برابر با سال ۱۹۵۳ زایش مسیح)، اعضای کنسرسیوم نفت برای آغاز عملیات نفتی وارد ایران شدند و پس از عقد قرارداد، دو شرکت فرعی مهم تشکیل دادند که عبارت بودند از:

۱. شرکت سهامی اکتشاف و تولید نفت ایران (Iranian Oil Exploration and Producing Company). این شرکت‌ها فقط در مناطق نفت‌خیز (مرکز آب مسجد سلیمان، هفتگل، لالی، نفت سفید، اهواز، آغاچاری و گچساران) به کشف چاه‌های جدید نفت و نیز تولید آنها می‌پرداختند.

۲. شرکت سهامی تصفیه نفت ایران (Iranian Oil Refining Company) که مرکز آن در آبادان بود و عملیات پالایش مواد مختلف نفت از جمله بنزین، قیر و ده‌ها مورد دیگر را انجام می‌داد. این دو شرکت زیر نظر شرکت مادر به نام شرکت‌های عامل نفت ایران یا (Iranian Oil Operating Company) انجام وظیفه می‌کردند.

شرکت‌های مزبور جایگزین «شرکت نفت ایران و انگلیس» سابق یعنی (Anglo Iranian Oil Company) (که قبلاً Anglo Persian Oil Company) نامیده می‌شدند، گردیدند. ابتکار اصلی عملیات نفتی کنسرسیوم، پس از ۲۸ مرداد، عملاً به دست شرکت‌های نفتی آمریکایی افتاده بود.

مدیران نخستین شرکت‌های عامل نفت ایران (کنسرسیوم)

ابتدا باید بدانیم در زمان شرکت سابق، در آبادان نه تنها تصفیه نفت (در پالایشگاه معروف آن) انجام می‌گرفت، بلکه مواد نفتی خام و تصفیه شده نیز از محلی مناسب در کنار اروندرود (شط العرب) به نام «خسروآباد» به خارج فرستاده می‌شد.

اما هنگامی که کنسرسیوم عهده‌دار امور نفتی در ایران گردید، اعلام کرد که آنها به مقدار زیادی نفت خام نیاز دارند و نفت‌کش‌های موجود که به صدور نفت می‌پردازند، کوچک و تکافوی نیاز را ندارند، زیرا اروندرود به علت ژرفای کم خود قادر به حمل نفت‌کش‌های بیش از ۱۵ تا ۲۰ هزار تن نیستند. از این رو شرکت‌های عامل بر آن شدند تا در زمان پرشتابی محلی در دریای فارس بیابند و به دنبال بررسی‌ها و مطالعات زیاد جزیره خارک را از بین دیگر جزیره‌های خلیج فارس برگزیدند.

مدیران شرکت‌های عامل که می‌باید از بین آنها، نخستین شخصیت آقای «اسخولتس» هلندی (K.

باستان‌شناسی بود، به وجود او سختی‌ها آسان گردید و مشکلات پیش‌بینی نشده‌ی مربوط به آن مهم حل شد. از این رو حضور باستان‌شناسان در جزیره، مهندسان را از ارتکاب کارهایی جبران‌ناپذیر بازداشت و مانع از آن گردید تا به ویرانه‌های کهن زمان‌های باستان که درخور بسی اهمیت است دست یازند. آنها همچنین دریافتند اکنون که کارشناسان امروز این جزیره کوچک را به سبب اهمیتی به سزا که دارد، به عنوان مرکز تأسیسات بزرگ خود برگزیده‌اند، دریانوردان خلیج فارس سده‌ها پیش، نیز پیوسته شرایط جغرافیایی و اقلیمی خارک را می‌شناختند. آری چندین هزار سال پیش کشتی‌های آنان در کنار همین جزیره‌ای که در حقیقت صخره‌ای نسبتاً بزرگ بیش نبوده، پهلو می‌گرفته‌اند و محققاً این صخره نیازهای اصلی و اساسی دریاییانی را که خواهان لنگرگاهی امن و محفوظ، آبی آشامیدنی و آذوقه‌ای بودند، برمی‌آورده است.

ویژگی‌های جزیره

جزیره خارک عملاً زمین باروری ندارد و می‌توان گفت مردم هوشیار و اندیشمند آنجا با ساختن آب‌بندهایی که هنگام بارندگی پر از آب می‌شد، با دقتی شایان کشتزارهای کوچکی درست می‌کردند. در زمان‌های دور بیش از دویست چاه کنده بودند که هنوز ۲۰ تا از آنها آبی بس گوارا دارد. می‌دانیم ایرانی‌ها کاریز (قنات) را اختراع کردند و آن نقبی است که آب را از چندین ده کیلومتر بر سطح خاک می‌آورد. وجود این نقب‌ها مانع تخریب آب می‌شود. ساکنان آن روزگار خارک نیز در دل خاک و صخره قنات حفر کرده‌اند تا آب را از پای پشته به خلیج‌های کوچک که چون پلاژهایی در کناره‌ی دریا افتاده‌اند، برسانند. هنوز هم می‌توان بازمانده‌ی باغستان‌هایی را که زمانی از برکت این آب سرسبز بوده‌اند، به چشم دید.

نکات برجسته

در خارک حداکثر بارندگی در سال ۲۰ سانتی‌متر است. حداکثر رطوبت نسبی صد در صد (در شهریور) حداکثر گرما در تابستان ۴۵ درجه سانتیگراد، حداقل حرارت در زمستان (۷ درجه سانتیگراد)، حداکثر ارتفاع مدّ نسبت به مبدا اختیاری دو و نیم متر، مقدار نسبی نمک دریا ۳۵ هزار قسمت در یک میلیون، میانگین درجه حرارت آب دریا ۲۷ درجه سانتیگراد، حداکثر سرعت باد (شمال شرقی به جنوب غربی) یک صد کیلومتر در ساعت، بلندترین قله خارک (دیدبان) ۹۰ متر از سطح دریا ارتفاع دارد. عمیق‌ترین نقطه آب در اطراف جزیره (آب‌های غربی ۳۵ متر است و حداقل عمق آب ۱۹ متر است که کشتی‌هایی با ظرفیتی برابر با ۸۰ هزار تن می‌توانند در اسکله برای حمل نفت خام پهلو بگیرند. در جزیره

آن، به اصلاح و مرمت بپردازند. می‌دانیم نیروی آب دریا زیاد است و طبعاً لوله‌ها را تا حدی به نوسان و جا به جایی می‌کشاند و این مسایل قابل پیش‌بینی است. این بازرسی تداوم دارد. غواصان پس از انجام وظیفه (یعنی حصول اطمینان از اینکه اشکالی وسیله دستگاه‌های عیب‌یاب دیده نشده) به جزیره برمی‌گردند. اما کار بدان سهل و سادگی نیست. چه غواصان در مراجعت می‌بایست در فاصله‌ی ده متری سطح آب دریا توقف کنند و این توقف در جا، نمی‌تواند کمتر از یک ساعت باشد. آن توقف یک ساعته توأم با حرکات ملایم ورزشی است و کفش‌های مخصوصی که دارای پرده هستند، این مهم را راحت‌تر و سهل‌تر می‌نماید. آنان بدان صورت همانند مرغابی‌ها با پا شنا می‌کنند. چنانچه غواص (به صورت اتفاقی) شکیبایی خود را از دست بدهد و بخواهد در آمدن به سطح آب دریا شتاب کند (یعنی کمتر از یک ساعت در ده متری سطح نماند) به سلامت خود لطمه خواهد زد. در آن صورت آنها در کنار ساحل در اتاق‌های مجهز پزشکی (که اصطلاحاً به آن «قرنطینه» گفته می‌شود) تن به درمان سخت ویژه و طولانی خواهند داد.

مخازن نفت خام

مخازن نفت خام بر فراز بلندی‌های کوه تخت بنا شده‌اند. در محوطه‌ی مخازن ۳۲ مخزن با مشخصات زیر دیده می‌شوند، که بیشتر آنها را ژاپنی‌ها ساخته‌اند. یک مخزن ۵۹,۰۰۰ بشکه برای نگهداری سوخت دیزل، ۶ مخزن ۱۴۰ هزار بشکه‌ای برای انبار کردن سوخت مازوت کشتی‌ها، ۸ مخزن ۲۷۲ هزار بشکه‌ای، ۱۲ مخزن نیم میلیون بشکه‌ای و سرانجام ۵ مخزن (هر یک با ظرفیتی برابر با یک میلیون بشکه که عظیم‌ترین مخازن نفتی در جهان هستند)، نگهدارنده‌ی نفت خام می‌باشند. بعداً دو مخزن یک میلیون بشکه‌ای جدید دیگر ساخته شد. ظرفیت کلی مخزن‌ها افزون بر ۱۴ میلیون بشکه مواد نفتی است. ورود و خروج حداکثر و حداقل نفت در مخازن و عملیات مربوط به توزیع نفت روی اسکله از اتاق فرمان زیر کنترل می‌باشد. از این مخازن به وسیله‌ی ۴ لوله ۱۲۲ سانتیمتری نفت خام به اسکله می‌رسد. علاوه بر آن تعدادی لوله‌های دیگر سوخت مورد لزوم کشتی‌ها را به روی اسکله می‌برند.

بازی فوتبال در جزیره خارک!

برای نشان دادن عظمت و گنجایش مخزن‌های نفتی یک میلیون بشکه‌ای، مهندسان پروژه بر آن شدند که یک بازی فوتبال بی‌سابقه و استثنایی ترتیب دهند و این بازی به صورت یک مسابقه دوستانه برگزار شد، اما در کجا؟ آن مسابقه در کف مخزن عظیم نفت خام یک میلیون بشکه‌ای نیمه تمام انجام گردید! و البته

تأسیسات بارگیری صادرات نفتی

چنانچه اشاره کردیم نفتی که از جزیره خارک صادر می‌شود، از مناطق نفت خیز تأمین می‌گردد، از مناطق گچساران (نفت سنگین) و از آغاچاری (نفت سبک) به دست می‌آید. بعدها که چاه‌های نفت اهواز کشف و بارور شد، از آن شهر (مرکز نشین خوزستان) نیز خطوط لوله‌ای به تلمبه‌خانه گوره نفت فرستاده می‌شود.

در اوایل پنج رشته لوله زیر دریایی که چهار لوله ۷۶ سانتیمتری و یک لوله ۱۰۷ سانتیمتری به درازای ۴۸ کیلومتر که به سوی خارک کشیده شده‌اند، روزانه ۴ تا ۳ میلیون بشکه نفت خام را به خارک می‌رساند، ولی سپس‌تر بر تعداد لوله‌های زیر دریایی اضافه شد و میزان بهره‌برداری زیادتر گردید.

لوله‌های پنج‌گانه‌ی نخستین در ایستگاه کنترل فشار جزیره تبدیل به دو لوله‌ی ۱۲۲ سانتیمتری و ۹۵ سانتیمتری می‌شدند و از آنجا یک لوله‌ی ۵۵ سانتیمتری نفت تولیدی خود جزیره را به نفت سنگین گچساران که دو لوله ۹۵ سانتیمتری جریان دارد، متصل می‌کند. نفت سبک و سنگین در این دو لوله به سوی مخزن‌های نفت خارک که بر فراز (کوه تخت) بنا شده‌اند جریان می‌یابند.

لوله‌های نفت درون دریا چگونه محافظت می‌شوند؟

غواصانی برای چکاپ همیشگی حط لوله‌های نفت مستقر در کف دریا، مجهز به کلیه لوازم، در استخدام نفت می‌باشند. معمولاً آنها دو نفره به قعر دریا برای بررسی و بازرسی دقیق لوله‌ها می‌روند تا در صورت نشت کردن یا اشکالات دیگر مربوط به

مصنوعی که با پولاد ساخته شده، می‌توان در آن واحد دو نفتکش بزرگ (هر یک با ظرفیت نیم میلیون تن) در کنار آن پهلو گیرند و بارگیری نمایند.

اسکله و ابزار بارگیری

اسکله در ژرفای ۲۰ تا ۲۴ متر در جنوب خاوری خارک بنا شده است. این اسکله با درازای ۱۸۳۰ متر و ۴۰ متر پهنا، بزرگ‌ترین اسکله در نوع خود در جهان است. اسکله‌ی مزبور در حدود ۱۲۲۰ متر از کرانه فاصله دارد و برای رسیدن به آن، پلی به درازای ۷۶۳ متر و پهنای ۲۷ متر ایجاد گردیده است.

در روی اسکله ده جایگاه صدور نفت وجود دارد که هر کدام به پنج بازوی بارگیری مجهزند، که با متصل شدن به مخزن‌های کشتی‌ها عمل بارگیری انجام می‌پذیرد. اسکله‌ی بزرگ خارک می‌تواند هم‌زمان به ده فروند نفتکش تا ۶۰ هزار تن در ساعت نفت تحویل دهد. عملیات اندازه‌گیری روی اسکله با دستگاه خودکار که برای نخستین بار در ایران مورد استفاده قرار گرفته است، انجام می‌گیرد. ضریب دقت آنها از سایر متدهای اندازه‌گیری بالاتر و عملیات ساده‌تر است. محاسبات مربوط به صدور مواد نفتی و تهیه مدارک و وسیله‌ی دستگاه‌های الکترونیکی انجام می‌گیرد که در حداقل وقت با دقت تمام محاسبات و مدارک لازم را آماده و تحویل می‌نماید. در بیرون اسکله کشتی‌های بزرگ‌تر و در پنج جایگاه داخلی کشتی‌های کوچک‌تر قادر به پهلو گرفتن و بارگیری می‌باشند.

کار ساختمان اسکله خارک از سال ۱۹۵۸ آغاز گردید. تأسیسات بارگیری نفت خام جزیره در نوامبر ۱۹۶۰ وسیله محمدرضا شاه پهلوی گشایش یافت و در همان روز نفتکش‌های رضا شاه در اسکله ۴ و محمدرضا شاه در اسکله شماره ۱ پهلو گرفته بودند.

اولین قطره نفت خام

نفت خام از طریق لوله‌های نفت از مناطق مختلف نفت خیز به گناوه می‌رسد و از آنجا وسیله چند رشته لوله‌های دریایی به دریا سرازیر می‌گردد. لوله‌ها در کف دریا قرار دارند و هنگامی که به خارک می‌رسند، سر از آب دریا به درمی‌آورند و به مخازن نفتی (Tank Farm) تلمبه می‌شوند.

نخستین قطره‌ی نفت خام روز دوم ژوئیه سال ۱۹۶۰، چهل و هشت سال قبل به مخازن جزیره رسید. نخستین نفتکش که در اسکله خارک پهلو گرفت و بارگیری شد، کشتی هلدیا (Heldia) بود، که درست در اولین روز ماه اوت ۱۹۶۰ مقدار ۱۶,۷۸۴ تن نفت خام بارگیری کرد. بالاترین رقم بارگیری شده توسط یک کشتی ۲۷۴,۷۷۶ تن نفت خام و نیز ۴۰۸۸ تن سوخت به کشتی «برگ کوئین» در دوم سپتامبر ۱۹۷۱ بوده است.

وجود نفت در خارک

جالب است بدانیم اداره مهندسی نفت بر آن شدند که از این بندر صادراتی نفت خام، آزمایشی به عمل آورند تا احیاناً از وجود نفت آگاهی یابند و به حفاری چند حلقه چاه پرداختند که بیشتر آنها دارای نفت بودند. نفت‌های حاصله را از سر چاه‌ها به مخازن نفتی منتقل کردند.

چاه‌های قهرمان

تا آنجا که نویسنده در حافظه دارد چاه‌های نفت کشورمان بسیار غنی و معمولاً تعداد زیادی از آنها حداقل هر یک تا ۱۵-۲۰ هزار بشکه به بالا در ۲۴ ساعت تولید می‌کنند. در گچساران سه حلقه چاه بی‌نظیر موجود بود که هر یک بیش از یکصد هزار بشکه با فشار زیاد تولید می‌کردند و آنها عمری طولانی داشتند، که به نام چاه قهرمان (Champion Well) خوانده می‌شدند. براساس تحقیقاتی که به عمل آمده، چاه‌های مزبور از دو دهه قبل افت کرده و میزان تولیدشان در سطح گذشته نیست.

مقایسه چاه‌های نفت ایران با چاه‌های آمریکا، به اصطلاح مع الفارق است، چه میانگین تولید چاه‌های نفت آنها در ۳۰ سال قبل ۱۷ بشکه در روز بوده است!

از نیم کیلومتر (یعنی ۵۲۵ متر) است و در سطور پیشین گفتیم که هم‌زمان دو کشتی اقیانوس‌پیما هر یک به ظرفیت نیم میلیون تن می‌توانند در کنار آن پهلو بگیرند و بارگیری نمایند.

مرکز جزیره‌ی مصنوعی که ۹۰ متر طول و ۴۴ متر عرض دارد، به حالت عرضی و امتداد پایه‌های جزیره مصنوعی قرار داده شده است و تأسیسات بارگیری روی این جزیره پولادین مستقر گردیده است.

قدرت بارگیری این اسکله ۳۰ هزار تن در ساعت است و بعداً با نصب تلمبه‌هایی در خارک قدرت بارگیری به دو برابر رسانده شد. دو لوله ۱۹۸ سانتیمتری که در دریا به دو لوله ۱۴۲ سانتیمتری تبدیل شده‌اند، نفت خام را به اسکله خواهند رساند. ضمناً دو لوله‌ی ۵۱ سانتیمتری، سوخت کشتی را به اسکله می‌رسانند.

برق و تلفن وسیله کابل‌های زیردریایی به اسکله برده شده است و دستگاه‌های فوق مدرنی برای اندازه‌گیری مواد نفتی در ساختمان دو طبقه‌ای کروی این جزیره ساخته شده، تعبیه گردیده است. یک سالن غذاخوری و استراحت‌گاه و دفترهای کار و همچنین یک کارگاه فنی کوچک در این بنا موجود است. وسایل مدرن آتش‌نشانی برای جزیره‌ی پولادین نیز وجود دارد.

با نهایت احتیاط تا مبدا حین بازی محتاطانه‌شان (که مطلقاً مسأله‌ی برد و باخت مطرح نبود) دچار لغزش گردند و بر روی خروارها آهن و فولاد تعادل خود را از دست دهد و سقوط کنند. یک تیم پزشکی و کمک‌های اولیه نیز پیش‌بینی شد که در محل حاضر بود. میدان فوتبال دقیقاً اندکی بیش از یک میدان فوتبال با استاندارد قانونی است. از آن بازی دوستانه عکس گرفته شد و فیلم‌برداری نیز انجام گردید.

جزیره مصنوعی بارگیری

پس از ساختن اسکله‌های خارک، به انگیزه‌های اقتصادی، مرتباً به ظرفیت کشتی‌های نفتکش افزوده می‌گردید و اسکله‌های خارک توانایی بارگیری نفتکش‌های بزرگ تا ۲۰ هزار تن را داشت. پس از مطالعات و بررسی‌های فراوان، در کرانه‌های جنوب باختری جزیره، تصمیم به ساختن یک جزیره مصنوعی برای بارگیری سوپر تانکرهای مدرن امروزی گرفته شد و این پروژه بزرگ در سال ۱۹۷۲ انجام گردید و افتتاح شد.

اساس آن طرح به غایت عظیم بسیار پیچیده و دقیق است و آنچه به اختصار می‌توان گفت این است که طرح مزبور عبارت است از ساختمان یک جزیره مصنوعی در عمق ۳۲ متر که طول آن کمی بیش

Marriage Solemnizer, Official Translation Services

دفتر رسمی ازدواج و طلاق، دارالترجمه رسمی اسناد و مدارک

اجرای شکوهمند پیوند آسمانی عروس و داماد ایرانی (و غیر ایرانی) با قرائت

دکتر حسینی

از فرهنگ و ادب والا و معنویت عاشقانه و عارفانه ایرانی اسلامی

به زبان شیوای فارسی و نیز زبان‌های انگلیسی و عربی

همراه با تنظیم و تقدیم عقدنامه‌های رسمی ایران و آمریکا

با سابقه‌ای دیرین و اجرای بیش از دو هزار عقد با شکوه در

سراسر آمریکا، کانادا، مکزیک و جزایر کارائیب

Tel: (703) 979-6772

(703) 568-4000

www.persianweddingceremony.com

drhosseiniphd@yahoo.com

در نیمه دوم قرن پانزده، که اروپا در تلاش رها شدن خود از زیر فشار کلیسا (و نه مسیحیت) و بیرون آمدن از حوزه تجاری دریای مدیترانه بود، اقدامات دریانوردان و کاشفین پرتغالی و اسپانیایی در آمریکا و سواحل آفریقا و آسیا به نتیجه رسید و با کشف قاره جدید و دسترسی به کرانه‌های دوردست آفریقا و آسیا بتدریج یک تغییر و تحول بی‌سابقه تاریخی که همه جوانب زندگی اروپا و اراضی غیراروپایی را تحت تأثیر قرار داد به وجود آمد.^۱

تماس دریانوردان و کاشفین اولیه با سرزمین‌های تازه، در ابتدا بسیار ساده و دوستانه و در آفریقا و آسیا کلاً جنبه تجارتی داشت. ولی، مجهز بودن کشتی‌های آنها به توپ و خود ملاحان به تفنگ، که آسیا و آفریقا فاقد آن بودند، آنها را به قهر و زور در بنادر تجاری تشویق می‌کرد و رفته رفته صورت تسلط طلبی و تمام‌خواهی و اشغال به خود گرفت که این خود مقدمه و شروع کولونیالیسم یا استعمار بود.

کشف و اشغال و اسکان در سرزمین‌های تازه برای اروپایی‌ها، صورت یکسان نداشت و هر منطقه‌ای از جهت خاصی نظر آنان را جلب می‌کرد. چنان که توجه‌شان بر اراضی ساحلی آفریقا برای خرید و فروش برده بود که یک تجارت پرسود شمرده می‌شد و در آن تاریخ در دست اعراب بود و در آسیا جنبه تجارت ادویه و امتعه گوناگون و در آمریکای مرکزی و جنوبی به دست آوردن طلا و نقره و در آمریکای شمالی اسکان و کشاورزی و ایجاد کولونی‌هایی اروپایی بود. اطلاعات آنان از سرزمین‌های آسیایی در سواحل

اقیانوس هند بسیار اندک و غالباً از طریق ملاحانی بود که به قسمت‌هایی از این اراضی سفر کرده در بازگشت به اروپا از شهرهای ساحلی که در «تلؤلؤ جواهرات و سنگ‌های قیمتی ساختمان‌هایشان از مسافت دور در دریا نمایان بود» توصیف‌های افسانه‌آمیز کرده بودند.

مار کوپولو، تاجر ونیزی که در اواخر قرن سیزده از طریق جاده ابریشم سیاحتی در شرق کرده و مدتی را در خدمت خان مغول در چین بسر کرده بود، در سفرنامه خود از ثروت افسانه‌ای شاهان مغولی و از گنبد‌های مارپیچی معابد برمه که به ضخامت چهار انگشت پوشش طلا داشتند صحبت کرده بود. او از یک جزیره به نام جاوه اسم برده بود که تمام ادویه‌های گران قیمت مصرفی در اروپا در آن یافت می‌شد. همین سفرنامه در جای خود، از عوامل محرک بازرگانان و حکمرانان و دریانوردان اروپایی بود. چنان که بین

کتاب‌هایی که از کریستف کلمب باقی مانده بود، یکی هم همین سفرنامه بود که صفحات آن را خود کریستف کلمب از یادداشت‌های مربوط به مسیرها و دریاها پر کرده بود.

پیشاهنگ کشف و اشغال اراضی در نواحی ساحلی اقیانوس هند و خلیج فارس پرتغالی‌ها بودند. واسکو دوگاما در یکی از روزهای ماه مه ۱۴۹۸ در بندر کلکته در هند به عنوان یک سیاح و خریدار معمولی به طور موقت پیاده شد، که همین تاریخ را بعضی از تاریخ‌نویسان سرآغاز کولونیالیسم می‌دانند. آلبو کرک، دریانورد دیگر پرتغالی که اقدامات دوگاما را پیگیری می‌کرد، بعد از یک دو بار دیدار از جزیره هرمز، در سنوات مختلف بالاخره آنجا را در سال ۱۵۱۵ اشغال کرد.

از ادویه، مروارید و جواهرات قیمتی و لباس‌های ابریشمی و زربفت و عاج و غیره به آنجا می‌آیند که همه را به تاجر هرمز می‌فروشد که آنها هم به نوبه خود همه را به بازرگانان سایر نقاط می‌فروشد. هرمز یک شهر تجارتی مهم است و شاهی به نام احمد دارد...»^۲

تجارت پرسود برده و ادویه در سواحل اقیانوس هند و خلیج فارس قبل از آمدن پرتغالی‌ها، در دست عرب‌ها بود و آنها برده و امتعه مختلف را از طریق هرمز به ایران و از طریق دریای احمر به مصر و نواحی دیگر صادر می‌کردند. آلبو کرک، که به خاطر نقشه‌های حساب‌شده‌اش در اشغال بنادر مهم به عنوان یک استراتژیست دریانورد معروف شد، درصدد تسلط بر مراکز تجارتی این نواحی برآمد.

در ابتدا نقاط اسکان و فعالیت پرتغالی‌ها محدود به تعدادی انبار تجارتی در سواحل هند بود و چون در آنجاها با فصل باران و طوفان دسترسی کشتی‌ها به ساحل مشکل می‌شد، آلبو کرک اول از همه به سراغ شهر بندری «گوا» رفت و آنجا را در ۱۵۱۰ اشغال کرد و سپس متوجه عدن شد و با عدم موفقیت در تسخیر آنجا جزیره هرمز را مد نظر قرار داد.

جزیره هرمز در این تاریخ بنا به نوشته پتروشفسکی، تاریخ نویس روسی، پانصد کشتی جنگی (غیرتوپدار) و عده قابل توجهی مدافع محلی داشت. ولی آلبو کرک آنجا را فقط با شش کشتی توپدار و تعدادی دریانورد مزدور که عده‌شان را بین دویست تا چهارصد نفر نوشته‌اند، اشغال کرد و آن را سرزمینی متعلق

به پادشاه لوزیتانیا (اسمی که رومی‌ها به کشور پرتغال داده بودند) اعلام نمود. با ایجاد چند مرکز تجاری و نظامی در سواحل و جزایر اقیانوس هند و خلیج فارس تقریباً تمام تجارت ادویه زیر نظر و یا در دست پرتغالی‌ها قرار گرفت و خط تجارتی ادویه بین اقیانوس هند به دریای احمر و سواحل مدیترانه و از آنجا به تمام اروپا جای خود را به خط دیگری از طریق اقیانوس هند و سواحل آفریقا به پرتغال و از آنجا به تمام اروپا داد.

در تمام مدت قرن شانزده پرتغال فعال‌ترین و تا حدی قدرتمندترین کشور اروپایی در صحنه اقیانوس هند و خلیج فارس بود. با توصیف‌هایی که تاجر و دریانوردان پرتغالی از جزیره هرمز در اختیار مردم پرتغال و به طور کلی اروپا قرار می‌دادند، این جزیره در نوشته‌ها و خاطرات اروپاییان به عنوان سرزمین ثروت و غنا شهرت یافت.

تاریخ استعمار

بخش دوم

آغاز فعالیت اروپایی‌ها در خلیج فارس

و تسلط صد و هفت ساله پرتغال

بر جزیره هرمز

علی آرمین (ترابی) (آتلانتا، جورجیا)

اشغال هرمز وسیله پرتغالی‌ها و موقعیت بعدی آن

مار کوپولو که در اواخر قرن سیزده سفری از کرمان به «هرمز» کرده بود، آن را یک بندر تجاری در ساحل خلیج فارس در خاک اصلی ایران اسم برده که در قلمرو حکمران کرمان بوده است. بعضی از شارحین این سفرنامه، معتقدند که این شهر ساحلی در جنگ‌های محلی و بویژه در هجوم اقوام مغول ویران شده و ساکنین آن کم‌وبیش مایملک خود را در همان نزدیکی به جزیره‌ای منتقل کرده بودند که بتدریج موقعیت مهم بندری و تجاری به خود گرفت و به همان نام هرمز نامیده شد. به چند خطی از این سفرنامه اشاره می‌کنیم:

«در فاصله دو روزه از کرمان و با طی مسافتی در بیابان هرمز، به شهری به همین نام در ساحل دریا می‌رسید که بازرگانان هند با کشتی‌های پر

مهر ایران

در میان سوز و سازِ زندگی
این دل شیدا ره والا گرفت
باز با چشمان سحرانگیز خویش
آرزوها راه ناپیدا گرفت
در سکوتستان این شهر و دیار
حال من یک حالتِ رؤیا گرفت
روح و تن، مستانه از آوای دل
خود ره مستی بی پروا گرفت
در دیار امن این غربت سرا
مهر ایران دامن ما را گرفت
یادِ ایران، یادِ یاران، توامان
در سراپای وجودم جا گرفت
باز این افسانه سازِ زندگی
در دل آشفته‌ی ما جا گرفت
آتش عشق وطن، در جان من
شعله‌ها افروخت تا بالا گرفت
ای وطن، ایران من، از دوریت
آتشی در قلب خون پالا گرفت
سوختی تو، آه از این بیداد و کین
زندگی از پیر و هر برنا گرفت
در تَوَلای تو ای ایران من
قلب خون‌پالا ره پویا گرفت
«نغمه»ها خواندم برایت بارها
مهر تو اندر دلم مأوا گرفت
هرمز بصرای «نغمه» (استکهلم، سوئد)

کاش

کاش بودند مهربان باهم
مردمان پیر و هم جوان باهم
کاش جنگی میان خلق نبود
همه در صلح و در امان باهم
کاش نفرت زدوده می‌گشت و همه
یکدل و یار و یک‌زبان باهم
کاش دیو نفاق بگریزد
متفق کل مردمان باهم
کاش دل‌ها نبود چون آهن
سخت و بی‌روح هم‌چنان باهم
کاش چشم زمانه روشن بود
به وداد جهانیان باهم
کاش فقر و گرسنگی از دهر
ریشه‌اش کنده این زمان باهم
کاش قلب زمامدار و رئیس
بتپد بهر این جهان باهم
کاش طلعت به چشم می‌دید
آشتی و صلح دشمنان باهم
طلعت بصرای (نیوجرسی)

اعتراض به کانال ۲ برای

به کار بردن نام دیگر برای خلیج فارس

به مدیریت کانال ۲ تلویزیون

آن زمان که از کشور یا کشورهای
عربی نشانی نبود، ایران با سابقه تاریخی
بیش از هفت هزار سال کشوری متمدن
بود که در گستره‌ای بسیار بزرگ‌تر
از اکنون براساس اصول دموکراتیک
اداره می‌شد که نمودار آن فرمان تاریخی
حقوق بشر کورش بزرگ پادشاه ایران
است. اگر اندکی گردانندگان کانال ۲
تلویزیون، تهیه‌کننده و مجری برنامه
ساعت یازده و نیم به دانش تاریخی و
جغرافیایی مراجعه بکنند، مشاهده
خواهند کرد خلیج فارس از هزار
سال قبل به استناد مدارک تاریخی
با همین نام بوده و تا زمانی که جهان
زنده باشد باقی خواهد ماند. هرچند
که استعمارگران برای دستیابی به
درآمدهای نفتی بدون حساب کشورهای
عربی بخواهند نام خلیج فارس را تغییر و
از نام بی‌اعتباری استفاده کنند، تأثیری
در این حقیقت تاریخی نخواهد گذاشت.
ولی با تأسف در برنامه شو ساعت یازده
و نیم شب ۸ آگوست ۲۰۰۸، مجری
برنامه در مصاحبه با ترامپ نام خلیج
فارس را مخصوصاً خلیج عربی گفته
و به این ترتیب به اعتبار ملی ایران و
ایرانی تعرض کرده است. بدین جهت
موکداً از مسؤولان کانال ۲ و تهیه‌کننده
و مجری برنامه شو ساعت یازده و نیم
شب می‌خواهد که رسماً از این تجاوز
آشکار و استفاده از نام جعلی از ملت
ایران پوش بخواهند و توجه داشته
باشند. زیر هیچ ترفندی و با هیچ فشار
و صرف هزینه‌ای هیچ نیرویی قادر
به تغییر و تجاوز به تمامیت و تعلقات
ایران نخواهد بود و ایرانیان شرافتمند
و آزادیخواه با تمام وجود از مالکیت خود
دفاع خواهند کرد.

منیژه یزدان‌پناه، آرش ایران‌زاد

جان میلتون، نویسنده و شاعر انگلیسی در
کتاب «بهشت گمشده» اشاره‌ای به جزیره هرمز
دارد که نشانگر امتیاز و ثروت این جزیره در آن
تاریخ است:

«در آن بالا بر سریری که تلؤلؤ آن درخشان‌تر
از جواهرات هرمز و هند و تابنده‌تر از مرواریدهای
متعلق به شاهان مستبد شرق بود، شیطان با تفاخر
جلوس کرده بود.»^۳

خاطرات و یادداشت‌های دریانوردان و
بازرگانان پرتغالی جزء نوشته‌های پرتغادار در قرن
شانزده در اروپا بود و وصف ثروت افسانه‌ای در شرق
علاقه و کنجکاوی سایر کشورهای اروپایی را طوری
برانگیخت که هلندی‌ها و سپس انگلیس‌ها بر سر
رقابت با پرتغالی‌ها برآمدند و کمپانی هند شرقی
وسیله اتباع آن دو کشور به صورت‌های سوا تأسیس
و شروع به فعالیت نمود.

در ارتباط با وضع جزیره هرمز باید اضافه
کنیم که به هنگام تسلط پرتغالی‌ها، یک دولت
مقتدر و متحد مرکزی در ایران وجود نداشت و شاه
اسماعیل صفوی، که در ۱۵۰۲ خود را در تبریز
شاه اعلام کرده بود، سرگرم مبارزه با عثمانی‌ها و
دفع تجاوز آنها در غرب و همین‌طور راندن ازبک‌ها
از خراسان و یکپارچه نمودن ایران بود و سواحل و
بنادر خلیج فارس در حیطه قدرت او نبود و مسأله
هرمز، به احتمال، یک نزاع و باخت محلی شمرده
می‌شد که در گوشه و کنار ایران در سایر نقاط مرزی
هم جریان داشت.

در زمان پادشاهی شاه طهماسب، جانشین
اسماعیل، با ادامه تهاجم ازبک‌ها و عثمانی‌ها و
جنگ‌های داخلی در ایران، باز هم مجال پرداختن
به وضع جزایر و بنادر خلیج فارس پیدا نشد و این شاه
عباس بزرگ بود که بعد از جلوس بر تخت سلطنت
در سال ۱۵۸۷ یکپارچه نمودن ایران را با کاردانی
و قدرت بالاخره به انجام رساند و در ۱۶۲۲ با کمکی
که نیروی دریایی انگلیس به نیروهای ایرانی کرد،
هرمز را از تصرف پرتغالی‌ها خارج ساخت.

در بخش آتی این نوشتار به باز شدن پای
انگلیس‌ها به خاورمیانه و استقرار آنها در هند که
یک اقدام یا جریان مهم در تاریخ استعمار است و
همین‌طور به سایر مظاهر استعمار در شرق خواهیم
پرداخت.

یادداشت نویسنده:

۱. در بخش انتهایی این سلسله مقالات به منابع انگلیسی
که مورد استفاده نویسنده قرار گرفته اشاره خواهد شد.
۲. ترجمه و اقتباس از کتاب The Travels of Marco Polo
نسخه Jule Cordier (شارح)، جلد اول، صفحه ۱۰۷.
۳. ترجمه و اقتباس از کتاب:
Paradise Lost, John Milton, Book II, lines 1-5.

مدال افتخار کنگره آمریکا به یک پزشک ایرانی اعطا شد

طی مراسمی در واشنگتن مدال افتخار کنگره آمریکا به دکتر مسعود خاتمی، مدیر اجرایی بخش باروری دانشگاه نیویورک اعطا و از خدمات وی تقدیر بعمل آمد.

به گزارش واحد مرکزی خبر از نیویورک مؤسسه نازایی شهر نیویورک اعلام کرد مدال افتخار کنگره این کشور در سال دوهزار و هشت طی مراسمی در واشنگتن به دکتر مسعود خاتمی مدیر اجرایی بخش باروری دانشگاه نیویورک اعطا و از خدمات وی تقدیر بعمل آمد.

دکتر مسعود خاتمی مدیر اجرایی بنیاد تحقیقات باروری و استاد دانشکده پزشکی دانشگاه نیویورک می باشد که بیش از سی سال در زمینه درمان ناباروری و انتخاب جنسیت نوزاد قبل از تولد تحقیق کرده است.

دکتر خاتمی که از ایرانیان فعال و وطن دوست می باشد در جریان زلزله بم به همراه دیگر هموطنان مقیم آمریکا کمک های مالی بسیاری را جمع آوری و به ایران ارسال کرد.

وی متولد شیراز و دانش آموخته دانشکده پزشکی دانشگاه شیراز است.

دکتر خاتمی در سال هزار و نهصد و هفتاد به آمریکا مهاجرت کرد و به عنوان پزشک در بیمارستان بل ویو ایالت نیویورک مشغول به کار شد.

یکی از استادان دانشمند ما در دانشکده حقوق دانشگاه تهران، زنده‌یاد شیخ محمد سنگلجی (۱۲۷۶-۱۳۵۹) بود که در کنار بزرگانی همچون زنده‌یادان دکتر سیدحسن امامی (امام جمعه تهران)، محمود شهابی خراسانی و سید محمد مشکات از ارکان علمی رشته حقوق قضایی در دانشگاه به شمار می‌رفت. من به عنوان دانشجویی علاقمند، نه تنها از کلاس درس او، بلکه از مجالس ویژه او در «رواق» در خیابان فرهنگ و مجالس مثنوی خوانی او در شمیران و نیز صحبت‌های «دو به دو» اش خاطرات بسیار دارم و این مقاله را به منظور احترام به یاد و نام آن بزرگ می‌نویسم.

«آقامحمد» یا «شیخ محمد» سنگلجی، استاد برجسته معمم دانشکده حقوق دانشگاه تهران، پسر شیخ رضاعلی سنگلجی (از منسوبان حاج شیخ فضل‌الله نوری) از روحانیون ساکن منطقه سنگلج (پارک شهر امروز) تهران بود و در مسجدهای که به هزینه علیقلی میرزا اعتضادالسلطنه (نوه فتحعلی شاه قاجار و وزیر علوم ناصرالدین شاه قاجار) تأسیس شده بود، پیشنمازی می‌کرد. این پیشنماز جوانمرد، ورزشکار باستانی کار هم بود و از این جهت که می‌توانسته است پشت سرهم سه پشتک بزند، در محل به «شیخ رضای سه‌پشتکی» معروف بوده است. مهم‌تر آن که این مرد با این که پیشنماز محل و شیعه بوده است، به کتاب و سنت بیش از تعصب‌های عوامانه و تظاهرات غلوآمیز اما غیرمستند شیعیان عصر خود توجه داشت و این سنت «سلفی» در خانواده او و مخصوصاً بین سه پسر معمم او رسوخ کرده بود.

فرزند ارشد او، شیخ محمد حسن شریعت سنگلجی (۱۲۶۹-۱۳۲۲) از پیشگامان نهضت روشنفکری دینی یا اصلاح مذهبی (از نظر موافقان) و بدعت‌گذاران و مفسران به رأی در زمینه تشیع (از منظر مخالفان) است. شریعت سنگلجی در تهران فقه را نزد حاج شیخ عبدالنبی نوری، فلسفه را نزد میرزا حسن کرمانشاهی و عرفان را نزد میرزاهاشم اشکوری آموخت و سپس برای نیل به درجه اجتهاد، به اتفاق برادرش شیخ محمد سنگلجی به نجف رفت و نزد آقا ضیاء عراقی و آقا سیدابوالحسن اصفهانی به تحصیل پرداخت و به مرتبه اجتهاد رسید و سپس در ۱۲۹۹ به تهران بازگشت و با آراء و نظریات جدیدی که از گرایش‌های نو اهل سنت و جماعت

(به قولی وهابیان) تأثیر پذیرفته بود، به تبلیغ و ترویج اسلام پرداخت و کتاب‌هایی با عنوان «کلید فهم قرآن» و «براهین القرآن» در تفسیر قرآن (بدون توجه و التزام به اقوال مفسران متقدم) و مهم‌تر از آن کتابی با عنوان «اسلام و رجعت» (در رد اعتقاد شیعه به رجعت امامان قبل از روز قیامت) نوشت که بسیار بحث‌انگیز شد. باری، شریعت سنگلجی با استفاده از موقعیتی که در جهت محدود کردن قدرت روحانیون در زمان رضاشاه پهلوی در جامعه ایجاد شده بود، با تأسیس یک مرکز روشنفکری دینی که آن را نه مسجد و حسینیه و دارالتبلیغ بلکه «رواق» می‌نامید، بعضی از باورهای مذهب شیعه (از جمله شفاعت، رجعت، مهدویت و ...) را به نقد کشید.

فضای سیاسی جامعه تحت لوای اقتدار رضاشاه و در اوضاعی که روضه‌خوانی قدغن و روحانیت سنتی خانه‌نشین و تحت نظر بودند، به شریعت سنگلجی آزادی کامل می‌داد که آرا و افکار نقادانه خود علیه تشیع سنتی را در فضایی امن به نام «رواق» به مخاطبان خود که مردانی با کت و شلوار و کراوات و زنانی با روسری و شال بودند، تشریح و تفهیم کند. این گفتار و ساختار موجب دردسر شریعت می‌بود و بعضی متدینان به حاج شیخ عبدالکریم حایری یزدی (مرجع تقلید وقت) در قم متوسل شدند و از او خواستند که حکم تکفیر و ارتداد شریعت سنگلجی را صادر کند، اما او آگاهانه گفت که اعتقاد به رجعت و شفاعت، جزء ضروریات مذهب شیعه نیست که افکار آنها مستلزم کفر و ارتداد باشد و البته جو سیاسی و اجتماعی جامعه هم با بودن پادشاه مقتدری چون رضاشاه، اجازه این تحریکات را نمی‌داد. صادق

سرمد در شعری بلند که در وصف شریعت سنگلجی ساخته است، تصریح می‌کند که دلیل عمده آن که شریعت از چوب تکفیر در امان ماند، آن بود که انتشار اندیشه‌های او مقارن با سلطنت رضاشاه بود که محیط را برای این گونه افکار آماده و مهیا کرده بود. اما می‌دانیم که شریعت پس از سقوط رضاشاه، دیری نپایید و زیاد نزیست و داستان مرگ (قتل) مشکوک او و برادرش (محمد مهدی سنگلجی) چنین است که دشمنان او در هیأت میهمان ناخوانده به خانه او می‌روند و یک قوطی کبریت پر شپش آلوده به تیغوس را با خود می‌برند و چون برمی‌خیزند در قوطی کبریت را باز می‌کنند و بعد از رفتن آنها، شپش‌ها به فرش‌ها و دیوارها و رختخواب‌ها می‌روند. دو روز بعد از این، شریعت به تیغوس مبتلا شد و یک هفته بعد هم برادرش محمد مهدی بیمار شد و هر دو بدین گونه کشته شدند.

اما استاد ما، شیخ محمد سنگلجی، نخست در تهران نزد برادرش شریعت، میرزا خلیل طالقانی و میرزا غلام علی (مصاحب) نائینی دانش‌های نقلی و عقلی را آموخت و سپس همراه برادرش شریعت به نجف رفت و به سلک شاگردان میرزا حسین نائینی درآمد و در مراجعت به تهران به تدریس پرداخت و بعد از تأسیس دانشگاه، استاد دانشکده حقوق شد و تألیفات متعددی از جمله «مصباح‌المیزان در منطق، دلائل السواد در قواعد فقه، مقاصد‌الاصول در اصول فقه، قانون رضاع در اسلام، قضا در اسلام، آیین دادرسی در اسلام، کلیات عقود و ایقاعات، چهار رساله (در وصیت)، میراث، بیع فضولی و قواعد فقه» و کتاب‌هایی در تفسیر سوره فاتحه و اخلاص و داستان آدم و موسی و خضر منتشر کرد. آخرین کتاب او سیری اجمالی در منطق و فلسفه الهی (تهران، ۱۳۵۵) بود.

از ویژگی‌های سنگلجی، اعتماد به نفس و غرور او بود و این البته گاهی موجب تحقیر و هجو دیگران می‌شد. مثل آن که از استاد دیگران در فقه س.م.م. گاهی به «پس این سید شپشوچی به شما یاد داده؟» تعبیر می‌کرد و گاهی نسبت به استاد دیگران که اصول و قواعد فقه به ما می‌آموخت و در معقول و منقول مجتهد مسلم بود، با تعبیر «این مردک خراسانی» کم‌لطفی می‌نمود و نسبت به استادان امام جمعه که لااقل از جهت حیثیت اجتماعی و سیاسی و تهرانی و شاهزاده بودن (به

خلاف دو استاد معمم دیگر) بر خود سنگلجی مرجع بود، به دلیل تجدید فرازش (ازدواج با یکی از دانشجویان دخترش)، می‌تاخت و حرمت او را می‌شکست و این‌ها همه به دلیل خویش‌خواهی و غرور مفرط بود، چنان که استاد نه تنها در صحبت‌های دو به دو، مکرر به من می‌گفت: «آقا جان! من شخصیت بین‌المللی‌ام، آقا جان». بلکه اول بار که برای تحکیم ارتباط خودم با او، با اندکی سانسور گفتم که پدرم (سیدعلینقی امین) در ۱۳۱۸ در تهران به مجلس سخنرانی برادر فقیدش شریعت سنگلجی رفته و به سخنان و مواعظ او گوش فرا داده (و از خودم افزودم که) و تحت تأثیر بیان آن مرحوم قرار گرفته است، بلافاصله گفت که: پدرت مرا ندیده! گفتم: خیر! به این معنی که مرحوم استاد ما حاضر نبود که من حتی از برادرش شریعت سنگلجی در حضور او مختصر تعریفی کنم و صریحاً به من چنین القا کرد که پدرم به این دلیل، شریعت را ستوده است که مردی بزرگ‌تر از او که خود سنگلجی استاد ما باشد، ندیده و از افاضات او برخوردار نشده است.

البته من دیگر جرأت نکردم بگویم پدرم تعریف و توصیف خاصی از برادر مرحوم شما هم نکرد، بلکه تا این اندازه اعتراف می‌کرد که به رسم اهل عم که اصغر به دیدار اکابر می‌روند و مصاحبت و درک صحبت مشاهیر را ولو بالضرورة با افکار ایشان هم‌سویی نداشته باشند، مقتنم می‌شمارند، در سال ۱۳۱۸ چند نوبت به رواق سنگلجی در خیابان فرهنگ رفته و به سخنان او گوش فرا داده است. در همان سال‌ها، سنگلجی در دیداری که دانشگاهیان با شاه داشتند، تکمیل بنای مسجد دانشگاه را از شاه خواستار شده بود و پس از تکمیل ساختمان، خود او به

استاد محمد سنگلجی

سید حسن امین

مدیر و سردبیر ماهنامه لغو مجوز شده «حافظ»، تهران

نامه‌ی فتح‌علی‌شاه

به سفیر ممالک محروسه در اسلامبول

(اصل نامه در موزه‌ی سلطنتی است)

سفارت مآبا

اول، بر ذمت تو لازم است که به درستی تحقیق کنی که وسعت ملک فرنگستان چقدر است و آیا کسی به نام پادشاه فرنگ وجود دارد یا نه در صورت وجود داشتن پایتخت کجاست.

دوم، فرنگستان عبارت از چند ایل است آیا شهرنشینند یا چادرنشین و آیا خوانین و سرکردگان ایشان کیانند.

سوم، در باب فرانسه غوررسی خوبی بکن و ببین فرانسه هم یکی از ایلات فرنگ است و یا گروهی دیگر است و ملکی دیگر دارد بناپارت نام کافری که خود را پادشاه فرانسه می‌داند کیست و چه کاره است.

چهارم، در باب انگلستان تحقیق جداگانه و علیحده کن و ببین ایشان که در سایه‌ی ماهوت و پهلوی قلم‌تراش این همه شهرت پیدا کرده‌اند از چه قماش به شمار [می‌روند و از چه] قبیل قومند و آیا این که می‌گویند در جزیره‌ای ساکنند و بیلاق و قشلاق ندارند و قوت غالبشان ماهی است راست است یا نه اگر راست است چطور می‌شود در یک جزیره بنشینند و هندوستان را فتح کنند پس از آن در حل این مسأله‌ی دیگر که در ایران این همه به ذهن ما افتاده صرف مساعی و اقدام بنما و نیک بفهم که در میان انگلستان و لندن چه نسبت است آیا لندن جزوی از انگلستان است یا انگلستان جزوی از لندن است.

پنجم، به علم‌البیقین تحقیق کن که کمپانی هند شرقی که این همه مورد بحث و گفت‌وگو است با انگلستان چه رابطه‌ای دارد آیا بنا به شهر اقوال عبارت است از یک پیرزن و باباعلی قول بعضهم مرکب از چند پیرزن و آیا راست است که مانند مرغوغیت باشد یعنی خداوند تاتاران زنده و جاوید است و او را مرگ نیست و یا این که فناپذیر است به یقین دریاب این دولت لایفهم انگلیزان با دقت و ارسی کن و بفهم که چگونه حکمرانی است و صورت حکمرانی او چگونه است.

ششم، از روی قطع و یقین غوررسی در حالت ینگی دنیا کن. در این باب سرمویی فرو نگذار.

هفتم، و بلکه آخر تاریخ فرنگستان را بنویس و در مقام تفحص و تجسس بر این که اسلم شقوق و احسن طرق برای هدایت فرنگستان گمراه به شاه راه اسلام و باز داشتن ایشان از اکل میت و لحم خنزیر کدام است.

امامت آن مسجد منصوب شد و بسیار اتفاق می‌افتاد که من از دانشکده در خدمت او به مسجد می‌رفتم و نماز ظهر و عصر خود را پشت سر او به جماعت می‌خواندم. یکی دو سال بعد که حسینیه ارشاد راه افتاد و شریعتی و فخرالدین حجازی هم در آنجا سخنرانی می‌کردند، ساواک آنها را از سخنرانی منع کرده بود و علاقمندان آن سخنرانان به استاد سنگلجی هم متوسل شده بودند که شفاعت ایشان را بکند. استاد در صحبت‌های دو نفره به من می‌گفت: «آقا جان. این‌ها می‌خواهند که من اجازه بگیرم که مانع سخنرانی این‌ها نشوند. من، به هر کسی از بین مقامات دولتی اعتنا نمی‌کنم. اگر کار مهمی باشد، باید به شخص شاه بگویم و این‌ها ارزش آن را ندارند که من از شاه وقت بگیرم و از ایشان خواهش کنم که دستور بدهند به این‌ها اجازه سخنرانی داده شود. یاد دارم که هنگامی که اول بار به خانه او که آن وقت‌ها در زعفرانیه بود رفتم، همان جلو در اتاق گفت: آقا جان! کفش‌تان را در بیاورید، من به هیچ کس چه آقا چه خانم اجازه نمی‌دهم با کفش وارد اتاق پذیرایی خانه من شود. این اتاق پذیرایی که در طبقه دوم منزلی بالنسبه وسیع واقع شده بود، البته مبلمان بود و سنگلجی لااقل از ۱۳۴۵ که من با او آشنا شدم، با خانواده وسیع یعنی با زن و فرزندان و حتی داماد و نوه‌هایش در آن ساکن و مستقر بود و من خانه قبلی او را که در امیریه بود و با فروش آن، این خانه جدید را در زعفرانیه ساخته بود، ندیده بودم.

سنگلجی هم چنان که گفتم، غرور علمی عجیبی داشت. بر پشت کتاب‌های او عنوانی غریب یعنی «علامه‌المجتهدین» با حروف درشت چاپ می‌شد. این عنوان نه تنها هم «علامه» بودن و هم «مجتهد» بودن او را بیان می‌کرد، بلکه در حقیقت به این مفهوم بود که در بین تمام مجتهدان شیعه، تنها او «علامه» و بسیار دان (یا به عبارت دیگر اعلم و بسیار دان‌ترین) است. سنگلجی، خدای متلک بود و در هزل و طیبت چیزی فروگذار نمی‌کرد.

با پستوانه نزدیک به نیم قرن تجربه

بزرگترین و پرفروشترین آژانس مسافرتی ایرانی در سراسر آمریکا

کارمندان با سابقه، سرویس برتر با نرخهای ارزان تر، تنظیم تورهای اختصاصی

اعتبار نام سیروس تراول است

سیروس تراول در ۵ شعبه:

بورلی هیلز

(800) 992-9787

سن حوزه

(800) 332-9787

سانفرانسیسکو

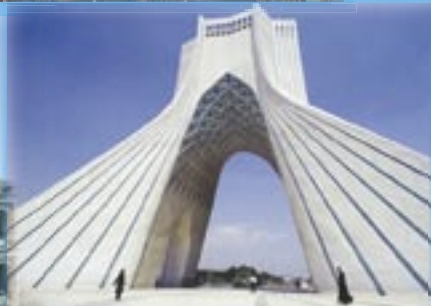
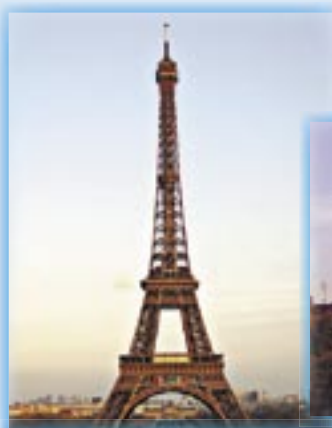
(800) 882-9787

ارواین

(866) 442-9787

واشنگتن

(800) 558-8770

کیفیت عالی خدمات سیروس تراول را از کسانی جویا شوید که آن را تجربه نموده اند.

www.cyrustravel.com

گفتگو با خانم ایرن،

هنرمند محبوب سینما و تئاتر سال‌های دور

عباس حبیبیان

برای آن دسته از خوانندگان ما، نسل جوان، که ممکن است با شما چندان آشنا نباشند، خلاصه‌ای درباره خودتان بیان بفرمایید.

واله نمی‌دانم از کجا باید شروع کنم. من در سال ۱۳۳۰ کارم را با تئاتر شروع کردم با گروه «نوشین» که بنیانگذار تئاتر نوین و مدرن ایران بود. شاید مدرن نتوانم بگویم، ولی تئاتری که همه چیز آن بر اساس نظم بود و دیسپلینی داشت که هر کسی را به آن راه نمی‌دادند و مرحوم نوشین هم به طور کلی تئاتر را به صورت تئاتری منظم درآورد که در آن هنرپیشه‌ها

بایست نظم داشته باشند، تمرین داشته باشند، رل را حفظ کنند، سوفلور نداشته باشند. میزانشن‌های خود را بلد باشند، لباس می‌بایست با پیس روی صحنه هماهنگی داشته باشد و گریم را وسعت داد. به هر حال این تئاتر برای من مثل دانشگاهی بود که در آن نقش‌ها را و اینکه آدم چه وظیفه‌ای دارد، چه مقدار به کاری که دارد باید معتقد باشد و متعهد، یاد گرفتم.

پس از سه چهار سال، این تئاتر به هر حال به دلایل سیاسی از بین رفت و من مدتی بیکار بودم تا اینکه دوباره توسط آقای جعفری، که یکی از بازیگرهای تئاتر سعدی و دوست و همکار من بود، با چند تا از هنرپیشه‌ها شروع کردیم به تمرین و بازی پیس‌های

مختلف و بعد از آن هم به بازی در فیلم‌های ایرانی دعوت شدم. بین سال‌های ۳۷-۳۶ وارد سینما شدم تا روزی که به اصطلاح انقلاب شد و بعد از آن هم دو تا فیلم بازی کردم و سپس من و تعدادی دیگر را به دلیل ضابطه‌های جمهوری اسلامی ممنوع تصویر کردند و من جزء آن گروه بودم که دیگر کار نکردم و ماندم به قول معروف بیرون گود. با مقداری تأسف و تأثر که کاری که را دوست داری، انجام داده‌ای و تجربه داری و بین مردم شناخته شده‌ای و محبوب آنهایی، حالا ناچاری اجباراً کناره‌گیری کنی. بعد فکر کردم از ایران بروم. فرزندان خواهرم در آلمان تحصیل می‌کردند و من از ایران رفتم نزد آنان دو سه ماهی گشتم و بعد به لندن رفتم.

مشکلی برای خروج از کشور نداشتید؟

نه هیچ مشکلی نداشتم. مدتی رفتم پاریس و رم و ... بعد از مدتی فکر کردم که من همین‌طور بی‌خود در حال گشتم و مقدار پولی را هم که با خود داشتم کم کم تمام می‌شد و به هر حال باید کاری یاد می‌گرفتم. کاری که بتوانم سرم را گرم کنم چون کم کم داشتم دچار افسردگی می‌شدم و این مرا خیلی اذیت می‌کرد و مدیریتش می‌کردم، دکتر می‌رفتم و دارو می‌خوردم. شب‌ها خواب نداشتم و همه این‌ها مرا اذیت می‌کرد. با دوستانی مشورت کردم که چه کنم.

از زمان دانشجویی من هم گذشته بود، ولی می‌توانستم کاری آرام‌تر و سبک‌تر یاد بگیرم. دوستان گفتند دوره زیبایی ببینم. برای این کلاس هم لازم بود تا مدرسه پیدا کنم و زبان بدانم. خلاصه در آلمان یک مدرسه بین‌المللی پیدا کردم زیر نظر خانمی که خودش مشکلات زمان جنگ را پشت سر گذاشته بود اداره می‌شد. وقتی دوست من مسایل مرا برای او گفت، او جواب داد که مشکلات مرا می‌فهمد چون خودش این‌ها را پشت سر گذاشته است و مرا قبول کرد. باید دوره چهارده ماهه‌ای را سپری می‌کردم و ماساژ صورت و بدن و آرایش را یاد می‌گرفتم. به هر حال چهارده ماه سپری شد و دوره را به پایان رساندم و در سال ۱۳۶۴ در بحبوحه جنگ و موشک‌باران به ایران برگشتم. دوستان گفتند الان موقع رفتن نیست، ولی من گفتم دیگر خسته شده‌ام و می‌خواهم برگردم و باید چیزی را که یاد گرفته‌ام به کار بیندازم.

مسأله مهم برای من این بود که اگر کاری را از انسان می‌گیرند، ممکن است آدم ناراحت شود، ولی به هر حال باید راه دیگری را پیدا کرد و از راه دیگری وارد شد. من بخصوص می‌خواستم کاری را یاد بگیرم که بگویند که حالا این خانم چگونه می‌خواهد زندگی کند. کار سالن زیبایی را شروع کردم و تا چند سال پیش ادامه دادم. تقریباً نزدیک بیست سال. ولی بتدریج خسته شدم و کمی هم بیمار بودم و قلبم ناراحت بود و جراحی‌های سنگین داشتم و به هر طریق بعد

از بیست سال خود را بازنشت کردم. فعلاً فقط با دوستانم هستم و باهم به مراکز هنری می‌رویم. فیلم می‌بینیم. نمایشگاه‌های نقاشی می‌رویم. با دوستان دور هم جمع می‌شویم. نه خوشحال هستم و نه پر تحرک، ولی بدبین نیستم. خلاصه جوری مثل رباط حرکت می‌کنم. زندگی زیاد با روحیه و شادابی ندارم و تقریباً گیاهی است.

شاید خیلی از آدم‌های مثل من اگر اون شرایط برایشان ایجاد می‌شد، حتماً برای آرامش خود به مواد مخدر پناه می‌بردند و در دام اعتیاد می‌افتادند. من هرگز به سمت این مسایل نرفتم و با کتاب و سرگرمی‌های هنری، خودم را آرامش بخشیدم و این سرگرمی‌ها من را نگه داشته است.

تعدادی از هنرپیشه‌ها که قبلاً بازی می‌کردند، اخیراً دعوت به کار شدند و دارند کار می‌کنند. آیا هیچ زمانی زمزمه‌ای بوده که شما هم به کار برگردید؟

نه از هم‌دوره‌های من که ممنوع‌التصویر شدند، فقط یک نفر رفت. آن هم ایرج قادری بود که فقط به او اجازه کارگردانی دادند. یک فیلم هم بازی کرد و نمی‌دانم که اصلاً باید می‌رفت بازی می‌کرد یا نه؟ چیزی به او اضافه نشد ولی اگر تشنگی روحش سیراب شد و ارضا شد من نمی‌دانم. یکی دیگر هم آقای سعید راد بود که در فیلم بزرگی بازی کرده بود که نمی‌دانم توفیقی داشته یا نه. چون به هر صورت سلاقی عوض شده و همه چیز عوض شده. سینمای ما فعال است ولی نوعی نیست که ما بازی می‌کردیم. جوان‌ها که وارد کار شده‌اند سلیقه دیگری دارند. پوشش‌ها فرق می‌کند، دیالوگ‌ها فرق می‌کند، آرایش‌ها، فکرها و ... فرق می‌کند.

نظر شما درباره سینمای بعد از انقلاب چیست؟

همانطور که گفتم، سینمای ایران یک سینمای خاص خود است. منتها این نویسنده‌ها و کارگردانان سعی می‌کنند سوژه‌هایی را انتخاب کنند که دارای موضوعات عاطفی و میهنی باشد یا مسایلی باشد که بتوان به مردم قبولاند. مردم همانطور که در خیابان‌ها می‌روند ستاره‌های آنها هم به همان صورت در سینما ظاهر می‌شوند. سینمای ما با همه جا فرق می‌کند، ولی به هر صورت دارد به زندگی خود ادامه می‌دهد. بعضی وقت‌ها هم که فیلم‌ها از ایران خارج می‌شود، سوژه‌ای دارد که حتی در فستیوال‌ها می‌درخشند. من نمی‌توانم بگویم که چون من کار نمی‌کنم سینما مرده و وجود ندارد. خیلی از همکارهای من همیشه به دید انتقادی نگاه می‌کنند. وقتی جشنواره فیلم فجر شروع می‌شود، من می‌روم چون زندگی من بوده. من

در این راه زندگی کردم. حالا من در آن نیستم اشکال ندارد. همیشه مثالی برای دوستانم می‌زنم و اینجا هم می‌گویم. مثل این است که من همسری داشتم، فرزندی داشتم، زندگی داشتم و در اثر یک سوءتفاهم من و همسرم از هم جدا شدیم و شوهر، بچه مرا هم گرفته و اجازه دیدار هم به من نمی‌دهد، ولی من بر اثر حس مادری در مسیر فرزندم قرار می‌گیرم. می‌روم در خیابان می‌ایستم که بینم این فرزند من مدرسه می‌رود؟ خوب رشد کرده؟ خوب یا بد و بالاخره این که وابستگی‌ام را با او قطع نمی‌کنم.

اولین تاثیری که شما بازی کردید کدام بود؟ و همچنین اولین و آخرین فیلم‌تان؟

یک تاثیر تجربی بازی کردم که نام آن «کارمند شریف» بود. ولی اولین کار جدی من که مرا معروف کرد، تاثیری بود که با افتتاح تئاتر سعدی، که گروه بزرگ نوشین در آن کار می‌کردند، «یادبزن خانم ویندرمیر» بود. آنانی که آن سال‌ها به تئاتر می‌رفتند به یاد دارند که آن نمایشنامه برای من خیلی مشکل بود. به دلیل اینکه هنرمندان و کارگردان آن به قول معروف همه غول‌های تئاتر بودند. همگی تجربه زیادی داشتند و من انسانی ساده و بی‌تجربه که به این گروه پیوسته بودم. برای رلی که باید بازی می‌کردم از لحاظ فیزیکی مناسب بودم. خوب آنها کمک کردند و به من آموختند. من هم تمرین کردم و بالاخره توانستم در کنار آن بزرگان بازی کنم. در مورد فیلم هم من دو فیلم را تماماً شروع به بازی کردم یکی «چشم به راه» و دیگری «مردی که رنج می‌برد». هر دو مال یک استودیو بود و من سه روز برای یک کارگردان و سه روز دیگر را برای کارگردان دیگر کار می‌کردم. آخرین فیلم من هم بازی در دو فیلم هم‌زمان بود، یکی به نام «جایزه» به کارگردانی آقای داوودنژاد و دیگری «خط قرمز» به کارگردانی آقای کیمیایی.

آیا اجازه اکران هم گرفتند.

نه هیچکدام به دلیل ممنوع‌التصویر شدن من اجازه اکران نیافتند. حتی آمدند تصویر من را از فیلم درآوردند که اجازه اکران بگیرند. ولی دیدند که ریتیم فیلم به هم می‌خورد. پس آمدند به جای من خانمی را گذاشتند که با چادر بازی کند ... به هر حال وصله پینه شد و قابل اکران نبود. فقط چند بار برای عده‌ای خاص نمایش داده شد و مهجور ماند. هر دو این فیلم‌ها به همین سرنوشت دچار شدند و پس از آن هم که وزارت ارشاد لیستی داده بود به کارگردانان که به این اسامی کار ندهید.

آیا این لیست صرفاً به خاطر فیلم‌های بی‌پروایی بود که شما بازی کرده

بودید؟

نه. در این لیست همچنین نام خانم‌هایی که فیلم‌های بی‌پروا هم بازی نمی‌کردند و همچنین نام آقایان. به طور کلی گفتند این دوره و این سبک سینما، سینمای دوران شاه، سینمایی است که درست و سالم نبوده چون کلاه مخملی داشته، می‌رقصیدند، آواز می‌خواندند و زن‌ها هم پوشش مناسب نداشتند.

شما در مقابل دوربین خیلی راحت بازی می‌کردید. مثل فیلم‌های موسر خه، بلوچ و ... حالا فرق نمی‌کرد چه صحنه‌ای باشد. چه چیز شما را آماده می‌کرد که روی صحنه بروید؟

آن علاقه و عشق که انسان به کار خودش دارد و یک انسان دیگر گشتن. وقتی که سناریو را به من می‌دهند و می‌خوانم پیش خودم تصویر می‌کنم. یعنی کلمات مصور می‌شود و نباید خود را سانسور کنید. یعنی می‌خواهم بگویم که اگر قرار است نقش یک زن روسپی را بازی کنم، کلمات به من کمک می‌کند. دیالوگ‌هایی که دارم با پارتنر مقابل با کل داستان، به من می‌گوید که این چگونه زنی است. لحن او چیست و من در اینجا خودم را به آن پرسوناژ عاریه می‌دهم و شروع می‌کنم آن زن شدن و در آن نقش رفتن. روح او و جسم من این نقش را به وجود می‌آورند. خلاصه اینکه باید با نقش زندگی کرد. نه اینکه این قسمت بد است و این قسمت خوب. تمام این مجموعه است که این زن را شکل می‌دهد؛ عشق‌بازی او، گریه او، شادی او، فداکاری او و ... باید توانست تمام این را به تماشایی منتقل کرد طوری که وقتی تماشایی فیلم را می‌بیند هنرپیشه را نبیند و آن زن را ببیند و باور کند. ببیند وقتی من نقش یک روسپی را بازی می‌کردم، خودم که روسپی نبودم اگر چه گرفتاری‌های آن زن روسپی دامن مرا هم گرفت و به آن آتش سوختم.

آیا شما با آنها زندگی می‌کردید و سبک و سیاق زندگی آنها را می‌دیدید؟

نه بعضی وقت‌ها پیش می‌آمد که با آنها برخورد می‌کردم. آنها خیلی نمی‌توانند که به آدم ایده بدهند. وقتی رفته بودم بندرعباس برای فیلم «موسر خه»، ما باید می‌رفتیم به آن بخش «نیرآباد». زنی که من نقش او را بازی می‌کردم در واقع وجود داشت، ولی قبل از آن که من این نقش را بازی کنم ۷-۸ سالی بود که فوت کرده بود. خود او دختر جوانی بود که به بندرعباس آمده و روسپی شده بود. بعد وقتی بزرگ شده بود، فکر کرده بود که این زن‌ها را از این کپر‌ها دربیاورد. برای این‌ها زمین گرفته و خانه و آپارتمان ساخته بود. برای بچه‌های آنها کودکان ساخته بود و سالن تلویزیون درست کرده بود. او زنی بود که

سازندگی داشت. هنوز آن آپارتمان‌ها آنجا بود و من با خانم‌هایی که آنجا کار می‌کردند، صحبت کردم. غالباً دخترهای شهرستانی و بیشتر روستایی بودند، حتی زیاد هم زیبا نبودند و شاید بسیاری از آنها خوشحال هم بودند از کاری که می‌کنند و پول درمی‌آوردند و مردها می‌آیند ناز آنها را می‌کشند و ... این تأثراتی که ما نسبت به این زنان داریم که بدترین شغل دنیا را دارند، خود آنها نداشتند. شاید هم عادت می‌کردند. ولی کسی که قصه را می‌نویسد، این سؤال برایش مطرح می‌شود که چرا یک زن باید این قدر سقوط کند و این وضع را داشته باشد در حالی که خود آنها اصلاً در این فکر نبودند. بنابراین انسان باید با فکر خود، با خواندن سناریو، نقش را بگیرد.

از کدام فیلم خود بیشتر راضی هستید و بهترین فیلم شما کدام است؟

من اصلاً فیلم‌های خودم را نگاه نمی‌کنم و واقعاً نمی‌توانم در این مورد چیزی بگویم. شاید هم فیلم‌های خود را هم دوست نداشته باشم، ولی وقتی کار می‌کردم و سرگرم کار بودم و در آن فضا و با همکاران و کارگردان و فیلمبردار، همیشه رفیق بودیم و همه خاطره است و همه بسیار خوب بود و خوش. از نظر من این بازیگری بهترین شغل دنیاست. صبح از خانه با یک لیوان آب پرتغال و یک لباس ساده می‌رفتم سر فیلمبرداری و انرژی کار داشتم تا پاسی از شب. برای اینکه با این شغل زندگی می‌کردم. یک روز ملکه می‌شوی، یک روز وکیل، یک روز زن زحمت‌کش توسری خور. وقتی از خانه به استودیو می‌روی و گریم می‌شوی، جلوی دوربین باز وارد زندگی دیگری می‌شوی و آدم دیگری می‌شوی.

در بازیگری آدم به تجربه‌های زیادی می‌رسد. مثل سفری که نیاز به سفر رفتن هم نداری. نقش‌هایی که بازی می‌کنی سفرهای توست و این برای من جذابیت داشت و مرا همیشه ارضا می‌کرد. خیلی به فکر پول نبودم و همین‌طور به فکر بودن عکسم روی جلد ...

نفس بازیگری برایم جالب بود و اهمیت داشت و زندگی جمعی. همه دسته جمعی سفر می‌رفتیم و در فضای جمعی و زنده زندگی می‌کردیم. همیشه فکر می‌کردم که در یک قبیله زندگی می‌کنم و همین فکر است که امروز در من احساسی را ایجاد می‌کند که هر یک از آن دوستان قدیم که از دست می‌روند، احساس قربایت و خویشی می‌کنم و فکر می‌کنم اصلاً پسرعمویم، دخترعمویم و ... را از دست داده‌ام و متأسفانه طی این سال‌ها بسیاری از این دوستان را از دست داده‌ایم. چند روز پیش فکر می‌کردم که ما هر روز داریم به تشییع جنازه یکی می‌رویم و همه دارند از دست می‌روند. اگر من بمیرم چه کسی می‌ماند که به

تشییع جنازه من بیاید؟ همه رفتند، چرا من بی‌خود مانده‌ام و هر روز داغی جدید....

بهترین و بدترین خاطره ایرن چیست؟

من راجع به خاطره عقیده‌ای دارم که نمی‌توانم بگویم که آن چیز برای من زیبا بود. البته تلخی‌ها بوده، زیبایی هم بوده، ولی همیشه برای من خاطره در زمان خودش مثل یک گل می‌ماند پر از طراوت و بوی خوش که وقتی آن را به دست می‌گیری همه زیبایی‌ها را به تو می‌دهد و بعد وقتی سال‌ها از آن می‌گذرد مانند گلی خشکیده در لای کتاب است.

نه، در خودم آن توانایی را نمی‌بینم. می‌ترسم. چون در کارم خیلی متعهد بودم و منظم. باور کنید در تمام سال‌های بازیگری چه تأثیر، چه سینما حتی یک اخطار نگرفتم که مثلاً چرا دیر آمدید؟ چرا این کار را کردید... از همه زودتر می‌رفتم سر کار با وجود اینکه ستاره فیلم هم بود. الان هم همین‌طور هستم. جایی باید بروم، با کسی قرار دارم، از یک ساعت قبل دچار دلشوره می‌شوم. به تأثیر که می‌روم نگران هنرپیشه‌ها، که در حال بازی‌اند، هستم مبادا دیالوگ یادشان برود. مبادا اشتباه کنند و ... تیش قلب می‌گیرم در حالی که من اینجا نشسته‌ام برای دیدن و بقیه به من ربط ندارد.

خود من وقتی روی صحنه بودم، قبل از آن که پرده کنار برود، فکر می‌کردم که امشب خواهم مُرد و نمی‌دانید قلبم چگونه می‌زد. آنقدر زیر فشار بودم که حد نداشت. یخ می‌کردم. ولی وقتی پرده کنار می‌رفت آرام آرام این خون منجمد، گرم و ذوب می‌شد و به گردش درمی‌آمد. به خودم می‌گفتم این همه آدم نشسته‌اند مرا می‌بینند. جان بگیر و کار کن. تو الآن از جمعیت بالاتری و هنگام حاکمیت توست، و شروع می‌کردم به تاختن در صحنه و بازی کردن.

آیا جدیداً پرسیده‌اید که اجازه بازی دارید یا نه؟

نه فکر نمی‌کنم که بتوانم. فکرش را هم نمی‌کنم. چه باید بازی کنم؟ کی می‌آید که قصه خاص بسیار زیبایی را که من می‌خواهم بنویسد؟ تازه اگر اجازه بدهند، می‌خواهند بروم بنشینم و نقش یک مادر بزرگ را بازی کنم. یا بروم پای حوض رخت بشویم یا پای چرخ خیاطی بنشینم یا آش رشته هم بزنم. چرا این کار را بکنم؟

خیلی ممنون از وقتی که به من دادید برای این مصاحبه ممنونم.

خیلی ممنونم از لطف و توجه دکتر احکامی از اینکه مرا فراموش نکردند و به یاد من بودند. همین توجه‌ها و مهربانی‌ها و یادآوری‌ها است که به من انرژی می‌دهد و چرخ زنگ‌زده زندگی من با آنها به گردش درمی‌آید. بابت اینکه نمی‌خواستم مصاحبه کنم و آن صحبت‌های اولیه قبل از دیدار، شما هم مرا ببخشید. نه شما را می‌شناختم و دیده بودم و نه مجله «میراث ایران» را و نمی‌دانستم که چنین مجله وزین و با کلاسی است.

از مهربانی‌های همه تشکر می‌کنم. همه را دوست دارم و امیدوارم که مرا تنها نگذارند و وقتی رفتم قدم از جنازه‌ام دریغ ندارند.

یادآور آن روزهاست ولی دیگر آن رنگ و بو عطر را ندارد. بنابراین نمی‌توانم بگویم این خاطره خوب بوده یا بد. سعی می‌کنم از خاطره چه بد چه خوب فرار کنم. عکس دوست ندارم که آلبوم ورق بزنم و نگاه کنم. فیلم‌هایم را دوست ندارم ببینم. چند روز پیش یکی از آقایان عکاس چند تا عکس برایم آورد. وقتی این عکس‌ها را می‌بینم اذیت می‌کنند که چرا من به این ریخت درآمد، این من نیستم، من همینم که الان هستم. فرار می‌کنم.

امروز اگر بخواهند، آیا آن توان را در خود می‌بینید که فیلم بازی کنید؟

دکتر اصلان غفاری

نویسنده، پژوهشگر تاریخی و ادبی، و اقتصاددان

شاهرخ احکامی

بسیار خوشحالم که در دالاس در خدمت جناب دکتر اصلان غفاری هستیم.

من هم متشکرم که چنین موقعیتی را ایجاد کردید که بتوانم با خوانندگان شما صحبت کنم.

یکی از خوش‌شانسی‌های خوانندگان «میراث ایران» این است که شما به ما محبت دارید و سالیان درازی است که برای ما مقاله می‌نویسید و در شماره اخیر هم مقاله‌ای از کتاب «سکندر و دارا» را داشتیم. ممکن است درباره این کتاب توضیح بفرمایید؟

من در زندگی‌ام هفت کتاب نوشته و چاپ کرده‌ام که از میان آنها سه کتاب دارای مطالبی است که سایرین نگفته‌اند و حرف تازه است. اولین آنها همین

می‌خواهم که درباره تک‌تک کارهایتان سخن بگویم و پیش از هر چیز، ابتدا درباره استادان آقای ذبیح بهروز صحبت بفرمایید که فکر می‌کنم هیچکس مانند شما صلاحیت سخن گفتن درباره ایشان را نداشته باشد، شخصیتی که برای بسیاری از ایرانیان ناشناخته است.

من در دو کتاب شرح حال ایشان را نوشته‌ام. یکی شرح مختصری در کتاب قصه سکندر و دارا و دیگری در کتابی به نام «سالماری در ایران» که همان سالشماری می‌باشد و تقویم و تاریخ در ایران. بنده ایشان را برای اولین بار در سال ۱۳۱۱ شمسی ملاقات کردم و بعد از آن سال دیگر ایشان را ندیدم تا سال ۱۳۳۲ شمسی که در منزل ایشان بود و از آن به بعد دیگر رشته ارتباط من با ایشان گسسته نشد و شاگردی من در مکتب ایشان عمیق پیدا کرد و مرتباً ایشان را می‌دیدم و از خرمن دانش‌شان خوشه‌چینی می‌کردم. تقریباً هر چیزی را که می‌دانم مدیون ایشان هستم.

مثل اینکه ایشان در ریاضیات دست داشته و همین‌طور علوم دیگر.

ایشان اصلاً یک نابغه بود که کمتر کسی می‌توانست جامع علوم و فضیلت‌هایش باشد. ذبیح بهروز در تهران به دنیا آمد و بعد برای تحصیل در دانشگاه الازهر به مصر رفت و ده سال در آنجا ماند. سپس به انگلستان می‌رود و پنج سال هم در آنجا

قصه «سکندر و دارا» است که در سال ۱۳۴۲ شمسی نوشتم و سال بعد چاپ شد که در این راه، راهنما و استاد من آقای ذبیح بهروز بودند. و کتاب‌های بعدی را هم در آمریکا نوشته‌ام. دومین کتابم «حافظ و راه عشق» نام دارد. چون بنده حافظ را طبق تعلیماتی که استادم، ذبیح بهروز به من دادند، نگاه می‌کنم. چرا که حافظ را می‌شود از دریچه‌های مختلف و دیدگاه‌های گوناگون نگاه کرد. کتاب سوم من به نام «پذیرش اسلام در ایران» است که این کتاب در حقیقت، تحقیقی درباره این نظریه است که می‌گوید «عرب حمله کرد و کشتار کرد و خشونت کرد تا اسلام در ایران قبول شد». گرچه درست است که عرب حمله کرد، کشت و کشتار و خشونت کرد، ولی دلیل جا افتادن اسلام چیز دیگری است و این علل در این کتاب بررسی شده است. بعضی از کتاب‌ها هم که سلسله مقالاتی است که بعضی را خود شما در مجله «میراث ایران» چاپ کرده‌اید.

با این توضیح کار مرا آسان کردید.

فارسی درس می‌دهد و دستیار پروفیسور براون بوده، که در تألیفاتش نام استاد را آورده است. بعد یک سال به آلمان می‌رود و سپس به ایران مراجعت می‌کند. مدتی در شرکت نفت و سپس در وزارت معارف، که آموزش و پرورش جدید باشد، مشغول کار می‌شود و بعد از افتتاح دانشکده افسری در آنجا ریاضیات درس می‌داده است. من در آن زمان خدمت افسری را می‌گذراندم. بنده از ایشان مدرک تحصیلی ندیدم، ولی دانشی که در ایشان دیدم هیچکدام از اساتید آن زمان به پایش نمی‌رسند.

کس دیگری را هم که بدون مدرک تحصیلی به دانشگاه آوردند، استاد جلال همایی بود که برآستی علامه‌ای بود. گویا، استاد بهروز فرمول خاصی در ریاضیات کشف کرده بود. آیا می‌توانید راجع به آن توضیح بدهید.

ایشان معتقد بودند که بچه می‌تواند یک تا صد را در خانه یاد بگیرد، و شیوه خاصی برای آموزش جبر و معادلات را روی بچه‌ها امتحان کردند، ولی چون خودم در این زمینه کار نکرده‌ام، دقیقاً نمی‌دانم که چه بوده.

راجع به تقویم ایران چه؟

ذبیح بهروز در نجوم، تقویم و تاریخگذاری مطالعات زیاد و عمیقی زیادی کرده بود و کتابی هم به نام «تاریخ نوروزی شهریار» و کتاب دیگری به نام «تقویم و تاریخ» دارد که در آنها واقعاً بعضی چیزها را دگرگون کرده است. مثلاً تاریخی است به نام «تاریخ یزدگردی» که تاریخ جلوس یزدگرد است. ایشان ثابت کرده که این تاریخ اشتباه است. وی می‌گوید سال ده هجری سال جلوس یزدگرد است، چرا که در آن سال یزدگرد پادشاه نبوده بلکه سال رحلت پیامبر اسلام است. در مطالعات ایشان تاریخ تولد زرتشت به روز و سال و ماه، همچنین تاریخ تولد مانی و مهر (میترا) نیز معین شده است.

گویا در کتاب سکندر و دارای شما آمده که مجسمه‌ای که به اسکندر نسبت می‌دهند، از آن او نیست و مجسمه مهر (میترا) می‌باشد.

بله صد درصد. یک مجسمه در واتیکان است که گاوی در حال کشتن «مهر» است. آن مجسمه را با این مجسمه اسکندر مقایسه کنید، می‌بینید که یکی است و بی‌جهت آن را به اسکندر نسبت می‌دهند. چیزی هم در زیر آن نوشته نشده است که بگوید اوست. این آقایان خاورشناس و مستشرقین که اغلب روی این کار تعصب دارند این‌ها را به هر طرف که دلشان بخواهد می‌چسبانند.

می‌خواهم جهت سوال را به سمت حافظ و حافظ شناسی شما ببرم. ولی ابتدا بفرمایید که رشته تخصصی اصلی شما چیست و دکترای خود را در چه رشته‌ای دریافت کرده‌اید.

می‌ترسم که خوانندگان شما از جوابم بخندند چرا که رشته من اقتصاد و بانکداری است. ولی تخصص و کار اصلی من همان شاگردی استاد بهروز بوده و این کتاب‌هایی هم که من نوشته‌ام، تماماً ایده اصلی از ایشان است و من این نوشته‌ها را از حرف‌ها و درس‌های ایشان استخراج کرده‌ام.

آنقدر که شما خودتان را مدیون استاد بهروز می‌دانید، مرا به یاد شمس و مولانا می‌اندازد. شما واقعاً یکی از وفادارترین افرادی هستید که من دیده‌ام. به بحث اصلی برگردیم. از حافظ بفرمایید.

کتابی که من نوشته‌ام اولاً چیزهایی است که خود انسان از دیوان حافظ برداشت می‌کند و نظر خود اوست که آدم می‌بیند و تفسیر و استخراج می‌کند. ولی چیزهای دیگری نیز هست که استاد من بعضی از آنها را مطرح کرده‌اند که واقعاً هیچکس تا به حال نکرده است. مثلاً در حافظ این همه راجع به عشق و مهر صحبت می‌شود. این عشق به کی و چیست که مهم است. ایشان عقیده داشت که یک عده صوفیه هستند که به خودشان دعوت می‌کنند. شاه نعمت‌الله ولی گفته است

ما خاک راه را به نظر کیمیا کنیم

صد درد دل به گوشه چشمی دوا کنیم
این سؤال مطرح می‌شود آقا تو که می‌توانی صد درد دل به گوشه چشمی دوا کنی چرا درد مردم را دوا نمی‌کنی. دیگران به خدا و او دعوت می‌کنند. «او» بی که ما نمی‌توانیم ببینیم و بشناسیم. «او» شناسایی‌اش بس مشکل است و هر کس نمی‌تواند به آنجا راه پیدا کند. چیزی که نه محل دارد نه جسم و نه روح است و نه... تصورش اصلاً برای بشر مشکل است. بنابراین نمی‌تواند مورد عشق ما واقع شود. پس می‌ماند یک چیز، یعنی شخصی که جلوی ما نشسته است مثل جناب‌عالی. این عشق به انسان است. انسانی که زنده است. این انسان زنده را حافظ به «تو» تبدیل کرده. ببینید چقدر درباره «تو» نوشته است اگر کتاب بنده را مطالعه بفرمایید این‌ها را جمع‌آوری کرده‌ام.

**عشق تو سر نوشت من، خاک درت بهشت من
مهر رخت سرشت من، راحت من رضای تو**
.....

**نازنین تر ز قدت در چمن حُسن نرُست
روی تو مگر آئینه لطف الهی ست**
پس حافظ به رندان زنده عشق می‌ورزیده و عقیده داشته که عشق را باید روی انسان متمرکز کرد.

درباره مکتب رندی حافظ چه؟

در مورد «رندی» من یک شعر بیشتر نمی‌خوانم. می‌گوید:

**حافظ طریق رندی، از محتسب بیاموز
مست است و در حق او، کس این گمان ندارد**
معنای رندی تقریباً امروز هم حفظ شده. می‌گویند فلانی رند است، در تاریکی نشسته و روشنایی را می‌بیند. این معنی رندی است. رندان، مردمانی بودند که ایده خود را که مخالف وضع روز و روش زمان بوده، حفظ می‌کردند. در حقیقت سنگری که اشخاص مختلف در پناه او ایمن می‌شوند. حافظ نیز افکار و عقاید خود را که مخالف روش حکومت و باورهای زمانش بوده در همین شهر رندی حفظ کرده است. مطلب دیگر این که حافظ در حدود ۵۰۰ غزل دارد. از این ۵۰۰ غزل، مسلم پنجاه شست تای آنها الحاقی است و متعلق به حافظ نیست و در باقی آنها حافظ افکار خود را بیان کرده که امروز به دست ما رسیده است. می‌گوید:

**وجود ما معمای بیست حافظ
که تحقیقش فسون است و فسانه**
خوب این حرف ضد مذهب است، ولی حافظ گفته، حفظ هم شده. حافظ بزرگ‌ترین غزل‌سرای جهان است. ولی نگرش من به حافظ، نه نگرش دینی است نه ادبی، من حافظ را از نظر فلسفی نگاه می‌کنم و تحلیل حقیقت‌بینی او نباید حمل بر بی‌دینی و یا ضد دینی شود. حافظ می‌گوید:

**در ازل پرتو حسنت ز تجلی دم زد
خود این ازل و ابد در ادیان، این مطلب است**
که می‌گویند خدا جهان را در روز آفرید و شرح هم می‌دهند، ولی حافظ جبری است و این جبر مقوله‌ای است که باید ساعت‌ها درباره آن صحبت کنیم.

**من فکر می‌کردم خیام جبری است
ولی حافظ رانه.**

اتفاقاً من مقالاتی هم دارم درباره خیام. حافظ دقیقاً پاهای خیام گذاشته است و هر چه او گفته این هم گفته. فقط چیزی که حافظ دارد و در خیام نیست مسئله عشق است. عشق در مکتب خیام فقط یکی دو بار آمده که آنهم معلوم نیست که منظورش عشق است البته عشق حافظی.

**این کوزه چو من عاشق زاری بوده است
در بند سر زلف نگاری بوده است**
این دسته که بر گردن او می‌بینی دستی است که بر گردن یاری بوده است.

که در اینجا از بی‌وفایی زندگی و پوچ بودن سخن می‌گوید. خیام به زیبایی اهمیت می‌داده، ولی آن عشقی که حافظ از آن سخن می‌گوید خیام نداشته است و تنها افتراق این دو نفر در مسئله عشق

است که من طی مقاله‌ای به این دو پرداخته‌ام، یعنی خیام و حافظ. ولی غزلی که شروع کردم «در ازل پرتو حسنت ز تجلی دم زد» و سخن از ازل. ازل یعنی بی‌سری که همان «اسر» بوده یعنی بی‌سری و روزی که معلوم نیست کی است وقتی حسن تو جلوه کرد و تجلی کرد از حسن تو عشق پیدا شد و گرمی بخش دنیا شد. که باز به «تو» و به عشق برمی‌گردد.

لطفاً درباره «اسر» توضیحی برای خوانندگان ما بدهید.

این لغت فارسی است. «ا» در فارسی باستان علامت نفی است و «سر» هم که به معنی خودش است که می‌شود «بدون سر» و «بدون آغاز» مانند «ابد» که می‌شود «بی‌پایی». «پد» یعنی «پا» و نفی آن «آبد» می‌شود «بی‌پایی». مولانا می‌گوید:

سر ندارد از ازل بودست پیش
پا ندارد با ابد بودست خویش

علت گرایش ایرانی‌ها به حافظ چیست
چه جاذبه‌ای در او هست؟ آیا جنبه فال
گرفتن آن است؟

عظمت حافظ در این است که زمینی است و این اشعار آسمانی را گفته. در مورد فال بنده کلاً مخالف فال گرفتن هستم، چه با حافظ چه با هر کتاب دیگر. اشخاصی فال می‌گیرند که نمی‌توانند تصمیم بگیرند

فال می‌گیرند، استخاره می‌کنند... اما راز مقبولیت حافظ چند جنبه دارد یکی جنبه فلسفی که: حدیث از مطرب و می‌گو و راز دهر کمتر جو.

«که کس نگشود و نگشاید به حکمت این معما را». مردم ناخودآگاه می‌دانند که این حرف، حرف درستی است و کسی نمی‌داند آن بالا چه خبر است. حافظ بعد از مطالب شیرین و دلنشین هم که بالاترین آنها عشق، عشق زمینی، عشق آسمانی است سخن می‌گوید. بنابراین هر کس درون خود را در آینه اشعار او می‌بیند. عظمت حافظ در این است که زمینی است اما آسمانی سخن می‌گوید.

مولانا امروز جهانی شده، ولی حافظ در محدوده ایرانی مانده است. مسأله‌ای که از ابتدا «میراث ایران» به آن پرداخت و بسیار مورد حمله و انتقاد متعصبین حافظ شناس واقع شد این بود که تعدادی از ترجمه غزل‌های حافظ را در مجله آوردیم. چنان با تعصب و خشونت به «میراث ایران» حمله کردند که گویی عملی حرام انجام داده بودیم. چرا این تعصب در ما ایرانی‌ها درباره حافظ وجود دارد ولی بی‌تعصبی، مولانا را جهانی کرده است؟

تعصب بدترین خصیصه بشر است و چشم را کور می‌کند. مولانا می‌گوید «سخت‌گیری و تعصب خامی است» و حافظ می‌گوید:

**حافظ از خصم خطا نیست نگیریم بر او
ور به حق گفت جدل با سخن حق نکنیم**
یعنی که حرف حق را باید حتی از دشمن پذیرفت. اما درباره سؤال اصلی، اگر از دید مثنوی نگاه کنید، حال ممکن است این حرف من به خیلی‌ها بر بخورد، مولوی یک آیت‌الله بوده است که به علوم فقهی زمان خودش مسلط بود و آنها را به شعر درآورده. از قدیم هم درباره آن گفته‌اند «مثنوی او چو قرآن مدل هادی بعضی و بعضی را مضل».

در مجله «تایم» هم آمده که مثنوی قرآن ایرانی‌هاست Iranian Quran.

علما هم وقتی می‌خواهند استدلال کنند به مولوی استدلال می‌کنند و از نظر اسلام درست هم هست. ولی به نظر من حافظ خیلی بازر از مولانا فکر می‌کرده و بی‌تعصب‌تر بوده.

برگردیم به سؤال قبلی و اینکه چرا حافظ‌شناسان و یا شخصیتی مثل شما با تبحر در دواذبیات فارسی و انگلیسی قدمی برای ترجمه دقیق اشعار حافظ و شناساندن وی به دنیا بر نمی‌دارید؟

ببینید همین دیوان حافظ در فارسی چند جور نوشته شده و چندین نسخه دارد. مذهب‌یون می‌کشند به طرف خود، صوفیه به طرف خود. امثال بنده هم به طرف خودمان می‌کشیم. محیط هم باید مناسب باشد. حرف‌هایی که ما اینجا می‌زنیم در ایران نمی‌شود زد. همین مصاحبه می‌تواند حکم تکفیر مرا صادر کند.

با توجه به عدم ترجمه صحیح و بحث ترجمه شعر حافظ که داشتیم، گوته چگونه به حافظ علاقمند می‌شود؟

بله، وقتی حافظ را به انگلیسی، آلمانی، فرانسه و هر زبان ترجمه کنید، دیگر لطفی که این کلمات دارند از بین می‌رود. بنابراین چیزی که گوته و نیچه جذب حافظ کرده، اندیشه‌های اصلی و فلسفی حافظ است.

بسیار جالب است. الان متوجه شدم که نیچه نیز در زمره علاقمندان حافظ بوده است!

بله خارجی‌ها بیشتر به مفهوم شعر حافظ نگاه می‌کنند تا صورت ظاهری آن و قالب شعری. نیچه به دنبال مرد برتر یا ابرمرد بود. او خطاب به حافظ می‌گوید: «حافظا میخانه‌ای از حکمت بنا کردی که از بزرگترین کاخ‌های جهان بزرگتر است و باده‌ای از لطف سخن در آن فراهم آوردی که از طاقت نوشیدن دنیایی بیشتر است، ولی مهمان این میخانه تو جز سیمرغ داستانی که تواند باشد؟ در افسانه‌های کهن آمده که موشی کوچک، کوهی گران بزد. مگر نه این همان اعجاز توست که از طبع بشر فانی اثری چنین جاودانه پدید آورده‌ای و یک‌شبه ره صد ساله رفتی.» گوته کتابی دارد به نام «دیوان شرقی». این دیوان یک فصل بزرگ درباره حافظ دارد به نام «حافظ‌نامه». گوته هم می‌گوید: «ای حافظ سخن تو همچون ابدیت بزرگ است. زیرا آن را آغاز و انجامی نیست. کلام تو، تنها به خود وابسته است به بیان نیمه غزل با مطلع و مقطع فرقی نمی‌توان گذاشت، چه همه آنها در حد کمال است. تو آن سرچشمه فیاض شعر و نشاطی که از آن هر لحظه موجی از پس موجی دیگر برون می‌آید. ای حافظ همچنانکه جرقه‌ای برای آتش زدن و سوخت شهر امپراتوران کافی است، از گفته شورانگیز تو چنان آتشی در دلم نشسته که سراپای این شاعر آلمانی را در تب و تاب انداخته است. حافظ خود را با تو برابر نهادن جز نشان دیوانگی نیست. تو آن کشتی هستی که مغرورانه باد در بادبان افکنده، سینه دریا را می‌شکافد و با پر سر امواج می‌نهد و من آن تخته پاره‌ام که بی‌خودانه، سیلی خور اقیانوسم.»

این گفته نشان می‌دهد که گوته مفتون کلام و قالب نیست. غرق معنی شده و به این نتیجه رسیده تا چنین درباره حافظ بگوید. تازه این تأثیر عمیق از

روی ترجمه ناقصی از شعر حافظ بوده که گوته تفکر و فلسفه او را می‌ستاید و در مقدمه حافظ‌نامه خود اشاره به غیرقابل تقلید بودن آن نیز می‌کند.

قرار بود برای ما درباره آئین مهر صحبت بفرمایید.

مهر یا میترا یا آفتاب، در دین زرتشتی یکی از ایزدان بوده است. در دین زرتشتی ایزدان و امشاسپندان داریم. «آفتاب» یکی از ایزدان است. «تیر» یکی از ایزدان است. ولی پیش از زرتشت، مهر و آفتاب را می‌پرستیدند و به عناصر طبیعی احترام می‌گذاشتند. زرتشت یکتاپرستی را آورد و پرستش سایر چیزها را برافکند، اما آنان را به داخل دین زرتشتی برد و جزء مقدسین و ایزدان قرار داد. حتی در اوستا سرودی هست به نام سرود مهر که برای میترا یا مهر «مهرگشت» می‌گفته‌اند. هر چند وقت یک «مصلح» می‌آید که به آن «سوشیانت» گفته می‌شود و دنیا را آباد و آزاد می‌گرداند. همانطور که شیعه در انتظار امام زمان است. نخستین بار آقای بهروز، استاد متوجه این شد که تمام کسانی که تاریخ نوشته‌اند ایرانی و عرب، میلاد عیسی را پنجاه سال بعد از سلسله اشکانی یعنی قرن سوم پیش از میلاد گفته‌اند. دقت بفرمایید تولد مسیح را برده‌اند قرن سوم پیش از میلاد و تقریباً همه نوشته‌اند که مسیح در زمان دومین پادشاه سلوکی یعنی پنجاه سال پس از اسکندر آمده است. استاد بهروز تاریخ تولد مسیح را هم معین کرده که مسیح در سال ۲۷۱ پیش از میلاد متولد شده. یعنی عیسی‌ای حدوداً ۳۰۰ سال پیش از این عیسی که همه می‌گویند متولد شده حتی به دار کشیده شده و نه به صلیب که حتی در قرآن هم آیه آن هست. در روایات اسلامی هست که عیسی ۶۴ سال زندگی کرد و آمد در بین مردم و با آنها زندگی کرد. ولی این عیسی که مسیحیان اعتقاد دارند می‌گویند که پسر خدا است و بعد هم می‌گویند خداست.

کدام عیسی درست‌تر است؟

این مستلزم یک تحقیق اساسی است. اگر از من می‌پرسید، روایت شرقی را درست می‌دانم که مقارن سه قرن پیش از میلاد اشکانیان در ایران بوده‌اند و نام پادشاهان را دقت بفرمایید مهرداد و تیرداد و... و حتی خود کلمه «اشک» نیز دارای مسأله است که شاید عشق مغرب آن باشد و به معنی عشق باشد.

بله حتی عشق آباد یا اشک آباد نیز پایتخت اشکانیان بوده و گورستان آنها نیز در آنجا هست.

اشکانیان شاید پیرو آن مسیح یا عیسی‌ی سه قرن قبل از میلاد بوده‌اند و چون ما مطمئن هستیم که اشکانیان پیرو میترا یا آئین مهر بوده‌اند که در همه

تواریخ حتی رومیان ثبت شده، آن مسیح می‌شود مهر ما که نجات‌دهنده‌ای بوده است که زرتشت هم اشاره می‌کند. زرتشت ۱۷۰۰ سال پیش از میلاد مسیح بوده و مهر همان سوشیانتی بوده که زرتشت به آن اشاره کرده بود. این استاد بهروز بود که در سال ۱۳۳۱ این مدارک شرقی را رو کرد که این عیسی که می‌گویند یک عیسی دیگر نیز هست که همان مهر است و این بحث راه افتاد که بعضی‌ها می‌گویند همان مهر پیش از زرتشت است و بعضی دیگر مثل ما اینگونه که عرض کردم استدلال می‌کنند. آداب و رسوم مسیحیت نیز کلاً از مهر و آئین مهر گرفته شده است. مطلب به قدری مفصل است که با این حافظه بنده که در آستانه نودسالگی هستم سخت است. به هر صورت دین بسیار مهمی بوده و آثار آن از ایران تا حتی انگلستان و دیوارهای آدرین در اسکاتلند وجود دارد و تمام کلیساهای روم زیربنای مهرپرستی دارند یعنی در زیر کلیساها آثار مهر و مهرپرستی را می‌بینید.

ما در بخش انگلیسی «میراث ایران» نوشتیم که در فلورانس زیربنای کلیسای معروف آن تمپل میترائیسم است و وست مینیسترایی نیز بر روی زیربنای مهرابه درست شده است و حتی می‌گویند که حرم حضرت رضا در مشهد بر روی تمپل میترائیسم درست شده است.

این مورد اخیر را نمی‌دانم، اما می‌دانید که آنجا قبر هارون الرشید است و امارضا که ولیعهد مأمون بوده، پس از مرگ برای احترام او را در مقبره هارون الرشید دفن می‌کنند، ولی بعدها برعکس می‌شود که این بزرگتر از او می‌شود. مأمون هم آنجا دفن است که این قسمت را در حرم باریک کرده بودند که طواف در آنجا به آن دو لعنت می‌فرستادند و البته دوباره آن را باز کردند. اما در مورد وست مینیسترایی، آبی یک کلمه فارسی است یا همان آب یا آبه باشد. مانند گورآبه، یعنی جایی که در آن گور هست یا مقبره، یا سردابه یعنی جایی که هوای آن خنک است و آبی در آن وجود ندارد. حتی «ساوه» یعنی در اصل «سه‌آبه» یعنی جایی که سه گنبد وجود دارد. «آبه» به معنی جایی مسقف و مقدس است، در فرانسه می‌شود «او» و در انگلیسی «آبی» که هم‌ریشه‌اند. خلاصه دین به این بزرگی که از سرحد چین تا اسکاتلند آثار آن وجود دارد، چگونه کسی یک نوشته از آن ندارد، ولی ما می‌توانیم آثار این دین را از مهرپرستان و میترائیست‌هایی که در روم بودند، کشف کنیم. امپراتوری بوده که بعد از کنستانتین آمده به نام زولیانوس که وقتی آمد تمام کارهای کنستانتین را بهم زد و به همین دلیل در کلیسا به او می‌گویند مُرتد. از جمله کارهای او اینکه به قضاوت گفت تا جرم کسی ثابت نشده نباید او را محکوم کنند. این فکر میترائیسم است و بسیاری از این دست که شرح مختصر این را در کتاب

قصه سکندر و دارا آورده‌ام. در زمان اردشیر بابکان دین زرتشتی تجدید سازمان شد و تمام خرافاتی که در دین زرتشتی می‌بینید از زمان اردشیر بابکان است که دین و حکومت را باهم قاتی کرد که منجر به تضعیف حکومت شد. اروپا هم که به مسیحیت برگشت دچار گرفتاری شد. اردشیر با مهرپرستان مبارزه کرد که زرتشتی دین رسمی او بود و مهرپرستان به زیرزمین رفتند و زندگی مخفی در پیش گرفتند. در اروپا هم بعد از کنستانتین مسیحیت آمد و مهرپرستان رفتند زیرزمین.

سرخ‌هایی دست ماست که ادعا می‌کنند حافظ «مهری» بوده است. ما نمی‌دانیم آیا واقعاً او مهری بوده یا نه، ولی آنچه مسلم است افکار او به افکار میترائیسم شباهت بسیار دارد. خرابه یا خرابات هم جمع خورآبه است یعنی مهرآبه که حافظ این همه به آن اشاره دارد. مهری‌ها همه به زیر زمین می‌رفتند و همچنین غارها مورد احترام اینان بوده و چشمه‌سارهایی که از دل کوه بیرون می‌آمده مورد احترام بوده. در نزدیکی کازرون آثاری هست که می‌گویند آثار ساسانی است که به نظر ما مهری است. چون پله می‌خورد به زیرزمین می‌رود. آقای دکتر مقدم کتاب بسیار معتبری درباره مهر و ناهید نوشته‌اند. ناهید اسم نیست لقب است از آن‌هایتا، هیتا یعنی لکه و آن‌هایتا یعنی بی‌لکه و عذرا یا باکره. در افسانه آمده که مهر یا میترا از یک دوشیزه زاده شده است و ایشان عقیده دارد که میترا بی‌هاروی بدن خود خالکوبی می‌کرده‌اند. داغ و خالکوبی در تن مهری‌ها حتی روی تن امپراتوران در آثاری که مانده است بخوبی آشکار است. ایشان عقیده دارد وقتی که

حافظ می گوید: «یاد باد آنکه نهانت نظری با ما بود / رقم مهر تو بر چهره ما پیدا بود»، اشاره به همین مسأله در آئین مهرپرستی دارد.

شما دکترای اقتصاد را از کجا دریافت کرده اید؟

در ایران و جزو اولین دوره دکترای اقتصاد که ۱۹ نفر قبول شده بودند و من هم یکی از آنها بودم و حدود ۳۹ سال در بانک‌ها در سمت معاونت و ریاست کار می کردم. بعدها به بانکداری خصوصی پرداختم و حدود ۲۸ سال هم می شود که به آمریکا آمده‌ام.

شما زمانی در ایران بودید که به قول اینجایی‌ها زمان شکوفایی اقتصادی ایران بود. نظر تان راجع به آن دوره چیست؟

بله واقعاً ۱۵ سال آخر رژیم سابق دوره شکوفایی بود. می شود گفت ایران که کشوری فقیر بود با وجود درآمد نفت که کفاف زندگی ایران را نمی داد. وقتی درآمد نفت بالا رفت و به قولی به ۳۰ دلار رسید که از آن ۱۱/۸۷ دلار به ایران می رسید و به آنجا رسید که در یک سال بیست میلیارد دلار درآمد داشت و با آن درآمد کارهای عظیمی داشت انجام می شد. تازه به راه افتاده بودیم که متأسفانه این انقلاب جلوی آنها را گرفت. امروز این ها سالی شصت میلیارد دلار پول می گیرند و هیچ.

فکر نمی کنید که در همان زمان شکوفایی اقتصادی و راه سازی و کارخانه و ... بنیاد کار استحکام لازم را نداشته و همه مشغول بنایی بودند بدون پایه و بن، و همین یکی از عوامل زوال آن سیستم شد؟

نه بنده اینطور فکر نمی کنم. کارهایی هم که الان دارد انجام می شود، روی همان پایه است. نقشه هایی برای آینده کشیده شده بود که هنوز همان ها را اجرا می کنند. البته درست هم اجرا نمی کنند. من مدت ها

در خوزستان بودم هر سال کاری انجام می شد. یک بار کارخانه قند، یک بار کارخانه نیشکر، یکبار ذوب آهن، پتروشیمی و... می ساختند... در خاک کشتی های ۵۰۰ هزار تنی پهلو می گرفت. جاده سازی حالا پیش پا افتاده است و همه می سازند.

می خواهم دوباره سخن را به استاد بهروز بکشانم. چرا آکادمیسین ها و دانشگاهی های ما با ذبیح بهروز میانه خوبی نداشتند؟

چون حرف های ایشان مخالف نظرات آنها بود. نمی خواهم بگویم حسادت ولی سخنان ایشان برخلاف میل آنها بود. شما وقتی ببایید مولانا را تغییر جایگاه بدهید با تو دشمن می شوند!

ایشان را بر اثر فشار آنها از دانشکده افسری اخراج کردند و فکر می کنم تیسرمارشهاب ایشان را برگرداند. چرا؟

چون که استاد بهروز خطی درست کرده بود که بی نظیر بود و شما بسیار آسان می توانستید به بچه سه ساله نوشتن یاد بدهید. ایشان عقیده داشت بچه که به حرف افتاد، می توان این خط را به او یاد داد و سواد را به او یاد داد. اسم این خط هم خط طبعی بود و ایشان معتقد بود که سواد را بچه در خانه یاد بگیرد و وقتی یک زبان و خط را بلد بود خط و زبان دیگر را سریع تر یاد می گیرد. مثل ما که فارسی را بلد بودیم و انگلیسی را یاد گرفتیم. در زمان کار در این زمینه ایشان با خانم فروغ شهاب آشنا شد و سپس هم با تیمسار.

در کتاب علل پذیرش اسلام از چه بحثی دفاع می کنید؟ آیا در آن زمان همانطور که اسلام به ایران آمد، آئین مانی و مزدک هم به شبه جزیره رفت یا خیر؟

همانطور که در آغاز گفتم، گرچه عرب با وحشت و خونریزی و رعب و .. به ایران آمد، ولی دلیل اصلی پذیرش اسلام این نبود بلکه مردم خود قبول کردند.

پادشاه یمن در عهد انوشیروان دچار کودتا گشته و به او پناه می برد و کمک می خواهد و او نیز زندانیان را به او می دهد و به یمن می فرستد. آنها مجدداً او را به تخت می نشاندند و پس از او پادشاه یمن نیز از ایرانیان می شود و همین ایرانیان سبب گسترش تفکر مانوی و مزدکی در بین عرب ها بودند. پادشاه ایرانی یمن در عهد خسرو پرویز پیام رسان او به محمد (ص) می شود که او را به ایران احضار می کنند و پیامبر به فرستاده می گوید بروید شما که کسری مرده است و این پیشگویی پیامبر سبب اسلام گرایی یمنیان می شود. نکته دیگر اینکه بسیاری از بنی امیه و بنی عباس گرایشات مانوی داشته اند. حتی می گویند ابوسفیان پدر معاویه مانوی بوده است و می دانیم فرق مانوی و مزدکی در این است که مانوی با فکر کار دارد و مزدکی در سر سودای حکومت می پرورد که می توانید به کتاب مراجعه کنید.

حرف زیاد است و گفتنی فراوان از شما ممنون هستم که برای مصاحبه آمدید. افتخاری است سخن گفتن با شما که به واقع بهترین نشریه ایرانی را اداره می کنید. از دوستان و خوانندگان شما نیز خواهشمندم که این کتاب ها را بخوانند و نظرات و ایرادات خود را به من بگویند تا بتوانم انشاء الله پاسخگو باشم.

ترجمه رباعی خیام

اینجانب علی محمد شاپوریان، معاون سابق وزارت اطلاعات و جهانگردی و مشترک مجله «میراث ایران» دیروز ترجمه ی یکی از رباعیات خیام را که فیتز جرال بسیار بد ترجمه کرده به یادم آمد. رباعی عبارت است از:

اسرار ازل را نه تو دانی و نه من
این حرف معما نه تو خوانی و نه من
هست از پرده گفتگوی من و تو
چون پرده برافتد نه تومانی و نه من

من این رباعی را به شرح زیر ترجمه کرده و تقدیم می دارم تا شاید صلاح بدانید در گوشه ای از «میراث ایران» آن را منعکس فرمایید، البته با متن فارسی آن.

The secrets of eternity
neither you know nor I
This enigmatic word
neither you can read nor I
Behind this veil
there's talk of you and me
But if the veil falls
neither you remain nor I

با تقدیم مراتب ارادت و احترام، شاپوریان

علیرضا کاخ ساز

Ali R. Kakhsaz, CPA, MAcc

ARKCPA.COM

© A. R. Kakhsaz & Company 818/713-9322

PARS TRAVEL AGENCY

آژانس مسافرتی پارس با بیش از چهل و یک سال سابقه کار در
آمریکا تجربه خود را در امور مسافرت در اختیار شما می گذارد

آژانس مسافرتی پارس

با مدیریت محسن پورفر

تور ۹ روزه ایتالیا

رم، فلورانس و ونیز
صبحانه، ناهار و شام!

\$2700 +Tax Per Person

تور هاوایی

هاوایی ۶ روز ۵ شب

شامل هواپیما و هتل
\$699 +Tax Per Person

لوس آنجلس - تهران

رفت و برگشت

\$895 +Tax Per Person

تور ۱۰ روزه به اسپانیا و مراکش

\$2500 +Tax Per Person

11 DAYS CRUISE TO ALASKA

From **\$2323**

تور سانفرانسیسکو، لاس وگاس

و شهرهای آمریکا

7 Days Cruise

Cabo San Lucas, Mazatlan, Puerto Vallarta

From

\$499 +Tax Per Person

1-800-343-0208

1-818-774-1414

www.parstravel.com

Prices are subject to change

دخول چند نفره‌شان را، در برابر چشم میلیون‌ها انسان به نمایش می‌گذارند و پول‌های کلان برای خود و کمپانی‌های تولیدکننده می‌سازند، کارشان فحشا و فاحشگی نیست؟ و این کمپانی‌ها نوع «مدرن» جاکشی و پاندازی را انجام نمی‌دهند؟ و یا در میهن اسلام‌زده‌ی خودمان صیغه یا ازدواج موقت شرعی، پاندازی شرعی و فاحشگی نیست؟ در این تعریف، تکلیف رفاصه‌هایی که عریان زیر نورهای رنگارنگ می‌رقصند (Exotic Dancing) و با حرکات تحریک‌آمیز حتی سبب خودارضایی مشتری می‌شوند، و یا عریان و نیمه عریان روی زانوهای مشتری می‌نشینند (Lap Dancing) و یا تلفن‌کننده‌های سکسی (Sex Com-mercial Telephone) ... چه می‌شود؟ کارشان فحشا و خودشان در زمره فاحشه‌گان مرد و زن نیستند؟ در کنار واژه‌سازی‌های مختلف برای فحشا و فاحشه و جاکش (پانداز، خانم رئیس و...)، تقسیم‌بندی‌ای نیز برای انواع فحشا و فواحش و جاکشان صورت گرفته است. برای نمونه فحشا و فاحشه‌های خیابانی (Street Prostitution) فاحشه‌هایی که در محل‌ها و خانه‌های مشخص کار می‌کنند (فاحشه‌های شهرنوبی یا به تعبیر اسلامی‌اش «خانه عفا» (Brothels) فاحشه‌هایی که در استخدام آژانس‌های مختلف فروش سکس هستند و این آژانس‌ها ضمن تبلیغ برای «کارگران جنسی» خود در تهیه جا نیز قبول مسئولیت می‌کنند. (بسیاری از ثروتمندان، سیاستمداران، روحانیون و چهره‌های شناخته‌شده مشتریان انواع گوناگون این آژانس‌ها در سراسر جهان هستند) (Escort Prostitution). فاحشه‌هایی که در کشوری دیگر، انگیزه سفر توریست‌ها به آن کشور می‌شوند (Sex Tourism)، فاحشه‌های بیابانی، که ویژه رانندگان تریلی و سایر رانندگان هستند (lot Lizard) و...

***

علل و انگیزه روی آوردن به فحشا اساساً کسب درآمد است، و انگیزه‌های جنسی در این روی‌آوری نقش مهمی ندارند. فاحشه‌ها و بخشی از پاندازان از میان فقیرترین اقشار جامعه می‌آیند. بسیاری از تن‌فروشان، دختران و زنان خانواده‌های روستایی و شهری‌ای هستند که فقر، اعتیاد و ناهنجاری‌های دیگر، سامانه خانواده‌شان را در هم پیچیده است و آنان به اجبار به این حرفه روی می‌آورند. برخی از فاحشه‌ها، به ویژه آنهایی که در «صنعت» و تجارت پورنوگرافی به کار مشغولند، انگیزه‌هایی روانی برای روی آوردن به این شغل طرح کرده‌اند. «مرکز توجه قرار گرفتن، احساس قدرتمندی در برابر مردان، لذت بردن از تن‌نمایی و همخوابگی، شهرت‌طلبی و...» نمونه‌هایی از دلایل آنها در روی آوردن به این شغل است.

جاکش‌ها و پاندازاها نیز با انگیزه‌های مختلف به این کار روی می‌آورند. بسیاری از اینان، که از میان اقشار فقیر جامعه هستند، برای گذران زندگی‌ای فقیرانه دست به چنین کاری می‌برند، اما کمپانی‌های بزرگ «جاکشی» را برخی از ثروتمندان و سیاستمداران و

فحشا و فحشا

«گر تو نمی‌پسندی، تغییر ده قضا را»

مسعود نقره کار

زنان با مردان متعدد به عنوان آداب و رفتاری مذهبی عمل می‌شد، ضمن اینکه همزمان فحشا نیز یک حرفه و شغل بود. فاحشگی به عنوان یک شغل به رفتار زانی اطلاق می‌شد که تن خود را در ازای دریافت پول و یا اجناسی معادل پول در اختیار مردان قرار می‌دادند تا آنان کامجویی کنند. با گذر زمان، فحشا بیش از پیش به «واژه‌ای اقتصادی» بدل شد. فاحشگی نوعی جلوه‌فروشی فقر شد، جلوه‌گری‌ای نان‌آور برای کلان جاکش‌ها (پاندازان)، فاحشه‌ها، و پاندازهای خرده‌پا. در این میان اما، نان فاحشه‌ها و پاندازهای خرده‌پا نانی «بخور و نمیر» و آغشته به شیر و تریاک و هرویین و انواع دیگر مواد مخدر، بزه‌کاری‌های اجتماعی، بیماری‌ها و رنج‌های جسمانی و روانی بوده است. امروزه فحشا به عنوان یک پدیده‌ی انسانی، اجتماعی، حقوقی و اقتصادی چیزکی نمانده که سر از «علم فحشاشناسی» درآورد.

فحشا (روسیگری) به عنوان بخشی از صنعت سکس (Sex Industry) و تجارت سکس (Sex Trade) یکی از پررونق‌ترین و پول‌سازترین صنایع و تجارت‌ها در جهان شده است. میلیون‌ها انسان در این «بیزینس» (Business) چندبیلیون دلاری مشغول به کارند، تا آن جا که صاحبان کمپانی‌های ریز و درشت گرداننده این صنعت و تجارت، یعنی «پاندازاها و جاکش‌های مدرن» و برخی از فاحشه‌های مرد و زن در کاخ‌های چندمیلیون دلاری، با زندگی‌ای اشرافی عمر می‌گذرانند. در پهنی این صنعت و تجارت نه فقط جاکش‌ها و واسطه‌های رنگارنگ، و فاحشه‌ها، تولیدکنندگان و سازندگان و «ستارگان» فیلم‌های پورنوگرافی (هرزه‌نگاری)، برخی از عکاسان و روزنامه‌نگاران و نویسندگان، نشریات سکسی، برخی از صاحبان و کارکنان بارها و کازینوها، صاحبان و گردانندگان سایت‌های سکسی اینترنتی و... حتی دانشمندان و «پرولتاریای صنعتی» نیز با ساختن انواع آلت‌های تناسلی مردانه و زنانه، عروسک‌های سکسی برای همخوابگی، وسایل الکترونیک خودارضایی و دفع شهوت، دارو و مواد مختلف و... به کسب و کاری نان و آبدار مشغول‌اند.

در تعریف فحشا و فاحشه (روسی، چنده، بدکاره و...)، تغییر چندانی پدید نیامده است. فحشا هنوز همان فروش تن است که فاحشه‌های مرد و زن انجام می‌دهند و به قول آخوندها امر دخول (InterCourse) این تعریف را می‌بندد و کامل می‌کند. اما هستند کسانی که بر آنند تا این تعریف را بسط و تعمیم دهند. اینان می‌پرسند آیا «ستارگان پورنوگرافی» که امر «دخول»‌شان، حتی

پس از سی سال مبارزه‌ی اسلامی با فحشا، بیدار فحشا هنوز یکی از ویژگی‌های حاکمیت فقه‌است. روش‌های مبارزه‌ی اسلامی با فحشا، برای چندمین بار در تاریخ، در سی سال گذشته نیز تجربه شد. آتش زدن و تخریب محل کار و زندگی فواحش (تن‌فروشان)، سوزاندن و اعدام تن‌فروشان، شکنجه و اعدام پاندازان خرده‌پا، محجبه کردن تن‌فروشی و دایر کردن «شهرنو»‌های اسلامی روش‌های به کار گرفته شده از سوی فقه‌است. علی‌رغم اثبات ناکارایی این روش‌های ضد انسانی و ابلهانه، مرغ فحشا در به کارگیری این روش‌ها «یک پا دارد» و کوتاه بیا نیستند، حتی به قیمت گسترش حیرت‌انگیز فحشا و عوارض آن، تا حد تبدیل شدن آن به صادرات حکومت اسلامی به جهان!، و حتی به قیمت اینکه «گورستان‌های ایران به فاحشه‌خانه بدل شوند». و صدها محله، همچون محله‌ی «خاک سفید» تهران در سراسر ایران بنا شود.

این بخش کوتاهی از تازه‌ترین گزارش روزنامه «آفتاب» است (تیر ماه ۱۳۸۷)، آن هم از زبان کارشناسان و کسانی که از نزدیک درگیر مسأله هستند: «سید کاظم رسول‌زاده طباطبایی مدیر گروه روانشناسی دانشگاه تربیت مدرس و رئیس کارگروه زنان و دختران آسیب‌دیده و در معرض آسیب در همایش اسلام و آسیب‌های اجتماعی در سالن وزارت کشور، با استناد به تحقیقی که به تازگی در شهر تهران انجام شد به تغییراتی که در روند روسپیگری ایجاد شده، اشاره کرد و گفت: «در دهه ۶۰ و ۷۰ سن روسپیگری بالای ۳۰ سال بود اما اکنون سن روسپیگری از ۱۵ سال به بالا رسیده است... اگر پیش از این اقدام به روسپیگری به خاطر رفع نیازهای اولیه بود اکنون به خاطر رفع نیازهای ثانویه است. از طرفی تا پیش از این پدیده روسپیگری بیشتر در مجردها بروز می‌کرد اما تحقیقات نشان داده که اکنون روسپیگری در متاهل‌ها بیشتر شده و با رشد سریعی هم مواجه است... گرچه این پدیده قبلاً در افراد با تحصیلات کمتر از دیپلم دیده می‌شد، اما اکنون این پدیده در افراد تحصیل کرده هم دیده می‌شود... در بحث انحراف‌ها فقط بر دختران متمرکز می‌شویم، اما وارد بحث پسران و مردان که آنها هم می‌توانند عامل بسیاری از انحراف‌ها باشند نمی‌شویم... چالش بعدی هم یک جانبه بودن برنامه‌های توسعه‌ای ماست... ۱۱ درصد روسپیان شهر تهران با اطلاع همسران‌شان دست به روسپیگری می‌زنند. این آمار نشان می‌دهد که نه تنها به مسأله بیکاری زنان بلکه به بیکاری مردان و پیامدهای آن نیز باید توجه بیشتری شود...» آنچه این کارشناسان در همایش اسلامی بر شمرند، اگر چه در پیدایی فحشا تأثیر گذارند، اما غیر از عامل بیکاری، الباقی علت العلل و راه حل اساسی نیستند.

***

فحشا، این قدیمی‌ترین شغل در جهان، که تاریخی شگفت‌انگیز دارد به عنوان پدیده‌ی اجتماعی و جهانی نرم‌نرمک چهره عوض کرده است. در گذشته‌های دور در نقاطی از جهان همخوابگی دختران باکره و

صاحبان مشاغل مهم دولتی (به ویژه در دادگستری ها و شهرداری ها) می گردانند تا ضمن کسب سودهای کلان از قافله لذت جوینان نیز عقب نمانند.

ارزیابی حقوقی و برخورد قانونی با فحشا نیز متنوع و گوناگون است. برخی فحشا را شغلی می دانند همچون مشاغل دیگر. سؤال اینان از مخالفین این حرفه این است: چه فرقی است میان فروش توانایی ذهنی و فکری، فروش زیبایی ظاهری، فروش زور بازو و... فروش تن؟ هر کدام از این ها نوعی شغل اند. اینان خواستار تأمین تمامی حقوق اجتماعی تن فروشان هستند. این نظر نیز وجود دارد که زنان حق دارند هرگونه که می خواهند از بدن شان استفاده کنند. برخی فحشا را عملی کاملاً قانونی می دانند، اما پاره ای معتقدند این عمل قانونی می باید تحت نظم و ضوابطی کنترل شود و محدودیت هایی به ویژه برای پاندازان و واسطه های رنگارنگ قابل شد. موافقین حقوقی و قانونی فحشا اما در برابر مخالفین جماعتی کوچک و اندک اند. اکثر سیاستمداران مذهبی و «اخلاق گرا» و مذهبیون از مخالفین سرسخت فحشا هستند. اینان به دلایل شرعی، «اخلاقی» و بهانه های بهداشتی خواستار نابودی فحشا هستند و از منع قانونی تا قتل شرعی فاحشه ها و پاندازان پیش رفته اند. و آنجا که پای مجازات به میان می آید قربانیان از فقیرترین فاحشه ها و پاندازاها هستند. مقامات دولتی، فاحشه های ثروتمند و هم نشین و هم بستر «بزرگان» و کمپانی های بزرگ «جاکشی» نشان داده اند قدرت خرید مجازات و «عدالت» را دارند.

حکومت ها و فاحشه ها

در میهنمان پرونده ی بسیاری از حکومت ها و بسیاری از حکومتی یان آلوده به سوءاستفاده های غیرانسانی و چندجانبه از قربانیان فحشا است. بهره برداری مالی، سیاسی، مذهبی و جنسی (سکسی) از فاحشه ها و پاندازان نمونه های از این دست ستمگری هاست. نوشین خراسانی می نویسد: «...زمانی که نامه گله آمیز «جمعی از فاحشه های شهر رشت» در ۱۳ تیرماه ۱۳۲۶ در روزنامه مرد امروز منتشر شد و آن ها نوشتند: «ما یک عده بیچاره های مظلوم که فاحشه های رشت را تشکیل می دهیم، از تعدی و حق و حساب گیری های رئیس شهربانی رشت... عریضه ای به اعلیحضرت دادیم و نوشتیم که ما بیچاره ها به واسطه نداشتن سرپرست و شدت گرسنگی، عصمت فروشی می کنیم... چرا این ها دست از سر ما بر نمی دارند، اگر ما پول داشتیم چرا دیگر زیر این ننگ می رفتیم... شب ها مرتب می آیند و از هر خانه ۲۰ تومان برای رئیس شهربانی و ده تومان برای خودش پول می برد... صد دیناری که درمی آوریم این زالوها می برند...»

در سفرنامه ونیزیان در ایران آمده است: «زنان روسپی که در اماکن عمومی رفت و آمد می کنند نسبت به زیبایی خود مالیات می پردازند و هر قدر زیباتر باشند باید بیشتر مالیات بدهند.» (سفرنامه ونیزیان، ص ۳۸۶)

دکتر زرین کوب در کتاب «کوچه رندان» به فاحشه خانه هایی در عهد حافظ اشاره می کند که: «از خرابات شیراز، که «بیت الطف» خوانده می شد، مبلغی به عنوان مالیات به خزانه دولت می رسید.» (زرین کوب، ص ۵۸) مرتضی راوندی در «تاریخ اجتماعی ایران» می نویسد: «هر وقت دولت ها مواجه با شکست سیاسی یا اقتصادی می شدند و یا در نتیجه نیامدن باران و شیوع امراض ساریه، عده ای از قحطی با بیماری و یا طاعون می مردند، دولت یا مردم جاهل برای دل خوشی و اقناع خودشان تمام این بدبختی ها را در نتیجه رواج فحشا و... می شمردند و بی درنگ به تخریب مسکن و کشتار این گروه می پرداختند.» (راوندی، ج ۴، ص ۴۷۴)

کریم خان زند در زمان قدرت یابی در شهر شیراز خارج از شهر روسپی خانه ای بنا کرد که مردم آن را «خیل خانه» می نامیدند. در رستم التواریخ، نویسنده «غرض از تأسیس این خرابات را گذشته از جلوگیری از فساد در شهرها، بند کردن دست و بال مردان سرکش» ذکر کرده است (رستم التواریخ، ص ۳۲۹ تا ۳۳۱). بعد از کریم خان زند با روی کار آمدن زکی خان زند، فاحشه خانه هایی را که کریم خان ساخته بود ویران کردند. اما ساختن و تخریب این خانه ها همیشه ادامه داشته است. ناصرالدین شاه قاجار در دوره سلطنت اش دستور داد محلی را در خیابان «حاج عبدالصمد» به روسپی خانه اختصاص بدهند. اما مظفرالدین شاه اعلام کرد که نباید خانه هایی به نام «بدکاره خانه» به رسمیت شناخته شود. در زمان پسر مظفرالدین شاه، یعنی محمدعلی شاه، همان کسی که در دوره استبداد صغیر، مجلس را به توپ بست، دوباره فحشا آزاد شد. اما در زمان احمد شاه حکومت تغییر موضع داد و فحشا را ممنوع اعلام کرد. سیدضیاء طباطبایی نیز بعد از کودتای خود این سخت گیری ها را شدت بخشید... واکنش مردم از سخت گیری های سیدضیاء به آنجا رسید که سرانجام او به تأسیس محله «شهرنو» در تهران مجبور گردید... در مقاطع بسیار کوتاهی، برخی از سلاطین ایران به فکر اصلاح در وضع زنان روسپی افتاده اند. برای نمونه «در دوره ایلخانان در ایران... غازان خان، قدم هایی در راه اصلاح وضع آنها برداشت و مقرر شده بود که هر کنیزی که میل نداشت وارد خرابات شود، از فروش او ممانعت به عمل آید و حکومت او را از صاحب آن مرکز می خریده و بیرون می آورده است. گذشته از آن برای این دسته از زنان به فراخور حال و زیبایی شان نرخ می معین شده بود تا مغبون نگردند.» (راوندی، ج ۷، ص ۴۸۰)

اکنون که سلاطین «فته اند» و بنا به گفته ای تعداد زنان روسپی به یک میلیون و دویست نفر در سراسر ایران رسیده است و نیز بیش از ۵۰ درصد زنان روسپی در کشور ما مبتلا به ایدز هستند (بولتن اخبار زنان، آذر و دی ۱۳۸۱)، آیا وقت آن نرسیده که برای بهبود وضعیت این زنان که از محروم ترین طبقات جامعه هستند فکری کرد؟ سخن را با شعر «ملافاطمه» که یکی از فاحشه های اهل شعر و ادب و هنر در زمان کریم خان زند بود پایان می دهیم. وی در پاسخ به امام

جمعه شیراز که به او گفت «از این کارهای قبیح دست بردار» فی البدها شعری سرود و گفت:

**«در کوی نیکنمایی، ما را گذر ندادند
گر تو نمی پسندی، تغییر ده قضا را»**

در دوران پهلوی، در ایران تن فروشی جرم محسوب نمی شد. «شهرنو» بزرگ ترین فاحشه خانه ی رسمی در ایران شد، و با الگو قرار دادن آن محل های مشابهی در شهرهای بزرگ دایر گردید. شهرنو تهران را در سال ۱۲۹۸ شمسی شخصی به نام زال محمد بنانهاد. زال محمد محله ای را در جنوب غربی تهران در نزدیکی دروازه قزوین احداث کرد. این محله که در خارج از محدوده شهر تهران قرار داشت شهرنو نامیده شد. «بعدها که شهر تهران گسترش یافت و این محله در محدوده شهر قرار گرفت، در سال ۱۳۳۳ به دستور زاهدی نخست وزیر وقت، دیواری به دور آن ساخته شد که پس از آن قلعه زاهدی و اختصاراً قلعه نامیده می شد. این محله که محله ای منحصر بفرد بود، بدیهی است که از روابط و مناسبات و مسائل و مشکلات منحصر بفرد و ویژه ای نیز برخوردار بود... اغلب این زنان به بیماری آمیزشی مبتلا می شدند. بویژه اینکه در سال های قبل از دهه ۴۰ که بیماری مرگ زای سفلیس ریشه کن نشده بود، تعدادی از این زنان بر اثر ابتلا به این بیماری پس از تحمل دردهای طاقت فرسا در غنوفان جوانی به کام مرگ های زودرس کشیده می شدند و علاوه بر آن به دلیل کمبود محبت به اعتیاد و الکلیت معتاد شده و دچار پیری زودرس می شدند.»

حکومت اسلامی ایران اما در این عرصه نیز روی همه ی حکومت ها را سفید کرده است! این حکومت در کنار سوءاستفاده های سیاسی و مذهبی، خشن ترین و ضدانسانی ترین برخورد ها را با بخش بزرگی از تن فروشان و پاندازان خرده پا داشته و دارد. پاره ای از حکومتی یان ضمن سوءاستفاده ی مالی از «فیض جماع» اسلامی با تن فروشان نیز غافل نبوده و نیستند. تصاویر برخی از این روحانیون و مداحان «اهل حال» با «صیغه جات» شان در پای بساط منقل و وافور انتشار یافته است. پس از به آتش کشیدن شهرنو تهران و سوزاندن و اعدام تعدادی از تن فروشان و پاندازان خرده پا، که هلهله کنان و الله اکبر گویان اجساد سوخته ی آنها را در سطح شهر گردانند، حکومت اسلامی با ریختن «آب توبه» بر سر پاره ای از تن فروشان و توب کردن برخی از پاندازان، از این جماعت در ارگان های سرکوب خود استفاده کرده و می کند. در دهه کتاب، که زندانیان سیاسی و عقیدتی حکومت اسلامی به عنوان خاطرات خود از دستگیری ها، زندان ها و شکنجه گاه های این حکومت نوشته اند، حضور و رد پای برخی از فاحشه ها و جاکش ها و باج گیری های «شهرنو ها»، که در خدمت جمهوری اسلامی به همکاری با حکومت، و شکنجه و کشتار دگراندیشان روی آورده اند، نشان داده شده است. گزارش های فراوانی نیز در باره بهره برداری های مالی و جنسی از تن فروشان از سوی مسئولین حکومتی داده شده است، که در مطبوعات حکومتی بازتاب یافته است.

علل و راه حل اسلامی فحشا الف: علل بروز و گسترش فحشا:

در ایران گسترش فحشاییکی از نتایج سیاست‌های اقتصادی حکومت اسلامی است. سیاست ناکارآمد و غیرعادلانه‌ای که فقر، بیکاری و بی‌سوادی دستاوردش بوده و هست. جنگ ۸ ساله نیز در گسترش فحشا نقش ایفا کرد، جان باختن صدها هزار شوهر و نان‌آور خانواده، و بی‌خانمانی و آوارگی میلیون‌ها نفر از عوامل اشاعه فحشا نیز شد. هیچ کدام از ناهنجاری‌های جامعه اما مانند فحشا و اعتیاد بر یکدیگر تأثیر نمی‌گذارند....

ازدواج اجباری دختران با مردانی که دارای اختلاف سنی زیاد یا اختلاف فرهنگی هستند نیز یکی از عوامل زمینه‌ساز فحشامی باشد. طبق تحقیقات آماری ۱۴ درصد زنان روسپی دارای هوو بوده‌اند. زیاده‌خواهی و تنوع‌طلبی مردان نیز در رابطه با گسترش فحشا نقش ایفا می‌کند. رابطه جنسی زن و مرد در خارج از تعهدات زناشویی برای زنان مایه سرزنش و تنگ است، اما برای مردان آن چنان سرزنش بار نیست. این نحوه قضاوت دوگانه در افکار عمومی می‌تواند عاملی برای تنوع‌طلبی مردان باشد. پایین آمدن میزان ازدواج به دلیل مشکلات اقتصادی، تنگدستی، بیکاری روزافزون بزرگ‌ترین مانع برای ازدواج جوانان است که خود نیز می‌تواند یکی از عوامل فحشا باشد. وجود فضای یأس و ناامیدی در میان جوانان ایران نیز در گسترش فحشا نقش بازی می‌کند. با میزان ۶۰ درصد جمعیت زیر ۳۰ سال، ایران دارای یکی از جوان‌ترین جمعیت‌ها در جهان نسبت به کل جمعیت می‌باشد. در حالی که میزان جمعیت زیر ۳۰ سال در آلمان ۱۸ درصد می‌باشد. جوانان ایران چشم‌انداز امیدبخشی برای آینده ندارند. این فضای یأس و ناامیدی و سرخوردگی موجب بروز اعتیاد، خودکشی و فحشا می‌شود. تجاوز نزدیکان یا محارم نیز در ایران شایع شده است. ۱۱ درصد از دختران روسپی توسط پدر، برادر یا دای و عمو مورد تجاوز قرار گرفته‌اند.... از علل دیگر گسترش فحشا در حکومت اسلامی پدیده‌ی دختران فراری هستند، دخترانی که برای گریز از نابسامانی‌های خانوادگی و اجتماعی به سوی فحشا و «تجارت برده‌داری جنسی» کشیده می‌شوند. حتی در روزنامه‌های حکومتی می‌توان روزانه گزارش و یا خبری در این رابطه خواند. البته خانم اشرف بروجردی، دبیر شورای اجتماعی کشور، در سال ۱۳۸۲ آمارهای مربوط به گسترش فحشا را کذب خواندند و آماردهنده‌ها را «قابل پیگیری قانونی» دانستند. (خبرگزاری دانشجویان ایران، تهران آبان ماه ۱۳۸۲)

فحشا و دست‌آموزان‌شان اما همچون دیگر عرصه‌های حیات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی «سوراخ دعا را گم کرده‌اند»، اینان علل بروز فحشا را تساوی حقوق زن و مرد، حجاب، سینما، ماهواره، اینترنت و... می‌دانند. آیت‌الله خمینی، بنیانگذار حکومت اسلامی ایران در یکی از سخنرانی‌هایش اظهار داشت ما با سینما مخالف نیستیم با فحشا مخالفیم. آیت‌الله خلخال، قاضی القضا، جنایتکار

خمینی نیز گفته است: «... اگر در فیلمی دختری با زینت و آرایش غلیظ نمایش داده شود، منجر به اشاعه فحشا می‌شود...» فقها کار را به جایی رسانده‌اند که عکس‌های آموزشی در کتاب‌ها و مجلات پزشکی، و کتاب‌های تشریح بدن انسان، که مورد استفاده دانشجویان و پزشکان قرار می‌گیرد را از «مظاهر اشاعه فحشا» اعلام کرده‌اند، و بخش‌های ممنوعه را با ماژیک سیاه محجبه می‌کنند! فقهایی که توضیح المسایل‌ها و حلیته‌المتقین‌ها و طب‌الکتاب‌هایشان سرشار از بحث‌ها و آموزش‌های «انحرافی» و «قیبچه‌ی جنسی است.

در رابطه با حل معضل فحشانیز «راه حل» اسلامی عبور کرده از بیش از ۱۴ قرن اعمال می‌شود. نتیجه این راه حل‌های اسلامی در ایران امروز، و با اتکا به آمارها و خبرهای حکومتی، برای نمونه اینگونه است: «... بر مبنای منبعی دولتی در تهران، تعداد نوجوان روسپی ۶۳۵ درصد افزایش یافته است... در تهران تعداد تقریبی ۸۴۰۰۰ نفر زن و دختر در کار فحشا هستند که بسیاری از آنها در خیابان‌ها و بقیه در ۲۵۰ فاحشه‌خانه هستند... رئیس پلیس بین‌المللی معتقد است که امروزه تجارت بردگی جنسی یکی از پر سودترین فعالیت‌ها در ایران است....»

تارنمای حکومتی «بازتاب» نیز به گسترش فحشا در جامعه اشاره دارد: «اطلاعات و آمارهای جمع‌آوری شده در زمینه بزهکاری‌های اجتماعی، از افزایش نگران‌کننده ۳۲ درصدی افراد دستگیر شده به اتهام تشکیل باند‌های فساد و فحشا حکایت دارد. به گزارش خبرنگار «بازتاب»، در پنج ماهه نخست سال جاری، بیش از ۳۲۰۰ نفر در کل کشور به این اتهام بازداشت شده‌اند که این رقم نسبت به مدت مشابه سال قبل، ۳۲ درصد افزایش نشان می‌دهد. بر پایه بررسی‌های پژوهشی انجام شده از این افراد، وجود زنان مطلقه و نبود سرپناه و حمایت نکردن دستگاه‌های متولی از آنان، عدم تمکن مالی برخی از خانواده‌ها و روی آوردن فرزندان و یا سرپرست خانواده به مسائل مغایر با اخلاق و عفت عمومی، از عوامل رشد این بزه اجتماعی عنوان شده است. همچنین درآمدهای کاذب از قبل این پدیده، استفاده از تکنولوژی روز و بی‌توجهی به پیامدهای تخریبی ناشی از برنامه‌های ماهواره، اینترنت و فیلم‌های غیرمجاز، بیکاری و روی آوردن قشر جوان به این پدیده نگویده، از عوامل گسترش این باند‌ها و مراکز فساد و فحشا به شمار می‌رود....»

ب: راه حل اسلامی:

راه حل اسلامی به طور عمده دو گونه بوده است: کشتار تن‌فروشان، و ازدواج موقت همراه با تعدد زوجات.

۱. کشتار و سوزاندن تن‌فروشان و «خانه‌های فساد». از روزهای پیش از ۲۲ بهمن آتش زدن فاحشه‌خانه‌ها و کشتار تن‌فروشان و پاندازان خردپا آغاز شد و هنوز نیز ادامه دارد... نه فقط قاضی‌های شرع، باند‌های جنایت کاری که فتوای فقها در دست داشتند

به کشتار این ستم‌دیدگان بی‌عدالتی روی آوردند. یک نمونه‌اش باند «شاهین عدالت اسلامی» بود که در سال ۱۳۵۸ شکل گرفت. اعضای این باند که «حزب الهی» بودند زنان خیابانی را می‌ربودند و به قتل می‌رساندند. قتل‌های زنجیره‌ای تن‌فروشان از دیگر وظایف بسیجیان و پاسداران حکومت اسلامی بوده و هست. سال ۱۳۸۴ حکومتی‌بان اعلام کردند ۵۱ زن تن‌فروش در ۵ نوع قتل زنجیره‌ای به قتل رسیدند. «نمونه‌اش جنایات «سعید حنایی» از اعضای بسیج است. این قاتل که ۱۶ تن از زنان تن‌فروش را به قتل رسانده بود، در گفت و گویی گفت: «... اگر دستگیر نمی‌شدم ۱۵۰ زن خیابانی دیگر را می‌کشتم». همین‌گونه بودند قاتلین عفو شده‌ی «محل کرمان» از میان کشتارها و اعدام‌ها، اعدام عاطفه‌ی ۱۶ ساله، و آنچه با لیل مافی ۱۹ ساله کردند، نمونه‌هایی دیگر از جنایات فقها در این عرصه است. لیلایی که از نظر ذهنی هشت ساله بود، و از نه سالگی به دلیل فقر و فشار خانواده ناچار به تن‌فروشی شده بود، لیلایی که در دوازده سالگی به عقد مردی افغان درآمد که پس از ازدواج نیز مادرشوهر او را به فحشا واداشته بود. این دست برخوردهای غیرانسانی و جنایتکارانه حتی از سوی زنان حزب الهی‌ای که نماینده مجلس اسلامی اند نیز تبلیغ و طرح شده است. یکی از همین زنان عشرت شایق است، این نایب رئیس فراکسیون زنان گفته است: «در خصوص زنان خیابانی خلاء قانونی نداریم و اگر ۱۰ نفر از زنان خیابانی اعدام شوند، دیگر زن خیابانی نخواهیم داشت.» اینگونه است که کشتار و به آتش کشیدن خانه و زندگی تن‌فروشان هنوز ادامه دارد. حکومت اسلامی ایران به جای فقرزدایی و تدوین و اجرای قوانین عادلانه اجتماعی و اقتصادی و «ایجاد نظام تأمین اجتماعی و ساختارهای حمایت‌کننده و گونه‌هایی از اتحادیه‌های بازپروری و کاربایی... و نگاهی آسیب‌شناسانه و بهداشتی به فحشا»، با آتش زدن فاحشه‌خانه‌ها و کشتار فاحشه‌ها و پاندازان خردپا، و راه حل‌های عهد بوقی به جنگ این پدیده رفته است، و با خیال اینکه با پوشاندن چادر و گذاشتن حجاب شرعی بر سر فحشا می‌تواند آن را آپویشانی کند، جز پراکندن و گسترش فحشا و پیامدهایش — نه فقط در سرتاسر ایران حتی در سراسر جهان و به ویژه در میان کشورهای همسایه اش — کار دیگری نکرده است.

سی سال تجربه نشان داده است که با مفسد فی‌الارض خواندن قربانیان بی‌عدالتی‌های اقتصادی و اجتماعی، و کشتار آنان لک‌های ننگ از عبا و عمامه و چادر و مقنعه فقها و دست‌آموزان‌شان پاک نخواهد شد. این تجربه سی ساله بار دیگر نشان می‌دهد که اگر مفسد فی‌الارضی در ارض وجود داشته باشد، که دارد، حکومت‌ها و حکومتی‌بانی هستند که عامل بروز فحشا می‌باشند.

***

متن کامل این مطلب را می‌توانید در تارنمای «میراث ایران» بخوانید. برای نوشتن این مقاله از حدود ۲۰ منبع فارسی و چندین منبع انگلیسی استفاده شده است.

LOWEST PRICES AROUND

بهترین ها و تازه ترین ها با کمترین قیمت

اولین سوپر مارکت گلات کاشر در گریتنک
کلیه مایحتاج غذایی خود را یکبارہ تهیه نمایید.

First Time in Great Neck

ONE STOP SHOPPING GLATT SUPERMARKET

با بهترین و تازه ترین میوه ها، سبزیجات، نان و شیرینی، انواع خشکبار
 گوشت، مرغ، ماهی، لوازم نظافت خانه و غیره....

Deli Bakery Fish Department Meat Department

با پارکینگ (پشت سوپر مارکت) و دلیوری رایگان

Free Parking in the Back No delivery charge

قبول سفارشات تلفنی به زبان فارسی و انگلیسی

Phone orders accepted till 8:00 pm

ساعات کاری یکشنبه تا پنجشنبه: از ۷:۳۰ صبح تا ۱۰ شب

جمعه: ۷:۳۰ صبح تا غروب آفتاب

Open Hours Sunday - Thursday: 7:30 am to 10:00 pm

Friday: 7:30 am to sundown

4 Welwyn Road, Great Neck, NY 11021

One Block from Great Neck Train Station (near Post Office)

Tel: 516-466-1300

Fax: 516-466-1365

نظری به هنرهای تزئینی ایران

بخش دوم

ماه مهر گلستانه (تکراس)

حمله اعراب به ایران و تغییر مذهب از زرتشتی به اسلام، تأثیر شدید در هنر ایران نمود. صورت‌سازی، مجسمه‌سازی، نقاشی و موسیقی مضموم شد و سکوت درباره هنر و هنرمند قرن‌ها به طول انجامید. هنرمندان راه‌های دیگری برای بروز احساسات خود یافتند. علاقه به تزئین و تذهیب کتب، انواع خطوط، کاشی‌کاری، قالی‌بافی، سرامیک‌سازی، پارچه‌بافی، ساختن انبیه، تزئین آنها و سایر کارهای هنری که با صورت و هیكل انسان و موجودات زنده، همراه نباشد، مورد توجه واقع شد. گرچه در قرآن کریم، آیه‌ای در تحریم هنر نقاشی نازل نشده، ولی از قرن دوم به بعد، احادیثی مورد توجه قرار گرفت که، بنا بر آن احادیث هر نوع صورت‌گری تحریم شد. بنای کلامی این حکم این بود که می‌گفتند در عالم مصوری جز خدا نیست. نقاش و مجسمه‌ساز صورت‌هایی از موجودات زنده تصویر می‌کنند، که مختص خداوند است، بنابراین عمل شرک انجام می‌دهند. روح ایرانی در هنر ایران همیشه عامل اصلی بوده که در پیش‌آمدهای تاریخی در اول حادثه سر تسلیم فرود آورده، ولی به محض فراهم آمدن موقع مناسب، پیروزمندان تاجلی کرده است.

در اوایل حمله اعراب، تمدن اسلامی سازنده نبود. معماری اسلامی در حالی شروع به کار کرد که فاقد هر نوع علم، اطلاع و سابقه در هنر دیواری، معماری و تزئینی بود. در آغاز اقسام طرق ساختمانی کشورهای همجوار که مرسوم بود، بدون آنکه یکی را بر دیگری ترجیح دهد آزمود. در اوایل فقط فرمان می‌داد، سفارش می‌داد، در چگونگی کارها مداخله‌ای نداشت، اما بالاخره در راه دستور به هنرمند به نفع خود پیشرفت نمود. آنچه را که با مقتضیات دینی و فکری او مطابقت نداشت، با سلیقه‌اش هماهنگی نمی‌کرد، حذف نمود. در واقع معمار شد نه سازنده.

اکنون به چند نمونه از کارهای هنری و تزئینی در اوایل اسلام اشاره‌ای می‌نمایم. به دستور خلیفه اموی «عبدالملک» در سال ۶۹۱ میلادی قبة الصخره در اورشلیم، که به نام مسجد عمر معروف است، ساخته شد. سازندگان آن کارگران مسیحی بودند و حجاران و موزائیک‌سازان بیزانسی، دیوارهای آن مسجد را تزئین نمودند. اخیراً اندود از روی موزائیک‌های مسجد بزرگ اموی تراشیده شد و خصوصیات مسیحی آنها قابل تشخیص گردید. در اواسط قرن هشتم و به طور دقیق در سال ۷۵۰ میلادی حادثه‌ای رخ داد که در سرنوشت عالم اسلام، خصوصاً فرهنگ ایران، تأثیر فراوان داشت و آن واژگون شدن سلطنت اموی به دست خلفای عباسی و انتقال حکومت از سوریه به بین‌النهرین و استقرار رسوم ساسانی و نفوذ ایرانی در کارهای هنری به ویژه هنرهای تزئینی و دیواری در حکومت عباسی، بجای نفوذ بیزانسی بود.

ابن خلدون می‌گوید: هنگامی که اعراب احکام اکید دین خود را ترک کردند و مزه شیرین رفاه را چشیدند، از ایرانی‌های تحت تسلط خود هنر معماری و تزئین دیوار را فرا گرفتند. مسجد بزرگ سامره، مسجد ابودلف، ایوان کاخ المتوکلویه که شاید روزی کاخ‌های ساسانیان بود، از گچ بری‌ها، قاب‌سازی‌ها، نقاشی‌های دوران ساسانی، منتهی در فرم هندسی شکل ساده و بی‌روح دوران اسلامی مشحون شد. خلفای عباسی با اقتداری که داشتند، توانستند امر به ساختن مساجد بنمایند. اما نتوانستند، روح یک معماری و نقاشی بیگانه را به ایرانیان تحمیل کنند.

طولی نکشید که طرح مسجد عربی از معماری زنده ایرانی محو گردید، همچنان که قرن پنجم هجری به پایان رسید، طرح‌ها کاملاً روحیه ایران داشت. بسیاری از کارهای ساسانی و سلجوقی به یکدیگر شبیه هستند. با این تفاوت که اسلام نقاش‌هایی بر آنها افزوده است.

داستان نقاش‌های دیواری در دوران سلطان محمود غزنوی در کتاب‌ها آمده است. سلطان محمود و مسعود پسرش با همه ادعای مسلمانی غرق در فساد بودند. دیوارهای قصر کوشک مسعود مملو از نقاشی‌های الفیه و شلفیه (به زبان امروزی

پنوگرافی) بود. خبر به محمود رسید و او مأموری جهت تنبیه مسعود و نابودی نقاش‌ها فرستاد. جاسوسی در دربار محمود بود که سراسیمه و با تعویض اسب‌های سریع خود را به دربار مسعود رساند و قبل از اینکه مأمور برسد دیوارها گچ‌اندود شد.

بنا بر مطالعات تاریخی شواهدی در دست است که شیوه‌ای از نقاشی صحیح که اکنون پرسپکتیو^۹ و یا ژرف‌نمایی نامیده می‌شود، در بین هنرمندان برای ترسیم روی دیوارها مرسوم بوده است.

جمله کوتاهی در باب شیر و گاو در کلیله و دمنه موجود است که دو شغال زیرک و دانا با یکدیگر سخن می‌گویند. دمنه نقشه خود را برای نزدیکی به شیر شرح می‌دهد و می‌گوید که می‌توان از نقاش ماهر استفاده کرد که قادر است نقاش‌هایی بر دیوارها رسم کند به گونه‌ای که برجسته به نظر آید. به این وسیله کتاب کلیله و دمنه که از روی متن پهلوی توسط «ابن مقفع» که نام اصلی او (روزبه فرزند دادویه) ترجمه شده، سابقه این نوع نقاشی (پرسپکتیو در روی دیوار) را به نیمه دوم قرن هجری زمانی که هنوز شیوه اسلامی پا نگرفته بود می‌رساند.^{۱۰}

بنا بر تحقیقات «بازیل گری» مستشرق معروف، تا قبل از حمله مغول، محل و صفحه اصلی نقاشی در تمدن اسلامی دیوار بوده است ولی بعد از مغول با تحولی که پیش آمد، صفحه نقاشی در درجه اول صفحات کتاب‌ها گردید.^{۱۱}

«مقریزی» نویسنده مصری (۷۶۶ تا ۸۴۵ هجری قمری) به یک حکایت دیگر که مربوط به قرن چهارم هجری و مصادف با مسافرت ناصر خسرو به مصر است اشاره می‌کند. محل واقعه مجلس «بازروی» خلیفه فاطمی است که مسابقه دو نقاش ایرانی و مصری را باز می‌گوید که کدام یکی بهتر با استفاده از علم ژرف‌نمایی مجلس زیبایی را ترسیم کنند.^{۱۲}

بنابر این مکتب پرسپکتیو برای ایرانیان ناشناخته نبوده و نقاشان ایرانی از آن استفاده می‌کرده‌اند. نقاشی‌های قصر عمره که در قرن اول هجری در اردن هاشمی

صورت‌نگارهای 'الحضن' [از کتاب: هنر]

به وجود آمده مؤید این مدعاست. اسلوب این بنا رومی و یا بیزانسی است. بردیوارهای سربینه حمام‌ها، نقاشی‌هایی از یزدگرد سوم، امپراطور بیزانس و پادشاه حبشه با مناظری از شکار، استحمام، ورزش با تصاویری از زنان برهنه دیده می‌شود. این تصاویر قدیمی‌ترین نقاشی‌های دیواری در تمدن اسلامی است، که عموماً از پرسپکتیو برای به وجود آمدن آن استفاده شده است.

هنرمندانی که در دوران اسلامی به مرور زمان، بنا بر معتقدات مذهبی می‌خواستند دست از خلقت این عالم و موجودات آن بردارند، مجبور شدند که همه ترفندها را به کنار بگذارند. در اینجا بود که ژرف‌نمایی، سایه روشن، برجسته‌نمایی از نقاشی‌های اسلامی حذف شد. سلیقهٔ تحمیلی حامیان هنر و اینکه هنرمند برای لقمه‌ای نان و حفظ جان از دیواری به دربار دیگر برود، یکی از دلایلی بود که بر سر راه یک ملت سنت‌گرا قرار گرفت.

در نسخ «مقامات حریری» و دیگر آثار قرن دوازدهم میلادی می‌بینیم که نبوغ هنرمند برای مدتی خفته به نظر می‌آید، اما قدر مسلم آن است که پیش از قرن سیزدهم میلادی نمونه‌های این دوره یعنی جامع التواریخ رشیدالدین و شاهنامه، نمایانگر کوشش در جذب هنر چینی است. پس از ترک تازی مغول و تشکیل سلسله‌های مغولی، نقاشی ایران بر اساس نقاشی چینی، که خود متأثر از دوران مانی و مانویان بود که به چین رفته بودند، قرار گرفت. در دو قرن ۱۴ و ۱۵ میلادی، این سبک نقاشی به اوج خود رسید. دربار هرات بزرگ‌ترین پایگاه هنرهای تزئینی شد. مخصوصاً دربار شاهرخ فرزند تیمور که طبع و اندیشه‌اش به هنرپوری متمایل بود. دربار هرات و سبک نگارگری ایرانیان دارای ابتکاراتی گردید و مکتب مستقلی ایجاد شد. ایران کشوری است که نیروهای متضاد، نیکی و بدی دائماً با یکدیگر در جنگ و ستیز هستند. در پی وحشیانه‌ترین و مخرب‌ترین تهاجمات مغول و تیمور، دوره‌ای به وجود آمد، که جانشین فاتحین وحشی، دارای ذوق سرشار بودند و اهل علم و هنر را مورد تشویق قرار می‌دادند. در زمان بایسنقر نوهٔ تیمور، کلیله و دمنه به نقش درآمد. کتیبهٔ بزرگ مسجد گوهرشاد در سال ۱۴۱۸ میلادی، منسوب به اوست. سلطان ابراهیم از پسران شاهرخ که بر شیراز حکومت می‌کرد، از حامیان و مروجین هنر در دوران تیموری بود. سبک شیراز در نقاشی در زمان او پای گرفت.

پس از موفقیت شاه اسماعیل صفوی و به دستور او عده‌ای از هنرمندان هرات از جمله کمال‌الدین بهزاد بزرگ‌ترین و نام‌آورترین نقاش عصر تیموری به تبریز کوچانده شد. متأسفانه تداوم فرهنگی در ایران هیچوقت بیشتر از صد یا دویست سال ادامه نداشته است. تا مؤسسهٔ فرهنگی به راه می‌افتاده، حوادث طوری فراهم می‌شده که متجاوز از راه می‌رسیده و بساط را درهم می‌ریخته است. در زمان شاهان صفوی، با همهٔ گفتگو بر سر آن که شاهان صفوی حامیان هنر بوده‌اند، به علت تعصبات دینی و ناسازگاری محیط، چه بسیار از هنرمندانی که به مهاجرت رفتند و در هندوستان ساکن شدند. چه بسیار مرقع‌های زیبا که توسط نقاشان مهاجر تهیه و ترسیم شد و به نام کشور میزبان نامیده گردید.^{۱۳}

نوع دیگر از تزئینات دیواری و ساختمانی، کاشی کاری است که آجر و کاشی، کاشی کاری از رنگ‌های مینایی و منقوش، یا کاشی کاری برجسته حتی قبل مغول، مورد استفاده قرار می‌گرفت. همچنین کاشی‌های دیواری، در کاخ‌های بزرگ سلاطین صفوی راه یافت، نقاشان بزرگی چون رضا عباسی و شاگردش معین به وجود آمدند. با اطمینان می‌شود گفت که پایان سلطنت شاه عباس، اختتام عصر درخشان مینیاتور ایران بود. در دوران زندیه در کاشی کاری و نقاشی به سبک مخصوصی برمی‌خوریم. در آن زمان و پس از آن دوران قاجار پیکرنگاری مرسوم شد. نفوذ فرهنگی و سیاسی کشورهای اروپایی در دوران صفوی به بعد در هنر ایران، تأثیر فراوان نمود و کیفیت آن را منحرف ساخت.

در دوران قاجار تزئینات دیواری و نقاشی‌ها با رنگ‌های تند به وجود آمد که کاملاً با دوران طلایی و فیروزه رنگ صفوی تفاوت داشت. بسیاری از دیوارها بخصوص در شهر شیراز، با علاقهٔ بسیار با طرحی عاشقانه به گل سرخ، میخک، زنبق‌های درشت و با برگ‌ها و ساقه‌های بلند، پوشیده شد. این ترکیب‌های تزئینی گرچه مناسبتی با فرم ساختمان‌ها نداشت، ولی باید گفت که از زیباترین کارهای قرن نوزدهم است. ناصرالدین شاه عده‌ای را برای تحصیل نقاشی، طرح و رنگ‌آمیزی برای کاشی کاری به

اروپا فرستاد. کاشی کار چون اطلاعی از کارهای نقاشی اروپاییان نداشت، نمی‌توانست به سادگی کارهای آنها را تقلید کند. بنابراین حاصل او در بازگشت به ایران و کار در روی چند دیوار از ادارات دولتی، چندان جالب به نظر نرسید. تزئینات ساختمانی و دیواری به طور کلی که در قرون گذشته تا دوران زندیه، عالی، با روح و با شکوه بود، که پس از آن فاقد روح و خصوصیات ویژهٔ هنر ایرانی گردید.

سبک‌های ایرانی تزئینی، پس از اسلام و قبل از کمال‌الملک و ایجاد شیوه‌های جدید، به پنج گروه قابل تقسیم است.

۱. مینیاتور به شیوهٔ سنتی گذشته مانند نقاشی و تذهیب داخل کتب.
۲. نقش‌پردازی به شیوهٔ گذشته و تلفیق آن با استفاده از طبیعت در قطعات بزرگ‌تر مانند تابلوهای زمان قاجار، زنان رقصنده، و نظایر آنها با استفاده از پوشش و البسهٔ مخصوص قاجاری به وجود آمد.

۳. تقلید صرف از طبیعت و شبیه‌سازی، مانند نقاشی از چهره‌های شاهان و شاهزادگان، که ناخودآگاه به مینیاتور متمایل بود.

۴. نقاشی قهوه‌خانه‌ای، از داستان‌های پهلوانی، تعزیه‌گردانی، نظایر آن در سطوح بزرگ و برای عامهٔ مردم.

۵. کارهای تزئینی ساختمانی، مانند آینه‌کاری، نقاشی‌های رنگ و روغن، صنایع دستی و دیواری، گچ‌کاری، رنگ در سطوح مختلف، همراه با مینیاتورهای دیواری در روی گچ، رنگ در روی پوست‌ها، استفاده از قالی‌ها و پتوها و زری‌های مختلف در روی دیوارها، پوشاندن دیوارها از انواع موزائیک، کاشی معرق، کاشی چهار گوش و غیره.

باید گفت که هنر غرب و نقاشی رنسانس در کارهای هنرمندان ایرانی بی‌تأثیر نبود. سبک‌های جدید به وجود آمد. بعد از مراجعت کمال‌الملک از اروپا و انتخاب نقاشی بر مبنای پرسپکتیو و ژرف‌نمایی، نقاشی ایرانی متحول شد. برای اولین بار انسان‌ها از فقیر و غنی در کنار یکدیگر قرار گرفتند و در نقاشی‌ها از آنها استفاده شد. در اواخر قرن نوزدهم، با تحول در نقاشی و ایجاد سبک‌های متفاوت مدرن، طبقهٔ خاصی از روشنفکران ایرانی تا حدی به سبک‌های مدرن در هنر به طور کلی آشنا شدند. در سال ۱۳۲۷ شمسی (۱۹۴۸ میلادی) در موقعی که درست شصت سال از مبارزهٔ نقاشان اروپایی در نشان دادن شیوه‌های نوین و مکاتب مختلف نقاشی می‌گذشت، سبک جنجالی و بخصوص کویسم در ایران عرضه شد، نقاشان و صنعتگران بر دو طبقه تقسیم گردیدند. گروهی که نقاشی سنتی را می‌پسندیدند، شیوهٔ کلاسیک را برگزیدند که بیشتر از شاگردان و تحسین‌کنندگان کمال‌الملک بودند. گروه دیگر که در اروپا تحصیل کرده بودند، به هنر مدرن روی آوردند. دانشکده هنرهای زیبا افتتاح شد و عدهٔ زیادی دانشجویان را به خود جلب نمود. از سال ۱۳۲۰ تا سه دهه بین دو گروه نو و کهنه (در نگارگری، مانند رشته‌های شعر و ادبیات)، بر سر انتخاب نحوهٔ علاقه به هنرها، اختلاف بود و مرتباً بین شاگردان رشته‌های معماری، نقاشی و هنرهای تزئینی، ادبیات و بطور کلی دانشجویان رشته‌های هنری، بحث درمی‌گرفت. بعد از جنگ جهانی دوم، هنر نقاشی در ایران، از نیرو و حرکتی بی‌سابقه برخوردار شد. نقاش ایرانی از تنگنای تذهیب صفحه کتاب، تزئین ستون و دیوار آزاد شد و خود را قهرمان پهنهٔ بوم نقاشی یافت و در این چند دهه فرصت کار و ارائهٔ اندیشه‌های خود را از دست نداد. چهل سال اول قرن بیستم جولانگاه شیوهٔ طبیعت‌گرایی بود. از سال ۱۳۴۰ شمسی (۱۹۶۱ م) به بعد نقاشی، کارهای هنری، سرامیک و غیره در روی دیوارها به فرم جدید معمول شد و از انواع مصالح مانند ورقه‌های مسی، مس چکشی، موزائیک کاری، کاشی معرق، نقاشی و فرسک دیواری، مینا کاری و غیره ... با طرح‌های سنتی و یا مدرن و یا ادغامی از دو شیوه استفاده گردید.

وزارت فرهنگ و هنر در سه دهه تا آغاز انقلاب، در ایران، به سرپرستی وزیر علاقمند آن به هنر، ساختمانی را در کنار وزارتخانه ایجاد نمود، که بهترین اساتید و صنعتگران دوران در آنجا گرد آمده بودند و اصیل‌ترین کارهای هنری در اطاق‌ها و سالن‌های متعدد آن ایجاد می‌کردند. کارهای تزئینی دیواری در ابعاد وسیع در تالار رودکی، تأثیرها، بانک‌ها، ادارات دولتی، هتل‌ها، وزارتخانه‌ها، منازل، محل‌های عمومی و خصوصی راه تازه‌ای را برای هنرمندان کشور گشود.

اکنون ۲۹ سال از زندگی من در غربت می‌گذرد، با وجود علاقهٔ زیاد به میهن

دو دوست

اثر گی دو موپاسان

ترجمه شریار صالح

مختصری درباره گی دو موپاسان، Guy de Maupassant

(۱۸۵۰ - ۱۸۹۳)

سامرست موام، نویسنده شهیر انگلیسی در کتاب «درباره رمان و داستان کوتاه» که به قلم شیوا و روان کاوه دهگان به فارسی برگردانیده شده است، بدرستی از آنتوان چخوف و گی دو موپاسان به عنوان برجسته‌ترین نویسندگان داستان‌های کوتاه یاد کرده است.

گی دو موپاسان متولد سال ۱۸۵۰، که در عمر کوتاه چهل و سه ساله خویش، به اندازه حجم سی کتاب قطور نوشت و از موفق‌ترین چهره‌های ادبی زمان خویش بود، به سال ۱۸۷۰ در جنگ بین پروس و فرانسه شرکت جست و داستان کوتاه «دو دوست» را تحت تأثیر تجربیات خود از آن جنگ نوشت؛ و هم اکنون بسیاری از آثار او همچون مجموعه داستان «تپلی» به قلم توانای محمد قاضی به فارسی برگردانیده شده است.

وی قلمی دقیق داشت که از دید تیز او نسبت به مسایل بشری و ارادات صمیمانه‌اش به بازگو کردن حقایق ناشی می‌شد.

موپاسان در این داستان ۲۵۰۰ کلمه‌ای به لحن رسمی و موجز یک مورخ کارشناس امور نظامی، شاهکاری پیرامون جنگ و مرگ و طبیعت، و غرور و شادمانی مردم عادی آفریده؛ داستانی که بی‌گمان نظیرش در همه جنگ‌ها و در همه نقاط جهان رخ داده است.

دو دوستی که او از آنها یاد می‌کند، نمونه مردم عادی‌اند که سرگرم کار خویشتن نه تنها با جنگ سر و کاری ندارند، بلکه از آن سخت آزرده خاطر و روی گردانند. ولی دریغا که عفریت جنگ به دنبال‌شان می‌آید و گریبان‌شان می‌گیرد... مسأله ماهی‌های صید شده و نیمه‌جان نیز نمی‌تواند بی‌مناسبت باشد. دست کم به یک تعبیر، این که ماهی‌های گرفتار نشانه زندگانی‌اند؛ زندگانی‌ای که به بلای قحطی گرفتار آمده؛ زندگانی‌ای که از بستر و آرامش دلپذیر رودخانه به دور افتاده؛ زندگانی‌ای که از هم گسسته است؛ ولی تا واپسین دم، دست از امیدواری و جوش و خروش بر نمی‌دارد.

(مترجم)

پاریس در محاصره بود و قحطی بیداد می‌کرد. کار به جایی رسیده بود که گنجشک‌های لب بام هم در امان نبودند و از جانوران فاضلاب هم چیزی باقی نمانده بود.

صبح یک روز بهاری، مسیو «موریسو» ساعت ساز که همیشه دنبال خوشگذرانی و عیاشی بود، دستانش را در جیب‌های شلوارش فرو برده بود و با شکم خالی، ولی با حال و هوایی خوش در امتداد بلوار کنار شهر قدم می‌زد که به دوستش برخورد. دوست او مسیو «سواژ» نام داشت و این دو، در کنار رودخانه با هم آشنا شده بودند.

پیش از شروع جنگ، مسیو موریسو عادت داشت صبح زود هر روز یکشنبه چوب ماهیگیری‌اش را بردارد و قوطی حلبی قلاب‌هایش را به دوش اندازد و به راه افتد. بعد سوار قطار «آرژنتول» شود؛ در ایستگاه

و سرگذشت آن، از زیارت وطنم به دور مانده‌ام. اطلاع من درباره هنرهای امروزی ایران اندک است و منحصر به کارهای صنایع دستی و چند نمایشگاه هنرمندان درون مرزی است، که متأسفانه در آن هنر برجسته و قابل توجهی را ندیده‌ام. باید اذعان کنم که در سال‌های اخیر کتاب‌های بسیاری در مورد نگارگران به دست آورده‌ام، که مرا مجذوب خود نموده است. پای صحبت هنرمندان ایرانی که برای مدتی کوتاه به دیار ما سفر کرده‌اند، نشسته‌ام. می‌دانم که اندوه، افسردگی و خودسانسوری، در کارها و نگاره‌ها فریاد می‌زند، ولی ادعای ثابتی در شناخت هنر نقاشان ایرانی درون مرز ندارم.

می‌دانم که عنایت ایرانیان به دیدار از نمایشگاه‌ها بیشتر شده است. جوانان ایرانی را دیده‌ام که سراپا شور و شوق هنری هستند. نگارگری زبان گفتگوی جدیدی برای احتیاجات مختلف شده است. باز هم خوب می‌دانم که، آفتاب هنر هرگز در پشت ابر باقی نمی‌ماند. درباره هنرمندان خارج از وطن با آزادی و عدم سانسور در افکار و کارهای آنها، به نقاشان و مجسمه‌سازان بسیار خوب برخورد‌ام. اگر نام یکی را ببرم برای عموم تبعیض قائل شده‌ام.

باور دارم که هنرمند باید رسالت داشته باشد. هنرمندان بسیاری از اوقات حاملان، امانت‌داران و حافظان یک فکر، یک ایده و پدیده خاصی بوده‌اند، که اگر آن را نمی‌نوشتند، نمی‌سرودند و نقاشی نمی‌کردند، برای تماشا، گفتگو در برابر مردم عرضه نمی‌کردند، برای همیشه از صحنه تاریخ و فرهنگ آدمی محو می‌شد. زمان آن است که به وسیله هنرمندان دردهای اجتماع بازگو شود و رسالت و نقش هنرمند در جهان محقق گردد. به نظر می‌آید که تماشاگران جهان در خلال نقش‌پردازی‌ها، تأثرها، سینماها، وسایل ارتباط جمعی، ادبیات، شعر و موسیقی، دنبال پیام‌های جدید هستند که رنج آنها را بازگو کند و یا در اجتماع را درمان نهد، حرف تازه، سبک جدید و ایده قابل بحثی را ارائه دهد.

توضیحات

۹. مجله نشر دانش، چاپ تهران، سال هشتم ۱۳۶۷، نصرالله پورجوادی.
۱۰. نگارنده بین سال‌های ۱۹۶۶ تا ۱۹۷۸ در تهران در دانشکده هنرهای دراماتیک وابسته به وزارت فرهنگ و هنر استاد پرسپکتیو و آرایش صحنه بوده است.
۱۱. بازیل گری در مقاله سنت نقاشی دیواری در ایران، چاپ ۱۹۷۹.
۱۲. کتاب المواعظ والاعتبار بذكر الخطط والآثار (معروف به الخطط) تقی الدین احمد مقریزی، چاپ افست، مکتبه‌المثنی، بغداد، ص ۳۱۸.
۱۳. من در سال ۱۹۸۳ در موزه فورت وولد تگزاس به تماشای نقاشی‌های بسیار زیبا که متعلق به آقاخان محلاتی بود و در سراسر دنیا در موزه‌ها به نمایش درمی‌آید، رفته بودم. اغلب نقاشی‌ها مربوط به دوران پادشاهی گور کانی هند بود که در زیر تابلوها نام هنرمندان ایرانی دیده می‌شد. با رئیس موزه صحبت داشتم و گفتم که این نقاشی‌ها مربوط به هنرمندان ایرانی است، متأسفانه جواب این بود که همه این هنرمندان در دیار پادشاه و مهاراجه‌های هندی زندگی می‌کرده‌اند و به نام کارهای هندی باید شهرت یابد. افسوس بر ما.

دارالترجمه صداقت‌پور

مترجم رسمی دادگاه‌های نیویورک

ترجمه اسناد رسمی از فارسی به انگلیسی، تحریر نامه‌های بازرگانی و گواهی امضاء

Sedaghatpour Translation Office

11 Middle Neck Rd., Great Neck, NY 11021

Tel: 516.829.2939

Fax: 516.829.7783

عصرها و یکشنبه‌ها با تعیین وقت قبلی

«کلمب» پیاده شود و بقیه راه را تا جزیره کوچکی که «مارانته» نام داشت، پیاده برود. در آن دوران، او به مجرد این که به نقطه دلخواهش می‌رسید، بساطش را پهن می‌کرد و تا شب سرگرم ماهیگیری می‌شد.

ولی عجیب اینکه نشد حتی یک‌بار پیش از مسیو سواژ به آنجا برسد. مسیو سواژ خشکبارفروشی فربه و سرزنده از محله «نُتردام لِووه» بود که او هم به قلاب انداختن و ماهیگیری علاقه‌ای وافر داشت. این دو غالباً نیمی از روز را قلاب ماهیگیری به دست، در کنار هم می‌نشستند و پاهای‌شان را روی آب تکان می‌دادند و به این ترتیب بود که بزودی با هم گرم گرفتند. ولی خیلی وقت‌ها هم می‌شد که کاری به کار هم نداشتند و تازه اگر بحثی هم پیش می‌آمد، آن قدر سلیقه‌ها و دیدگاه‌هایشان شبیه به هم بود و روی مسایل توافق داشتند که جر و بحث ضرورتی نداشت. ولی گاهی اوقات که آفتاب نیمروزی بهاری، خواب خوش مه رقیق خفته بر سطح ساکن رودخانه را می‌آشفته — مپی که آرام آرام به جلو می‌خزید — و با گرمای لذت‌بخش گرده این ماهیگیران پر شور و حال را نوازش می‌داد، موریسو حسابی سر دماغ می‌شد و می‌گفت «به، راستی عجب کیفی داره.»

مسیو سواژ هم پاسخ می‌داد که «آره به خدا از این بهتر توی دنیا پیدا نمی‌شه.»

همین گفتگوی ساده و کوتاه کافی بود که تفاهم کامل بین آنها را تحکیم، و چون یک روح در دو بدن به هم نزدیک‌شان سازد.

همچنین در بعد از ظهرهای پاییزی که روز شتابان می‌گذشت و خورشید شامگاهی آسمان را سرخ می‌کرد؛ زمانی که ابرهای گر گرفته در سطح آب باز می‌تابید و افق دوردست را پرنیایی ارغوانی و سرخ می‌پوشانید؛ آنگاه که گوئی آتش به جان زمین و آسمان می‌افتاد و درختان سرخپوش در انتظار فرا رسیدن موسم زمستان می‌لرزیدند و می‌خمیدند و خمیازه می‌کشیدند، مسیو سواژ با تبسمی به موریسو می‌گفت «این منظره هوش از سر آدم می‌بره.» و موریسو که به نوبه خود سرمست بود، بی‌آن که از قلاب ماهیگیری‌اش چشم بردارد، جواب می‌داد «به خدا از پر سه زدن در بلوار خیلی بهتره.»

باری، در آن روز این دو دوست به مجرد رسیدن به هم، دست یکدیگر را به گرمی فشردند، ولی چون این بار تحت شرایط اسفناک جنگ به هم می‌رسیدند، هر دو افسرده و ملول بودند.

مسیو سواژ آهی کشید و گفت «چه دوره و زمانه‌ای شده.» و موریسو که می‌خواست از دیدن دوستش اظهار شادمانی کرده باشد، با همان قیافه اندوهگین دل‌داری داد که «ولی در عوض چه هوای خوبی. امروز، اولین روز خوب ساله.»

آسمان نیلگون و صاف نیز شاهدهی بود بر این مدعا. پس در کنار هم سر به زیر افکندند و به راه افتادند.

موریسو گفت «روزهای ماهیگیری مون را به یاد می‌آری؟ یادش بخیر.» مسیو سواژ پاسخ داد که «یعنی باز از اون روزها نصیبمون میشه؟» به درون کافه‌ای کوچک رفتند و لبی تر کردند و باز در پیاده رو به راه افتادند.

مسیو موریسو ناگهان ایستاد و گفت «می‌گم یکی دیگه هم بزیم.» «بریم بزیم.» و به درون دومین میکده رفتند. از این یکی که خارج شدند، با شکم‌های خالی سر هر دویشان کمی گیج می‌رفت. اما در عوض هوا ملایم بود و چنگ نسیم و چابک و خوشبوی نوبهار، گونه‌های برافروخته‌شان را می‌نواخت. سواژ که بیش از دوستش از تنفس هوای دل‌انگیز بهاری سرمست شده بود، درنگ کرد و پرسید، «می‌گم دل به دریا بزیم و بازم بریم.»

«کجا بریم؟»

«ماهیگیری.»

«کجا؟»

«معلومه. همون جای همیشگی مون. ایستگاه نظامی فرانسه به «کلمب» نزدیکه و من با فرمانده‌اش سلام و علیکی دارم. اسمش سرهنگ «دومولینه» و می‌دونم که رومون را زمین نمی‌گذاره.»

مسیو موریسو که از شوق می‌لرزید، گفت «پس بزن بریم دیگه.» و برای جمع کردن وسایل‌شان، شتابان از هم جدا شدند.

ساعتی بعد بار دیگر دوشادوش هم در جاده اصلی به راه افتادند تا به ویلایی رسیدند که مقر فرماندهی جناب سرهنگ شده بود. او از خواهش آنها به شگفت آمد، ولی روی‌شان را زمین نینداخت و جواز عبورشان را صادر کرد. دوستان با گرفتن جوار به راه افتادند.

در یک چشم بهم زدن از مرز فرماندهی فرانسه و سپس دهکده کلمب که با شروع جنگ متروکه شده بود، گذشتند و به لب تاختستانی کوچک رسیدند که با شبی تیز به رودخانه سن ختم می‌شد. ساعت حدود یازده صبح بود. زندگی از دهکده «آرژنتول» نیز رخت بر بسته بود و بلندی‌های «اورگمون» و «سانو» از دور دیده می‌شد. دشت گسترده و خاکستری رنگ که تا «نانتِر» ادامه می‌یافت با وجود آنهمه درختان گیلاس نوشکفته کاملاً خلوت بود و جنبیده‌ای در آن به چشم نمی‌خورد.

مسیو به بلندی‌های روبرو اشاره کرد و گفت «پروسی‌ها پشت اونجا کمین کرده‌اند.» و با تماشای دشت سوت و کور پیش رو، لرزه به اندام هردوی‌شان افتاد.

پروسی‌ها! هنوز هیچکدام‌شان یک پروسی ندیده بود، ولی از ماه‌ها پیش وجود نحس‌شان را در همه جا احساس می‌کردند. زیرا پروسی‌ها بدون هیچ مقاومت از جانب مردم و بی‌آن که دیده شوند، پاریس را غارت کرده، شهروندانش را کشته و آنجا را به قحطی کشانده بودند. از این‌رو اینک این دو دوست صرف‌نظر از تنفری که نسبت به دشمن ناشناس و مهاجم در خود احساس می‌کردند، دستخوش ترس و دلهره نیز گشته بودند.

موریسو هراسان و مردد پرسید «میگم نکنه یک دفعه سر و کله شون پیدا شه.»

برای ایجاد قوت قلبی در آن شرایط دهشتناک، دوستش عبارت پر کنایه و تمسخری را که رفته رفته ضرب‌المثل شده بود، بر زبان آورد و گفت «ماهی سرخ شده تعارفشون می‌کنیم.» ولی به جهت سکوت مرگباری که بر اطراف سنگینی می‌کرد، باز جرأت نمی‌کردند که به راه افتند.

سرانجام مسیو سواژ دل به دریا زد و گفت «بهتره راه بیافتیم. ولی باید همه جا رو چهارچشمی بپاییم.»

پس روی زمین افتادند و گوش تیز کردند و زیر پوشش تاکستان، افتان و خیزان به پیش رفتند. تاکستان که تمام شد باید هنوز قدری روی زمین بایر راه می‌رفتند تا به کنار رودخانه برسند. پس شروع کردند به دویدن تا به ساحل رودخانه رسیدند و پشت بوته‌های خشک و انبوه پنهان شدند.

موریسو گوش به زمین فشرد و چون صدایی نشنید، خاطرش آسوده شد. نفسی به راحتی کشیدند و بی‌درنگ بساط ماهی‌گیری‌شان را گسترده.

جزیره متروک مارانته که درست روبروی‌شان قرار داشت، بین آنها و ساحل مقابل حایل بود. رستوران کوچک این جزیره بسته بود و گویی سال‌ها از تعطیلی آن می‌گذشت. دیری نگذشت که موسیو سواژ اولین ماهی و موریسو دومی را گرفت. از آن پس کافی بود قلاب‌های سیمگون‌شان را با طعمه‌هایی که به آنها می‌بستند، در آب تکان بدهند تا ماهی‌ای دیگر بگیرند. فراوانی این همه ماهی معجزه‌آسا بود! هردو ماهی‌هایشان را دورن تورهای ریزبافتی که زیر پای‌شان روی آب آویزان کرده بودند، می‌انداختند و کیف می‌کردند. کیف از انجام کاری دلپسند که پس از ماه‌ها محرومیت، به هر کسی دست می‌دهد.

پنجه گرم و مهربان آفتاب شانه‌هایشان را می‌نواخت. نه صدایی به گوش می‌رسید و نه آنها را فکری دیگر در سر بود. هر دو جهان را و هر چه در آن است از یاد برده و محو ماهی‌گیری شده بودند.

ناگاه غرشی خفه که گویی از زیر زمین می‌آمد، زمین را لرزاند. توپ‌ها شلیک را از سر گرفته بودند. موریسو سر برگرداند و بر فراز ساحل به سمت چپ، به قلعه روی «مونت والرین» و حلقه دودی غلیظ نگرست که از شلیک بر جای مانده بود. توپ دوم نیز بی‌درنگ شلیک شد و لحظه‌ای بعد غرش مهیبش به گوش رسید.

رفته رفته توپ‌های دیگر نیز به کار افتادند و در پی شلیک‌هایشان دودی غلیظ همچون نفسی مرگبار از قلعه روی کوه برمی‌خاست و بخاری شیری رنگ که به آسمان می‌رفت و در فضا پخش می‌شد.

مسیو سواژ با اندوه شانه تکان داد و گفت «باز از سر گرفتند.»

مسیو موریسو که با اشتیاق بسیار به جایی نگاه می‌کرد که نخ ماهی‌گیریش بالا و پایین می‌رفت، از این که مشت‌ی دیوانه و خونخوار که هنری جز جنگ و تخریب نداشتند، صلح و آرامش او را بر هم زده بودند، سخت به خشم آمد و گفت «فقط یک مشت آدم احمق اینطوری همدیگر رو می‌کشند.»

مسیو سواژ می‌خواست در تصحیح گفتار او بگوید «یک جمهوری واقعی هرگز اعلام جنگ ...»

اما موریسو به میان حرف او دوید که «فرقی نمی‌کنه. هرچی پادشاه‌ها جنگ‌های خارجی به راه می‌اندازن، جمهوری‌ها به جنگ‌های داخلی دامن می‌زنن.»

اما شیف‌تگی هر دوی آن‌ها به ماهی‌گیری در محیطی آرام، به حدی بود که به جای ادامه جر و بحث کوشیدند با خون‌سردی کامل به بررسی مسایل مهم سیاسی بپردازند و دلیل و برهان بیاورند. این دو دوست در زمینه سیاست فقط بر سر یک نکته توافق داشتند و آن اینکه نسل بشر هرگز روی صلح و آرامش را نخواهد دید. و شاهد عینی این باور توپ‌هایی بود که مرتباً از سوی مونت والرین شلیک می‌شد؛ خانه‌های مردم را به آتش می‌کشید؛ گوشت و پوست‌شان را می‌درید؛ از کوچک تا بزرگ را به کام مرگ می‌فرستاد و چه بسیار پدران و مادران و خواهران و همسرانی را که به سوگ جانگداز عزیزان‌شان می‌نشانند.

مسیو سواژ گفت «زندگی یعنی همین دیگه.»

موسیو با پوزخندی عصبی پاسخ داد «نه، اینو میگن مرگ.»

ناگهان سیخ ماندند و حس کردند کسانی از پشت سر مواظبشان‌اند. سربرگرداندند و چهار سرباز پیاده نظام غول‌پیکر و ریشو با تفنگ و یراق و کلاه خود بر سر دیدند که به سویشان نشانه رفته‌اند.

هر دو سر جا خشکشان زد. قلاب‌های ماهیگیری از دست‌شان افتاد و در مسیر آب غوطه‌ور شد. این دو بی‌درنگ دستگیر و نشاند به قایقی به ساحل دیگر رودخانه برده شدند. از قایق که پیاده شدند، از پس ساختمانی که ظاهراً متروکه بود؛ حدود بیست سرباز آلمانی نمایان شدند.

افسری غول‌پیکر که پپی‌چینی و دراز بر لب داشت و روی صندلی نشسته بود، به فرانسه بسیار سلیس پرسید «خب، آقایون از ماهیگیری‌شون لذت بردن؟» یکی از سربازها توره‌های پر از ماهی را جلوی پای افسر گذاشت.

افسر خندید و گفت «بد نیست. ولی عجالتاً کارهای مهمتری داریم. خوب گوش‌هاتونو وا کنید. به نظر من شما دو تا جاسوسید که ادای ماهیگیرها رو در آوردین تا هویت اصلی‌تون را پنهان کنید و ما رو لو بدین. ولی از بخت بدتون به چنگ ما افتادین. حالا هم که دستگیر شدین، شخصاً دستور تیر بارانتون رو می‌دم. جنگ جنگه دیگه. ولی چون با پاهای خودتون از مرز عبور کرده‌این، مطمئناً به شما اسم شب رو دادن تا بتونین برگردین. حالا اگه اسم شب رو به من بگین، می‌گم آزادتون کنن.»

دو دوست بینوا با قیافه‌هایی بهت‌زده در کنار هم ایستاده و با آنکه دستان‌شان از شدت پریشانی و دلهره می‌لرزید، سخنی بر لب نراندند. افسر ادامه داد «اگه عقل داشته باشین، سالم برمی‌گردید و کسی هم از راز بین ما باخبر نمی‌شه، وگرنه بلافاصله تیربارون می‌شین. حالا دیگه میل خودتونه.»

دو دوست با رخساری پریده‌رنگ همچو گچ خیره ماندند و سکوت اختیار کردند. افسر آلمانی در کمال آرامی به رودخانه اشاره کرد و گفت «در عرض پنج دقیقه اجسادتون ته اونجا خواهد بود. فقط پنج دقیقه. راستی زن و بچه هم دارین؟»

مونت والرین همچنان می‌گریه، دو ماهیگیر ساکت مانده و به جلوزل می‌زدند. افسر آلمانی نژاد فرمانی به زبان خودش صادر کرد. سپس به صندلی‌اش برگشت تا زیاد نزدیک زندانی‌ها نباشد. دوازده سرباز صف کشیدند و در فاصله بیست متری از زندانیان، تفنگ‌هایشان را در انتظار فرمان شلیک نشانه رفتند.

«بهتون فقط یک دقیقه دیگه فرصت می‌دم. یک ثانیه بیشتر هم نه.»

سپس از جای برخاست و به سوی آنها رفت. بازوی موریسو را گرفت و به گوشه‌ای کشیدش و به نجوا گفت «اسم شب رو به من بگو. نمی‌زارم رفیقت بو بیره. طوری قیافه می‌گیرم که انگار از تصمیمم منصرف شده‌ام.»

موریسو هیچ نگفت.

افسر همین کار را با مسیو سواژ نیز کرد و همان قول را به او نیز داد، ولی نتیجه‌ای عایدش نشد. ناچار هر دوی آنها را به جای‌شان باز گرداند.

با فرمان افسر، سربازها دوباره نشانه رفتند. نگاه موریسو تصادفاً متوجه توره‌های پُر از ماهی شد که روی علف‌ها افتاده بود.

تبعه آفتاب بر تل ماهی‌هایی که هنوز وول می‌خوردند افتاده و بر رنگین کمان پولک‌هایشان می‌تابید. موریسو با همه خویشتن‌داری که می‌کرد، دمی عنان اختیار از کف داد و دو قطره اشک بر گونه‌اش روان شد. با گره بغضی در گلو گفت «خدا نگهدار مسیو موریسو.»

در حالی که حالت رعشه به هر دوی‌شان دست داده بود، با هم دست دادند. افسر نعره زد «آتش!» صدای شلیک دوازده گلوله در یک آن طنین افکند.

مسیو سواژ همچون تنه درختی بریده با تبر، تلو تلو خورد و بر زمین افتاد. موریسو که قدری از او بلند تر بود، اندکی پیچ و تاب خورد و دور خود چرخید و سرانجام همچون صلیب بر روی جسد دوستش افتاد و چند قطره خون از سوراخ‌های کتش نشت کرد. افسر دستوراتی دیگر صادر کرد. سربازان پراکنده گشتند و اندکی بعد با مقداری طناب و چند پاره سنگ برگشتند و به دور اجسام محکم بستند. سپس اجساد را به ساحل کشاندند. مونت والرین همچنان می‌گریه و اینک کوهی از دود بر فرازش سر به آسمان کشیده بود.

دو سرباز دست و پای موریسو و دوتن دیگر دست و پای سواژ را گرفتند و اجساد را چند بار به پیش و پس تاب دادند و سرانجام به رودخانه پرتاب کردند. هر دو جسد با پاهایشان که بسته به سنگ بود، در آب فرو رفتند.

رودخانه قدری آب به اطراف پاشید و کفی بر لب آورد، و سپس به حالت آرام خود بازگشت. چند موج کوچک تا ساحل رودخانه رسید و مقداری خون بر سطح آب نمایان شد.

افسر با خاطری آسوده به آرامی گفت «حالا نوبت ماهی‌هاست.» تور پر از ماهی‌ها را از روی علف‌ها برداشت و به دور و بر نگاهی کرد و با لبخندی صدا زد «ویلهم!»

سربازی با پیشبند سفید به جلو دوید. افسر تور ماهی را به سوی او پرتاب کرد و گفت «زود باش اینا رو زنده زنده سرخ کن که زیر دندون آب میشن.» سپس پکی به پیپش زد.

Persian Heritage

استخدام جهت بازاریابی و اخذ آگهی در «میراث ایران»

مجله و ماهانه «میراث ایران» جهت دریافت آگهی از مؤسسات تجاری و

حرفه‌ای، افراد علاقمند را در سراسر آمریکا استخدام می‌نماید.

متقاضیان می‌توانند با تلفن، فکس و یا پست الکترونیک با ما تماس بگیرند.

تلفن: ۹۷۳-۴۲۸۳-۴۷۱-۹۷۳

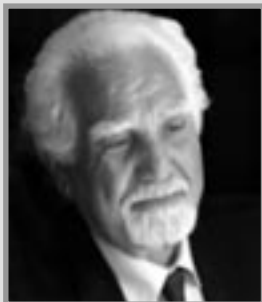
فکس: ۹۷۳-۵۷۴-۸۹۹۵

email: mirassiran@aol.com

زمستان قوچان

برگ اول

هوشنگ بافکر (ایران)

***

با همه این حرف‌ها، در چله زمستان و در گرماگرم برف و بوران و واویلاي برودت و یخبندان، ماکودکان نخستین کسانی بودیم که گام‌های آرام و بی‌صدای بهار را می‌شنیدیم و بوی بهار را استشمام می‌کردیم و برغم تا زانو در برف بودن با سرهای مان و در سرهای مان به پیشواز بهار می‌شتافتیم و در هوای بهار نفس می‌کشیدیم. نخستین قاصدک بهار پرستوها نبودند، بلکه مبصر کلاس بود که با سر و تنی پیچیده در پوستین، دستانی مخفی در دستکش‌های کرکی و شال و کلاه، دو ماه مانده به نوروز، رسیدن بهاران را به ما نوید می‌داد. او با دستان یخ‌زده و با کمک گچی یخ‌زده‌تر، که رنگ پس نمی‌داد، با زحمت زیاد، تعداد روزهای مانده به جشن نوروز را، روی تخته سیاه می‌نوشت و این مژده را هر روز، روزآمد می‌کرد، و روز به روز ما را به جلو و به سوی بهار می‌راند.

گر چه هنوز در بیرون، بر نآودان‌های خانه‌ها و بر شاخه‌های درختان، قندیل‌های بلورین آویزان بودند و به نظر می‌رسید که نه قطرشان کاسته، نه درازای‌شان کوتاه و نه تعدادشان کم شده است، اما مبصر، وقت از دست نمی‌داد، هر بامداد چه آفتابی و چه برفی، روزی از زمستان کم می‌کرد و رسیدن بهار را بشارت می‌داد، ما نیز دانسته و ندانسته با حرف‌های مان، آرزوهای مان و بازی‌ها و آوازهای مان فضای ذهن و دل یکدیگر را بهاری می‌کردیم و خود را به خیل کاروانیان بهار گره می‌زدیم. بهار رؤیایی و رؤیای بهار، هوش و حواس مان را از آن خود کرده بود، و نوروز هر روز به گوشه و زوایای تاریک و خواب‌آلود جان مان سر می‌زد؛ دست نوازش می‌کشید و گرمی می‌بخشید؛ بخ‌ها را آب می‌کرد؛ تردیدها را برطرف می‌ساخت و غم‌ها را می‌زدود و روشنایی و امید را نوید می‌داد و روزشمار مبصر را تأیید می‌کرد.

***

در آن زمان شهر ما قوچان، از امکانات تفریحی و سرگرمی تهی و ما کودکان نیز جیب و دست‌مان خالی بود. اما برغم این کمبودها و با همین خالی‌ها، دل‌های پُر امید و سرهای بی‌خیال و صبر ایوب داشتیم، زیرا نوروز پیروز را در افق به نظاره نشستیم و به آمدنش ایمان آورده بودیم. سی مرغانی بودیم که هوس پرواز به سوی کوه قاف، در سر داشتیم. اگر اسکی نمی‌شناختیم و یا نداشتیم، چه باک، تخته‌ای چوب ما را بس و کارساز و

نثار می‌کرد و رقص شعله‌ها و حرکات موزونش را به نمایش می‌گذاشت و اگر «دوری و دوستی» را رعایت نمی‌کردی، چوبش را هم می‌خوردی. اما برف برعکس بر تو می‌بارید، می‌گذاشت لمسش کنی؛ در دستان فشارش دهی؛ گلوله‌اش کنی؛ پرتابش کنی؛ رویش راه بروی؛ کنارش دراز بکشی و در برش بگیری؛ آدم برفی درست کنی و حتی بخوری‌اش، ساده و یا با شیر و از همه مهم‌تر، تا مدت‌ها در یخچال‌های مخصوص و دور از شهر نگهداریش کنی. اما همین بازی، همین هم‌راه، همین دانه‌هایی که پیچان و رقصان و با هزاران تاب و کرشمه از آسمان به زمین فرود می‌آمدند و همه چیز و همه جا را سپیدپوش می‌کردند و همین سپید و سرد خوردنی، صداقت و شهامت آتش را نداشت، دستش را رونمی‌کرد و هشدارت نمی‌داد. برعکس، با سپیدی و زیبایی‌اش دل می‌برد؛ از خود بی‌خودت می‌کرد و به آرامی سوزش و سرما را در تن و جانت می‌نشاند. به ویژه اگر کودک بودی، همیشه در دامش گرفتار می‌شدی؛ همیشه دست و پایت یخ می‌زد و همیشه دادت درمی‌آمد. گاهی بزرگ‌ترها به موقع به دادت می‌رسیدند و تو نادانسته و با اصرار برای ماندن و بازی کردن دادشان را درمی‌آوردی و دل از این سپیدروی سیاه‌کار و مکار برنمی‌کندی.

زمستان به ویژه زمستان قوچان درازدست و فراخ‌دامن است. حسود و پُرو و زورگو و جانسوز است و دوست دارد همه چیز را به زیر فرمان خود درآورد. خودی نشان دهد و حرف آخر را بزند. برایش مهم نیست کجا می‌نشینی و بر که می‌بارد، هم زشتی‌ها را می‌پوشاند و هم زیبایی‌ها را دفن می‌کند. هم کوه را سپیدپوش و هم دشت و دمن را کفن پوش می‌کند. هم بر درختان آشیانه می‌کند و هم بر چمن می‌نشیند. هم بر کاخ سوار می‌شود و هم بر کوخ استوار. از سنگینی‌اش درختان را شاخه می‌شکند و کلبه‌ها را سقف می‌شکافد و سرمایش خالی‌دستان را به فریاد درمی‌آورد و به بی‌غول‌ها و پستوها می‌کشانند و ثروتمندان را، برای سرگرمی به دامن کوه‌ها می‌خواند و زودتر و آسان‌تر از مأموران بلدی، از پس گربه‌های ولگرد و سگ‌های خیابان‌گرد، برمی‌آید.

برای درک زمستان قوچان و شدت سرما و آثار ناشی از آن باید بگویم که در شهر ما جوجه‌ها را آخر پاییز و آدم‌ها را در پایان زمستان می‌شمارند.

زمستان بود و هوا سرد و یخبندان. کوچه‌ها و پس‌کوچه‌ها، مملو از برف‌های انباشته بر هم، و رفت و آمد در بچه‌کوچه‌ها، از میان هزار توهایی که در برف ایجاد شده بود، صورت می‌گرفت. گاهی بلندی برف‌های پارو شده، بر لب باهم بوسه می‌زد. برای رفتن به پشت بام، نیازی به نردبان نبود. آمد و شد و گشت و گذار، در این راهروهای برفی و بازی کردن در آن، سرگرمی خوبی برای ما کودکان بود. پدران و مادران نیز خیال‌شان آسوده بود که نزدیک خانه و دور از برف و بوران هستیم. از جمله سرگرمی‌ها، یکی این بود که مانند باستان‌شناسان، از نگاه کردن به رگه‌ها و دیواره‌های برفی، که در اثر برودت هوا سخت و یخی شده بود، تعداد دفعات پارو شده برف را حدس بزنیم. قایم باشک و پرتاب گلوله‌های برفی و سر خوردن روی برف نیز، بازارش گرم بود. اما درست کردن آدم برفی مشتری زیادی نداشت. شاید به این دلیل، که وقت‌گیر بود، دقت و حوصله می‌خواست، آفرینش و به وجود آوردن بود و نیاز به تمرکز و اندیشیدن داشت و صد البته این گونه حرف‌ها به ما نمی‌آمد؛ چون ما با اهریمن پیمان بسته بودیم، و هنر و خلاقیت مان، در تخریب و ویرانی و آسیب‌رسانی بود. تن به ساختن نمی‌دادیم، اما با رغبت آدم برفی دیگران را که بیشتر کار بزرگ‌تران بود، خراب می‌کردیم. نپرداختن به آدم برفی، شاید به این دلیل نیز بود که، آدم‌ها بیرون از خانه، چنان از برف پوشیده می‌شدند که مثل آدم برفی بودند با این تفاوت که از دهان‌شان بخار بیرون می‌آمد و راه هم می‌رفتند و دماغ‌شان هم هویچی نبود و چشمان‌شان سیاه اما ذغالی نبود. بنابراین با وجود این همه آدم برفی زنده و جاندار، نیازی به بی‌جانش احساس نمی‌شد.

من نمی‌دانم که چرا کارهای خوب، آفرینش، ساختن و به وجود آوردن، سخت و زمان‌بر است و کارهای بد و تخریب و ویران کردن آسان است و وقت زیادی نمی‌گیرد. اگر این رسم وارونه می‌شد، در دسر ما کودکان نیز کم می‌شد و بجای اهریمن، دست دوستی، به ایزد می‌دادیم و این همه گرفتاری هم نداشتیم.

باری زمستان بود و آن هم زمستان بی‌رحم و جان‌ستان قوچان. حتا ماکودکان نیز به مهارتش در تن‌سوزی و دست و پاسوزی، پی برده بودیم. اما هنگام بازی و به ویژه برف بازی، فراموش می‌کردیم که، این سپید ناز نازی، چه بلایی سرمان می‌آورد، آن گاه، به فریبکاریش پی می‌بردیم که، گرمای بخاری هیزمی فریادمان را به هوا بلند می‌کرد و نمی‌دانستیم که سوزش و درد دست و پاهای سرما زده را که مانند لبوسرخ شده بود، چگونه تحمل کنیم. اما خیلی زود باز در دام تمیزی و سپیدی برف، گرفتار می‌شدیم و در دامنش می‌افتادیم. آتش نیز ما را به سوی خود می‌کشید و مسحورش می‌شدیم، اما با یک بار سوختن، حساب کار، دست‌مان می‌آمد و دیگر با هم قاطی نمی‌شدیم. آتش نه میل داشت که در دستش بگیرد، نه می‌خواست که در برش بکشی، نه اجازه می‌داد که لگدش کنی و بر رویش راه بروی. گرمی‌اش را با فاصله

شادی بخش بود. به نوبت یکی سوار بر تخته می شد و دیگری به کمک تکه ریسمانی آن را به دنبال می کشید. یکی اسب می شد و یکی اسب سوار؛ یکی سگ می شد و دیگری سورتمه سوار. نه کسی از سگ و اسب شدن بدش می آمد و نه کسی بر اسب و سگ لگام زدن و هی زدن، احساس برتری می کرد، چون خود گاهی این بود و گاهی آن. اگر پاتیناژ نداشتیم، چه غم! خرخری و اترک یخ زده را که از ما نگرفته بودند. اگر کفش مخصوص نداشتیم، چه باک، کفش و پوتین های ساخت شهرمان در پای رسمان بود و کفاشان آینده نگر قوچان، برای جلوگیری از فرسایش زودهنگام، تخت و پاشنه های کفش ها را به نعل و میخ و ماهک فراوان آراسته بودند. رودخانه اترک پر پیچ و خم بود مانند اژدها سر تکان می داد و دم می جنباند. به پیش می رفت و گاهی در سرازیری می افتاد و شتاب می گرفت و زمانی به بستر همواری می رسید و آرام می شد. گاهی نیز از تنگی بستر به خروش می آمد و اندکی دورتر، پهنی بستر مجبورش می کرد، پهن شود؛ دست و بازویش را به هر سوی دراز کند و مسیرش را با آب باز کند و پس از تلاش بسیار آرام گیرد و لختی بیاساید. در زمستان، اترک با همین شکل و شمایل یخ می زد.

پیدا کردن جای مناسب برای خرخری کردن دور از دسترس بود و ما ناچار به نزدیک ترین جا که در اطراف پل بود، بسته می کردیم. هر چند بهترین و مناسب ترین نبود. با کفش و پوتین های آنچنانی، و تراز نبودن و ناهمواری و شیب دار بودن جایگاه بازی، خرخری کردن دشوار و خطرناک بود. روزهای اول، افتادن و زخمی شدن و شکاف پیشانی و ابرو رَدخور نداشت، اما بعد از مدتی ممارست، قلق کار را یاد می گرفتیم و می توانستیم تعادل خود را حفظ کنیم و با طوری زمین بخوریم که منجر به زخم و شکستگی نشود. اما نه خرخری، نه سورتمه سوار، نه برف بازی، نه درست و یا خراب کردن آدم برفی و یا حتا خوردن برف و شیر، ما را از فکر کردن به بهار باز نمی داشت و با اشتیاق فردا را انتظار می کشیدیم تا مبصر بار دیگر به رفتن این و آمدن آن گواهی دهد.

***

ماه اول، گذراندن هفته برای مان مسأله بود؛ یک هفته را پشت سر گذاشتن نفس گیر و دشوار بود. از ماه دوم به بعد دلنگی برای بهار چنان شدید بود که روزها دوامشان پایان نداشت و یک هفته به نوروز، از دست ساعت ها و گذرشان بیچاره و درمانده می شدیم. آن قدر کُند می گذشتند و چنان آرام گام برمی داشتند و لُخ می کردند که از زور حرص زدن خسته و وامانده می شدیم و نای فریاد کشیدن را نداشتیم، اما وای و صد وای به روز آخر! در این روز، کفه دقیقه ها سنگین تر از کفه ماه و هفته به نظر می آمد. چه بگویم از لحظه ها و آنها، که با بی حرکتی و ثابت قدمی، دل از سال کهنه نمی کردند و گام به سال نو نمی گذاشتند. اما تلاشی بیپوده بود و گیرم که کمی دیگر هم رنج مان می دادند، آخرش چه؟ هر چه بود، به تن کشیدیم و باز هم، هر چه

بوده باشد، به جان خریدارش بودیم، زیرا می دانستیم که این شاهنامه آخرش خوش است، چون به آغاز و بر آمدن نوروز خجسته می انجامید. که زمستان گمان نبرد و شمایان خیال نکند که زمستان را دوست نداشته و با اوسر جنگ داشتیم. درست به وارونه، در برف غلطیدن، راه رفتن و برف بازی را دوست داشتیم اما بهار و نوروز را دوست تر داشتیم. گناه ما نبود، اگر بوی بهار، پژواک گام های بهار و آوای جان بخش بهار در سرهای مان می پیچید و مبصر هر روز از زمستان می کاست و به آمدن بهار نوید می داد، راستش ما با زمستان سر جنگ نداشتیم، ما آهنگ بهار کرده بودیم و به سوی بهار گام برمی داشتیم. چه کنیم که، برای رو کردن به بهار به ناچار، پشت به زمستان داشتیم.

از زمستان بدمان نمی آمد، اما به جهاتی، از او دلخور بودیم. زیرا حالا چیزهای جدیدی هم می دانستیم، چون خانم معلم به تازگی به ما یاد داده بود که سال چهار فصل و هر فصل سه ماه و هر ماه سی روز دارد و این با آن چه می دیدیم فرق می کرد.

فصل زمستان قوچان، این تقسیم بندی منصفانه را به سود خودش به هم زده بود. در حالی که ما تازه به آن دل داده بودیم و می خواستیم که عدالت رعایت بشود. به درازا کشیدن زمستان حوصله مان را سر می برد و بی تابمان می کرد و ما هم ناراضیاتی خود را نشان می دادیم و آن را ابراز می کردیم.

پدر و مادرها و بزرگترها از ما ایراد می گرفتند که صبر نداریم و عجولیم و بی جهت برای آمدن بهار بی تاب می کنیم، اما نمی گفتند که چرا زمستان در آمدن شتاب می کند و در رفتن تعلل می ورزد و خود را به خواب می زند و هی پا به پا می کند تا دیرتر بساطش را جمع کند. نمی گفتند چرا زمستان به جای دی، در آبان سر و کلاهش پیدا می شود و هنوز برگ درختان زرد نشده و پاییز دورانش سر نیامده و چوب خخش پر نشده، برفش همه جا را سفیدپوش می کند و سرما به ارمغان می آورد و ما بچه ها را مجبور می کند تا زودتر از موعد به پالتو و پوستین درآییم و در شال و کلاه پیچیده شویم.

در ابتدا برف برای ما سرگرمی خوبی بود و گاهی ریزش برف کمک می کرد یا به دلیل بسته شدن راه ها و یا سرما خوردگی در خانه بمانیم و از شر مدرسه و درس و مشق راحت شویم و نیز چون در پاییز مراسم ویژه ای مانند نوروز وجود نداشت، تجاوز زمستان به حریم پاییز زیاد توی ذوق مان نمی زد و حساسیت نشان نمی دادیم، اما وقتی به ساعت بهار دست درازی می کرد و سبب به هم خوردن نوروز می شد و مراسم سبزه بدر را خراب می کرد، دیگر حتا سپیدی اش نشانه پاکی و بی گناهی اش نبود و از دید ما کودکان در آزمون چهار فصل ناموفق بود و از ما نمره ردی و برچسب روسیاهی می گرفت، زیرا پایش را از گلیش درازتر کرده بود.

گفتم که گاهی پیش می آمد که، از شدت وزیادی برف، مدرسه ها را تعطیل می کردند و ما بچه ها در خانه زندانی برف می شدیم. در چنین روزهایی به ما سالان و بچه های همسایه در یک جا گرد هم می آمدیم و بی اعتنا

به برف که مرتب می بارید و سر ایستادن نداشت، با بازی های گوناگون، خودمان را سرگرم می کردیم. یکی از دلخوشی ها و آرزوهای من، در این روزهای تعطیلی ناگهانی و ناخواسته اما خداخواسته، رفتن به خانه دوستان و چپیدن زیر کرسی بود، چون ما کرسی نداشتیم و در خانه ما، بخاری هیز می باب بود. هیزمش، از بریدن درختان مرغ، به دست می آمد که در منطقه کوهستانی شمال خراسان به ویژه باجگیران و گولیل، می روید، هیزم ها هنگام سوختن بوی خوش و مطبوعی داشت. با همه این حرف ها، بخاری برایم عادی شده بود و کرسی جاذبه داشت و به نظرم دارای لطف خاصی بود. گرمی مطبوع کرسی، تکیه دادن به پشتی و دراز کردن پاها به سوی کانون گرما، هم شادی بود و هم سرگرمی و هم کنجکاوی، اما پاها کوتاه ما، به جایی که آتش بود نمی رسید. زیر لحاف می رفتیم و با دیدن گلوله های سرخ رنگ خاکه ذغال، مسحور می شدیم و نمی توانستیم از آن چشم برگیریم. اما کم کم هوا کم می آوردیم و نیاز داشتیم که سرمان را از زیر لحاف بیرون کنیم. به جوجه هایی می مانستیم که سرشان را از لابلای پر و بال مادر بیرون می کردند و با سر دادن چند جیک جیک، دوباره در انبوه پره های نرم و کرکین مادر فرو می رفتند و مخفی می شدند. بخاری همه چیزش رو بود، چهار طرفش باز و آزاد بود؛ لوله هایی که دود را به بیرون هدایت می کرد، در معرض دید بود. گاهی که باد شدید می وزید دود را به داخل اطاق پس می زد و موجب گرفتاری و سینه آزاری می شد.

بیرون و درون بخاری را با یک نگاه می دیدی و زود می فهمیدی که پدیده اسرارآمیزی نیست. اما موجودی پر اشتها و سیری ناپذیر است و شکمش به طور مرتب، هر چند پیچ و پیچ و بی هنر هم نبود، بایستی از هیزم پر می شد. اگر بیش از حد تنورش را پر و گرم می کردی، به فریاد می آمد و تمام جان و تنش سرخ و آتشین می شد. در این لحظه ها، دور شدن از این آتشین خشمگین، شرط احتیاط بود و اگر کمتر از اندازه و یا دیرتر هیزم می دادی، سردی هوای اطاق هشدارت می داد، چون گرمای اطاق دیری نمی پایید.

تمیز کردن خاکستر بخاری گاهی دو سه بار در روز صورت می گرفت تا هم هیزم خوب بسوزد و هم دودکش راه نفش باز شود. هر چند آتش کرسی نیز، نیاز به مراقبت داشت و خاکستر خاکه ذغال ها باید تمیز می شد، اما پس از سختی مرحله تهیه آتش، تا مدت زیادی خاطر آسوده بودی و مانند بخاری هر دم لازم نبود، دم کرسی را ببینی. برای من در آن زمان سختی و پر خوری این و آسانی و ارزانی آن دیگری مطرح نبود. از کرسی خوشم می آمد، همین. آخر، کرسی پر از رمز و راز بود. بیرونش چیزی را بر ملا نمی ساخت، اما هر چه بود در درونش و زیر لحاف بود و هر گوشه اش حرف و حدیث خودش را داشت. در یک کلام، ناشناخته های زیادی داشت، به ویژه برای من که فرهنگ کرسی را نداشتم و نمی شناختم، و باید بتدریج با آن آشنا می شدم و کم کم آن را یاد می گرفتم.